

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

Ústav historických věd

Obor: Historie + Ochrana hmotných památek

**Slovanská, vrcholně středověká pohřebiště a raně
novověké hřbitovy v Hradci Králové**

Bakalářská práce

Vypracovala: Vladimíra Nesibová

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jiří Sigl

Pardubice 2014

Rok obhajoby: 2014

Klíčová slova: pohřebiště – archeologie –

hřbitov – výzkum – Hradec Králové – středověk –

pohřební ritus – hradiště – novověk

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškeré použité podklady, ze kterých jsem čerpala informace, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a citovány v textu podle normy ČSN ISO 690.

V Pardubicích dne _____

Poděkování:

Za vstřícné vedení práce a cenné rady děkuji PhDr. Jiřímu Siglovi. Stejně tak děkuji PhDr. Janu Frolíkovi, CSc., za odborné konzultace z oblasti archeologie. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Radku Bláhovi z Muzea východních Čech v Hradci Králové za zpřístupnění archeologických nálezů z dané oblasti, poskytnutí potřebné literatury a cenné připomínky. Můj dík patří i PhDr. Markétě Pražákové z historického pracoviště Muzea východních Čech za zpřístupnění historických sbírek. Děkuji také Bc. Kláře Šindelářové za korekturu a jazykovou úpravu mé práce.

Abstrakt

Cílem mé bakalářské práce je zmapovat a představit středověká pohřebiště a novověké hřbitovy na území města Hradec Králové. Na základě studia literatury a archeologických výzkumů jsem se pokusila vytvořit celkový pohled na toto téma. Současně jsem srovnala zmíněná archeologická naleziště s okolními významnými lokalitami, konkrétně s Opatovicemi nad Labem, Jaroměří a Lochenicemi. Pomocí map města jsem se pokusila přiblížit přesné archeologické lokality, které jsou v mé práci zmíněny. Součástí mé práce je také katalog archeologických nálezů, které jsou buď v kreslené formě, nebo ve formě fotografií. Katalog obsahuje také základní informace o použitých nálezech.

Práce je zpracována pomocí dosud vydané literatury, zabývající se konkrétní tematikou. Použity byly jak konkrétní monografie, tak obecné encyklopedie či dochované novinové články. Dále jsem použila informace o lokalitách, zjištěné z archeologického oddělení Muzea východních Čech v Hradci Králové. Ve stejném muzeu jsem zpracovala i archeologické nálezy ze hřbitovů a pohřebišť, které mi byly zpřístupněny. Většina artefaktů je nakreslena, v několika případech jsem použila fotografie pro lepší představu.

Abstract

The aim of my bachelor thesis is to map and present medieval burial - grounds and modern necropolis in the city Hradec Králové. Based on the study of literature and archaeological research I tried to create the general summary of this theme.

Concurrently I compared the archaeological finding places with the surrounding significant localities, specifically with Opatovice nad Labem, Jaroměř and Lochenice. By means of maps I tried to approximate exact archaeological localities which are mentioned in my thesis. The other part of my work is the catalogue of archaeological finds, too. The archaeological finds are in the drawn form, and in the form of photos as well. The catalogue also contains the basic informations about the used finds.

The bachelor thesis is compiled according to the published literature which deals with the concrete theme. There were used both specific monographs and general encyclopedias or preserved newspaper articles. Furthermore, I used informations about localities which I found in the archaeological department of Museum of East Bohemia in Hradec Králové. In the same museum I compiled the archaeological finds from the burial – grounds and necropolis which were available. Most of the artifacts are drawn. I also used photographs because of the better idea in several cases.

Obsah:

1. Úvod	1
2. Dějiny Hradce Králové	3
2.1 Prehistorické období	3
2.2 Knížecí období	4
2.3 Hradec jako královské město	4
2.4 Období Habsburků	5
2.5 Období renesance	5
2.6 Třicetiletá válka	6
2.7 Barokní Hradec	7
2.8 Období Marie Terezie a Josefa II.	7
2.9 Národní obrození	8
2.10 Období po první světové válce	9
2.11 Druhá světová válka	9
2.12 Hradec po roce 1989	10
2.13 Chrám sv. Ducha	10
3. Historiografie města Hradec Králové	12
4. Vývoj pohřebního ritu	15
4.1 Pohřby mrtvých v 1. – 4. století	16
4.2 Pohřbívání v 5. až 6. století	17
4.3 Pohřební ritus v 6. a 7. století	17
4.4 Pohřební ritus 9. a 10. století	18
4.5 Pohřební ritus 11. a 12. století	19

4.6 Pohřební ritus od počátku 13. do počátku 17. století	20
4.7 Pohřby v 17. a 18. století	21
4.8 Pohřbívání v 19. a 20. století	21
4.9 Odlišnosti v pohřbívání	22
5. Hroby z doby hradištní v Hradci Králové a okolí	24
5.1 Hroby nalezené v 19. století	24
5.2 Hroby nalezené ve 20. století	28
5.3 Hřbitov minoritů v Hradci Králové	31
5.4 Archeologický výzkum na Velkém náměstí v roce 2010	32
6. Archeologické lokality na území Hradce Králové	36
6.1 Velké náměstí	38
6.2 Beseda (č. p. 89)	38
6.3 Třída Karla IV.	38
6.4 Eliščino nábřeží	38
6.5 Zrušený hřbitov sv. Jakuba	39
6.6 Soutok Labe a Orlice	39
6.7 Nová Sokolovna	39
6.8 Dům č. 431	39
6.9 Svobodné dvory	39
6.10 Pražská flošna	40
7. Rozbor archeologických nálezů z katalogu	41
8. Srovnání Hradce Králové s dalšími lokalitami	45
8.1 Lochenice	45

8.2 Jaroměř	46
8.3 Opatovice nad Labem	49
9. Závěr	52
Resumé.....	54
Seznam literatury	56
Přílohy:	
Katalog arch. nálezů	61

1. Úvod

Tématem mé bakalářské práce je: Slovanská, vrcholně středověká pohřebiště a raně novověké hřbitovy na území města Hradec Králové. Zpracováváný soubor se nachází v Muzeu východních Čech v Hradci Králové, z jedné části na archeologickém oddělení a z druhé části na oddělení historickém.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část se skládá z 9 kapitol. První kapitolou je úvod mé bakalářské práce. Druhá kapitola náleží historickému vývoji města Hradce Králové od dob pravěkých po současnost. Zároveň jsem zde přiblížila obecnou historii chrámu sv. Ducha, jakožto takový historický střed města. Chrám se nachází na Velkém náměstí, které v práci zmiňuji také jako významnou archeologickou lokalitu. Třetí kapitola je věnována historiografii a archeologii města a také Muzea východních Čech v Hradci Králové. Zároveň jsou zde zmíněni všichni významní archeologové dvacátého století, kteří se v muzeu vystřídali.

Čtvrtou kapitolou mé bakalářské práce je vývoj pohřebního ritu na českém území. Úvodní část kapitoly je věnována pohřebnímu ritu od počátku vzniku člověka až do roku 0. Protože se v této době pohřební ritus často střídá vzhledem k množství kultur, které se na českém území vystřídalo, jedná se spíše o takové shrnutí. Více jsou rozpracovány pohřební zvyky a způsoby, které byly používány až v období našeho letopočtu. Počínaje dobou římskou, stěhováním národů, obdobím Slovanů, pohřbíváním na počátku rozvoje křesťanství, a pohřbíváním v 19. a 20. století konče. Do kapitoly ještě náleží výjimky v pohřebních zvyklostech.

Pátá kapitola je věnována konkrétním historicky doloženým pohřebištím na území města Hradce Králové. Jsou zde zaznamenány zprávy o archeologických nálezech konkrétních míst a konkrétních archeologů, jako například archeologický výzkum na Velkém náměstí z roku 2010. V této kapitole také najdeme informace o starších výzkumech nebo ojedinělých nálezech, o kterých se veřejnost dozvídala například z novinových článků. Zároveň zde i přibližuji bádání na zaniklém hřbitově minoritů. Pokud se tyto nálezy shodují s nálezy mnou zpracovanými, je zde i odkaz na číslo předmětu v katalogu.

V šesté kapitole nalezneme mapu Hradce Králové a v ní vyznačená archeologická naleziště, která zmiňuji v kapitole č. 5, na kterých byly objeveny

artefakty, které jsem zpracovala v praktické části. K tomu ještě stručný popis těchto lokalit. Sedmou kapitolou je rozbor zpracovaných nálezů, zaměřený na materiál, lokalitu, dataci a druh předmětu. Osmá kapitola je věnována menším lokalitám z okolí, konkrétně Jaroměři, Lochenicím a Opatovicím nad Labem. Tyto známé lokality poslouží pro srovnání s lokalitami z území města Hradce Králové. Devátou kapitolou mé bakalářské práce je závěr.

Druhá část mé práce je praktická. Jedná se o zpracované archeologické nálezy ze hřbitovů a pohřebišť z území města, které se v současné době nacházejí v Muzeu východních Čech v Hradci Králové. Obsahuje přesně 113 artefaktů, buď ve formě kresby, nebo fotografie. Každý nález má své inventární číslo a kresba, nebo fotografie obsahuje měřítko. Jednotlivým nálezům náleží také informační tabulka s popisem (inventární číslo předmětu, co je to za předmět, jeho rozměry, materiál, z jakého období nález je, kde byl nalezen a kdy).

2. Dějiny Hradce Králové

2.1 Prehistorické období

Přestože se během minulých století město stavebně velmi měnilo, archeologické nálezy na území města byly spíše nahodilé. Aby se nezničilo vnitřní památkové centrum, byl úplný archeologický výzkum téměř nemožný. Nálezy tedy pochází většinou jen ze záchranných výzkumů, které jsou součástí přestaveb, či příležitostnými sondami.

Osídlení lovců ze starší doby kamenné není archeologicky doloženo, z Pražského Předměstí máme pouze ojedinělý nález pazourkového nástroje. Město bylo osídleno nejspíše až v pozdní době kamenné, a to lidem kultury z nálevkovitých pohárů (asi 3900 let př. n. l.¹). Starší kultury (např. kultura vypíchané keramiky) jsou doloženy pouze v blízkém okolí (Předměřice, Plotiště, Svobodné Dvory, Lochenice). Z těchto lokalit máme doloženy i nálezy únětické kultury doby bronzové (2000–1600 let př. n. l.). Doložené osídlení v centru města přinesla až mladší doba bronzová. Sídliili zde lidé kultury lužické (též kultury popelnicových polí). Zajímavé jsou z této doby zlaté nálezy, pověstné hradecké osmičky.² Geologické sondy a plošné odkryvy z archeologického výzkumu z let 1969 – 1974 ukazují na dlouhodobé osídlení. Rozsáhlá žárová pohřebiště jsou pak doložena i v blízkém okolí (Pražské Předměstí, Pouchov, Malšovice, Nový Hradec). Sídliště bylo bezpochyby střediskem většího sídelního okruhu, jeho funkce je ale dodnes nejasná.

Vybudovaný komplex svědčí o organizovanosti společnosti. Nejasná je ovšem funkce zlatých závitků a kotoučů zlatého drátu. Mohlo se jednat například o nějaké platidlo nebo jsou zlaté nálezy spojovány s pohanským kultem slunce. Nejpravděpodobnější možností ale je, že se jednalo o polotovar při výrobě šperků. Druhá vlna lidu popelnicových polí (kultura slezskoplatěnická, asi 1000 př. n. l.) v Hradci je dokládána rozsáhlým pohřebištěm na Rožberku. To bylo bohužel ale zcela zničeno při rozvozu kopce.

¹ PODBORSKÝ, V. 1997: Dějiny pravěku a rané doby dějinné. Masarykova univerzita. Brno. ISBN 978-80-210-4153-0.

² RICHTER, M. – VOKOLEK, V. 1995: Hradec Králové, slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové. ISBN 80-85031-14-0.

Doba železná je v Hradci zastoupena pouze ojedinělými nálezy. Stejně tak i doba římská a laténská. V areálu města bylo objeveno malé množství římských mincí, které mohou být důkazem dálkového obchodu. Doloženy jsou ovšem keltské pohřby, a to i ve Svobodných Dvorech, Předměřicích a Lochenicích. Součástí jsou i nálezy zlatých keltských mincí. Pobyt Germánů zas dokazují žárová pohřebiště například u Plotiště nad Labem. Z doby stěhování národů byly objeveny kostrové hroby v Lochenicích a Nedělišticích. Podle všeho sídliště na hradeckém návrší podlehla zkáze a byla opuštěna. Tento stav trval i v dalším období příchodu Slovanů a v počátcích jejich osídlení (6.–8. století). Nenajdeme zde totiž žádné doklady charakteristické pro tento lid, například keramika tzv. pražského typu. Až v 8. století jsou zde Slované doloženi (Plotiště, Třebeš) a v 9. a 10. století pak vzrůstá počet jejich osad.³

2.2 Knížecí období

První písemná zpráva o Hradci pochází z 2. poloviny 11. století. Za centrum města je považován hradecký hrad – hradiště. Město bylo na přelomu 11. a 12. století správním střediskem severovýchodních Čech, ale i centrem obchodu. Důkazem nám jsou nálezy denárových pokladů. Mělo i vojenský význam. Také sloužil jako knížecí úděl členům přemyslovského rodu (r. 1091 se sem uchýlil kníže Břetislav, r. 1115 Soběslav, kterému byl přenechán knížetem Vladislavem hradecký hrad a okolí jako údělné knížectví). Úděly zde byly spíše přechodné.

Nejstarší kostely se ve městě nacházely na západní a severozápadní straně městského pahorku. Zde nejspíše stál i knížecí dvorec – palác (na místě pozdějšího gotického hradu). O jeho podobě nemáme žádné zprávy. Otevřená zůstává i otázka nejstaršího kostela v Hradci. Předpokládala se existence zděné rotundy v místech dnešní kaple sv. Klimenta.⁴

2.3 Hradec jako královské město

Počátek 13. století zachycuje město jako sídelní aglomeraci, sídlo úředníků a centrum trhů. Hradec se pomalu přetvářel ve středověké město, jehož centrem byl hrad. První zmínka o Hradci, jakožto o městské komunitě, je z roku 1225.

³ MIKULKA, J. 1996: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 1/1. Hradec Králové. Nadace Historica. s. 11–14. ISBN 80-900048-9-X.

⁴ MIKULKA, J. 1996: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 1/1 (Od nejstarších dob do r. 1526). Hradec Králové. Nadace Historica. s. 15–18. ISBN 80-900048-9-X.

Kolem roku 1300 je Hradec ponechán Elišce Rejčce, jakožto vdovský úděl. Od té doby se do města uchylovaly královny vdovy, které mu nakonec daly i jméno králové, tj. královniny. Eliška Rejčka se zde také údajně zasloužila o založení chrámu sv. Ducha.

Roku 1321, kdy byl Hradec v rukou Jana Lucemburského, vydal privilegium o osvobození Hradeckých od placení úroků a berní, aby se mohly vylepšit městské hradby. Toto privilegium je první doklad o existenci městských fortifikací. Po Janu Lucemburském usedá na trůn jeho syn Karel IV. I jeho žena Eliška Přemyslovna se sem po jeho smrti uchýlila.⁵ Ve 14. století město dostává jako výsadní postavení cechů právo mílové a várečné.

Během husitské revoluce stálo město na straně Jana Žižky z Trocnova. Město ale bylo husitskými válkami dost poničeno.

2.4 Období Habsburků

Roku 1526 na český trůn vstupuje rod Habsburků, počínaje Ferdinandem Habsburským. A protože vedl Ferdinand v zahraničí nákladné a vyčerpávající války (s Turky), potřeboval stále více peněz. Ty vyžadoval hlavně od měst, což dolehlo i na Hradec. Král se začal více zajímat o správu měst, o výběr daní a cel a tím velmi narušil autonomní městskou správu. Kvůli svým vysokým nárokům zatěžoval města stále novými daněmi, která města vyčerpávala. V Hradci se brzy začala tvořit opozice, která nakonec přešla v otevřenou vzpouru. Roku 1547 král Hradec spolu s dalšími městy potrestal tím, že jim zkonfiskoval část městského majetku a připravil je o řadu privilegií. Hradečtí museli zaplatit vysokou pokutu, vzdát se veškerého pozemkového majetku a odevzdat zbraně. Přestože jim byla část majetku roku 1562 vrácena, město se potýkalo s obrovskou krizí, ze které se vzpamatovalo velmi dlouho.⁶

2.5 Období renesance

V období renesance se město Hradec dočkalo rozsáhlé přestavby. Týkalo se to například hradecké radnice. Domy ve vnitřním městě byly zdobeny renesančními štíty, sgrafity a různými malbami. Nejhonosnější domy byly postaveny na náměstí, například

⁵ MIKULKA, J. 1996: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 1/1 (Od nejstarších dob do r. 1526). Hradec Králové. Nadace Historica. s. 23–40. ISBN 80-900048-9-X.

⁶ MIKULKA, J. 1997: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 1/2 (Léta 1526–1620). Hradec Králové. Nadace Historica. s. 181–216. ISBN 80-900048-9-X.

nárožní dům primase Martina Cejpa na Malém náměstí. Dále bylo opraveno dláždění ulic, opevnění, stavěny byly i školy. Nejvýznamnější stavební akcí se stala přestavba Bílé věže, která se realizovala v letech 1574 až 1580. V červenci 1588 byl zase přestavěn městský orloj. Stavební činnost počítala s ochranou proti přírodním katastrofám, jako byly požáry nebo povodně. Iniciativa se nakonec ale omezila jen na několik protipožárních opatření. Proti povodním byli spíše bezmocní. Největší povodně postihly Hradec v letech 1563, 1591 a 1594.

Město bylo také omezováno epidemiemi moru. Velké byly v letech 1562, 1582, ale nejsilnější morovou epidemií zažil Hradec roku 1599. Město zakazovalo obyvatelům cestovat, pořádat taneční zábavy, hostiny a kvasy. Zakázány byly i trhy a jarmarky. Moru podlehl na pět a půl tisíce lidí.⁷

2.6 Třicetiletá válka

Období třicetileté války bylo pohromou pro město. Přestože zpočátku se Hradce válečné události přímo netýkaly, bylo město postihováno vojenskými rekvizicemi, stále novými výdaji na udržování vojáků, mimořádnými daněmi a konfiskací obecního majetku. Už tak ochuzené město nestačilo udržovat cizí vojsko, které sem přicházelo. Navíc musel Hradec císaři poskytnout zbraně, děla a střelivo. Nejinak tomu bylo i ve válce dánské (1625–1629). Tato válka ovšem nebyla pro habsburské země velkou hrozbou, a tak se poměry v Hradci trochu uklidnily. Císař dokonce v červnu 1628 navrátil zkonfiskované statky, které ještě nebyly rozprodány. Klid ale nenastal. Nemalou hrozbou se stalo selské povstání na sousedních menších panstvích. 15. března 1628 bylo ale povstání rozprášeno Albrechtem z Valdštejna.

Největší škody utrpěla země a samotný Hradec v poslední fázi války, kdy se na stranu Švédska postavila Francie. V Hradci si chtěli Švédové vytvořit jakousi operační základnu, ze které by vyjžděli a kde by hromadili svoji válečnou kořist, a město vydrancovat. Překvapil je ale útok císaře. Během něj byla tvář města značně poničena. Ani osvobozující vojsko císaře se k místním obyvatelům nechovalo nejlépe, při přebírání kořisti utrpělo nemalé škody na majetku. Další dva roky se pro Hradec nesly opět jen v duchu placení kontribucí.

⁷ MIKULKA, J. 1997: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 1/2 (Léta 1526–1620). Hradec Králové. Nadace Historica. s. 217–364. ISBN 80- 900048-9-X .

V roce 1646 vydrancoval Hradecký kraj švédský generál Wittenberg, který od Náchoda táhl na Olomouc. 24. října 1648 byla v Münsteru a Osnabrücku uzavřena definitivní mírová dohoda, tzv. vestfálský mír. Hradec patřil k těm nejvíce postiženým městům.⁸

Třicetiletá válka poznamenala těžce nejen město, ale i jeho celkový vzhled, stav a počet domů, velmi silně ztenčila obecní majetek, a především výrazně zredukovala městské obyvatelstvo. Počet obyvatel klesl o jednu třetinu z doby před válkou. Zároveň změnila jeho sociální strukturu. Na úbytku se projevila i emigrace obyvatel.⁹

2.7 Barokní Hradec

Po třicetileté válce zůstával v Hradci stále strach ze Švédska, který znovu ožíval za polsko-švédské války roku 1655. Tato válka už naštěstí neprobíhala na našem území.

Dne 10. listopadu 1664 byla vydána zakládací bula hradeckého biskupství. V platnost vešla o rok později. 29. července byl slavnostně na biskupský stolec uveden Matouš Sobek. Katedrálním chrámem se stal farní kostel sv. Ducha.

Církev se v tomto už klidnějším období postarala o barokní přestavbu města, a to především jezuité. Po dlouhých válečných letech se v Hradci začalo pomalu utvářet jakési regionální středisko barokní kultury, v němž bezpochyby vedlo duchovenstvo. Po moru roku 1713 bylo rozhodnuto o postavení morového sloupu na Velkém náměstí. Stavba byla realizována v letech 1715–1716. Dál jezuité vystavili v Hradci svoji kolej, chrám Nanebevzetí Panny Marie. Nesmíme zapomenout také na nový biskupský palác, kostel sv. Jana Nepomuckého a kapli sv. Klimenta. Na těchto stavbách se podílelo několik významných stavitelů.¹⁰

2.8 Období Marie Terezie a Josefa II.

Další stavitelský boom ve městě narušily války o rakouské dědictví a válka sedmiletá. 3. listopadu 1741 byl Hradec obsazen pruskými vojsky. Přestože proti hradeckému obyvatelstvu nevystupovali nijak tvrdě, pruské vojsko město zatěžovalo.

⁸ ČORNEJOVÁ, I. – MIKULEC, J. – VLNAS, V. a kol. 2008: Velké dějiny zemí Koruny české VIII. 1618–1683. Praha. ISBN 978-80-7185-947-5.

⁹ MIKULKA, J. 1994: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 2/1 (Léta 1620–1740). Hradec Králové. Nadace Historica. s. 5–76. ISBN 80-900048-9-X.

¹⁰ MIKULKA, J. 1994: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 2/1 (Léta 1620–1740). Hradec Králové. Nadace Historica. s. 79–176. ISBN 80-900048-9-X.

Vyžadovali přísun potravin a dřeva. Okupace trvala až do léta 1742, kdy Marie Terezie uzavřela mír s pruským králem Fridrichem II. Pruské vojsko za sebou ale zanechalo nemalé škody. Vojska do Hradce přitáhli epidemie různých nemocí, na které umírali nejen lidé, ale i dobytek. Pruské vpády na české území se několikrát opakovaly. Roku 1762 dokonce založili požár, který se brzy rozšířil po celém městě a kterému nakonec padla za oběť polovina Hradce.

Po požáru rozhodl Josef II. vybudovat z Hradce vojenskou pevnost a brzy se začala realizovat jeho výstavba. Stavba proběhla v letech 1766 až 1789.¹¹ V této době začala ve městě postupná josefínská germanizace, která se nejvíce projevila ve školství. V červenci roku 1773 byl zrušen jezuitský řád, což se týkalo i hradecké koleje.¹²

2.9 Národní obrození

V tomto období se Hradec Králové vryl významně do historie naší země. V roce 1808 přichází do Hradce Jan Hostivít Pospíšil, který si zde otevřel tiskárnu a vytvořil z ní vydavatelský podnik velkého významu. Od roku 1816 působil v bohosloveckém semináři v Hradci profesor češtiny Josef Liboslav Ziegler. Významným centrem se stalo i hradecké gymnázium, kde působil profesor Josef Chmela a Václav Kliment Klicpera. Na tomto gymnáziu studovala celá řada významných osobností – Josef Kajetán Tyl, František Škroup, Karel Jaromír Erben, Wácslaw Wladiwoj Tomek, Václav Hanka nebo Josef Jaroslav Langer. Důležitým centrem společenského života se stalo divadlo. Dne 9. listopadu 1790 uspořádala ochotnická společnost první představení. Roku 1796 si tato společnost zřídila v hostinci U Zlatého orla stálé jeviště. Roku 1848 se v Hradci utvořila Národní garda, jejíž prapor namaloval Josef Mánes.¹³

Roku 1851 bylo město prohlášeno za samostatné město a byl zvolen první starosta Hradce, profesor Ignác Lhotský. Postupně se začal průmyslově rozvíjet. Roku 1857 byl Hradec spojen se světem železnicí, byl založen cukrovar, strojírna, plynárna, spořitelna a záložna. Rok 1864 je rokem založení slavné továrny na piana Antonín Petrof.

¹¹ RICHTER, M. – VOKOLEK, V. 1995: Hradec Králové, slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové. s. 3–8. ISBN 80-85031-14-0.

¹² MIKULKA, J. 1995: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 2/2 (Léta 1740–1850). Hradec Králové. Nadace Historica. s. 177–260. ISBN 80-900048-9-X.

¹³ MIKULKA, J. 1995: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 2/2 (Léta 1740–1850). Hradec Králové. Nadace Historica. s. 261–334. ISBN 80-900048-9-X.

Roku 1866 se za městskými hradbami rozhořela válka mezi Rakouskem a Pruskem. Tehdy se funkce pevnosti ukázala jako zbytečná. Po dlouhých jednáních byly nakonec pevnostní objekty a pozemky městu odprodány roku 1893. V 80. letech 19. století bylo ve městě postaveno Klicperovo divadlo a založeno muzeum.

Roku 1895 s příchodem nového starosty JUDr. Františka Ulricha město začalo dostávat moderní podobou. Zbourána byla pevnost, upravovaly se volné pozemky, stavěly se nové budovy a komunikace. Postavena byla například budova Obchodní akademie na náměstí Svobody. Rokem 1909 začíná vznikat budova Městského muzea, architektem se stal Jan Kotěra (1871–1923). Stavba byla dokončena roku 1913.¹⁴

2.10 Období po první světové válce

Město zničené válkou se brzy začalo opět přestavovat a urbanizovat. Regulační plán, jehož projektantem se stal architekt Josef Gočár, byl realizován v letech 1926–1928. Opraveno bylo Ulrichovo náměstí, Masarykovo náměstí nebo Okresní a finanční úřady (dnes Magistrát města Hradec Králové). Toto období je nazýváno „Gočárův Hradec“. Dalšími významnými architekty podílejícími se na přestavbě Hradce byli Oldřich Liska, Josef Fňouk, Otakar Novotný, Jan Rejchl nebo Václav Rejchl.¹⁵

2.11 Druhá světová válka

Rozvoj města byl silně narušen událostmi druhé světové války. Přestože po jejím skončení zůstal Hradec stále hospodářským centrem, politické a společenské podmínky byly naprosto odlišné. Výstavba Hradce začala upadat z výsluní na průměr. Stavební činnost se týkala v této době hlavně výstavby bytů a panelových domů. V letech 1966 až 1980 byl postaven druhý silniční okruh společně se dvěma mosty. V roce 1962 se stal střed města městskou památkovou rezervací.¹⁶

¹⁴ URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hradec_Kr%C3%A1lov%C3%A9>. [cit. 05-04-2014]. Aktualizováno 2. 5. 2014.

¹⁵ URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hradec_Kr%C3%A1lov%C3%A9>. [cit. 05-04-2014]. Aktualizováno 2. 5. 2014.

¹⁶ URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hradec_Kr%C3%A1lov%C3%A9>. [cit. 05-04-2014]. Aktualizováno 2. 5. 2014.

2.12 Hradec po roce 1989

Po roce 1989 zde dochází k výstavbě kongresového centra Aldis, staví se moderní nákupní střediska a také nová budova univerzity.¹⁷

2.13 Chrám sv. Ducha

Chrám sv. Ducha je významnou historickou památkou, která dotváří obraz města Hradce Králové. Je to hlavní kostel královéhradecké diecéze¹⁸. Jedná se o pozdně gotickou baziliku. Nachází se v historickém jádru města, v jihozápadním rohu na Velkém náměstí.

Chrám měla podle tradice založit královna Eliška Rejčka, která po smrti svého druhého manžela Rudolfa Habsburského v roce 1307 dostala Hradec jako své věnné město a zde pobývala. Zakládací listina se nedochovala. Pravda bude ale trošku jiná. Nejnovější výzkumy totiž uvádí, že v první polovině 13. století v místech dnešního sv. Ducha postavil Řád německých rytířů¹⁹ farní kostel sv. Klimenta. Jednalo se o gotickou stavbu. Roku 1339 ale město zachvátil velký požár a kostel do základů vyhořel. Toho roku započala stavba nového kostela. V letech 1339–1342 byl postaven presbytář²⁰ se dvěma věžemi. V 60. letech 14. století, za královny Alžběty Pomořanské²¹, bylo dostaveno trojlodí.²²

V roce 1407 byl kostel znovu poškozen požárem, takže nastala další rekonstrukce. Ta se kvůli husitským válkám protáhla až do r. 1463. Zanikl vnější opěrný systém a přibyla kruchta²³. Zajímavostí chrámu je, že zde roku 1424 byl dočasně

¹⁷ URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hradec_Kr%C3%A1lov%C3%A9>. [cit. 05-04-2014].

Aktualizováno 2. 5. 2014

¹⁸ Diecéze – správní církevní jednotka, v jejímž čele stojí biskup. Zdroj: URL <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Die%C3%A9ze>>. Cit. [05-16-2014]. Aktualizováno 13. 8. 2013.

¹⁹ Řád německých rytířů – duchovní rytířský řád, vzniklý ve 12. století na území bývalého Jeruzalémského království. Zdroj: ADAM, P. 2005: Řád německých rytířů a jeho působení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha. ISBN 80-7277-283-X.

²⁰ Presbytář – někdy též kněžiště, chór, část kostela či katedrály, která je vyhrazena kněžím. Zdroj: URL <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kn%C4%9B%C5%BEi%C5%A1t%C4%9B>>. [cit. 05-16-2014].

Aktualizováno 28. 11. 2003

²¹ Alžběta Pomořanská (1346/7–1393) – 4. manželka Karla IV. v letech 1363–1378. Zdroj: ČECHURA, J. – ŽŮREK, V. 2012: Lucemburkové: životopisná encyklopedie. České Budějovice. ISBN 978-80-86829-69-2.

²² URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hradec_Kr%C3%A1lov%C3%A9>. [cit. 05-04-2014].

Aktualizováno 2. 5. 2014.

²³ Kruchta – vyvýšená zděná, nebo dřevěná konstrukce v zadní části kostela, určená pro varhany, pěvecký sbor a hudebníky. Zdroj: URL <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kruchta>>. [cit. 05-16-2014]. Aktualizováno 28. 6. 2013.

pochován Jan Žižka z Trocnova. Později byly jeho ostatky za nejasných okolností převezeny do Čáslavi.

Po dalším požáru roku 1484 byly poškozené obě věže. Ty byly při opravách o patro zvýšeny a přibýly nové zvony. Rokem 1497 je datováno pískovcové pastoforium²⁴, které bylo vsazeno do zdi na levé straně kněžiště. Připisuje se Matyáši Rejskovi²⁵.

Za třicetileté války byl kostel roku 1639 vyrabován a vypálen švédskými vojáky. V roce 1664, po založení arcibiskupství, byl interiér kostela přestaven do barokního stylu a kostel povýšil na katedrálu. Významnou obměnou prošla katedrála za reformem Josefa II. V duchu dobových osvíceneckých tendencí se odstraňovaly mnohé staré oltáře a další vybavení chrámu. Nad jižní sakristií přibýla biskupská oratoř^{26 27}.

V roce 1864, kdy slavila hradecká diecéze dvě století své existence, započala oprava kostela a zároveň jeho regotizace (navrácení kostela do slohu, ve kterém byl původně postaven – do gotiky), která skončila roku 1876. Podílel se na ní architekt František Schmoranz. Oprava katedrály byla přerušena jen jednou v důsledku prusko-rakouské války v létě 1866. V roce 1901 byly regotizovány také věže a přistaveny nárožní věžičky podle návrhu stavitele Ludvíka Láblera. Poslední velká oprava katedrály byla uskutečněna v letech 1980–1990.

Významným dnem pro hradeckou diecézi se stal 26. duben 1997. Toho dne se uskutečnila návštěva papeže Jana Pavla II. Stalo se tak u příležitosti tisíciletého výročí mučednické smrti sv. Vojtěcha. Při té příležitosti byla opravena kaple sv. Michala, která po dobu jeho návštěvy plnila funkci sakristie. Vzácnou návštěvu připomíná pamětní deska umístěná venku na východní stěně kaple sv. Michala.²⁸

²⁴ Pastoforium – volně stojící přístěnná kamenná schránka na nádobu s hostiemi. Zdroj: URL <<http://www.pametihodnosti.cz/slovník/585/pastoforium.html>>. [cit. 05-16-2014.].

²⁵ Matyáš Rejsěk (1450(?) – 1506) – český stavitel, sochař, kameník, autor např. Prašné brány v Praze. Zdroj: VLČEK, P. a kol. 2004: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Praha. ISBN 80-200-0969-8.

²⁶ Oratoř – vyvýšené a oddělené místo k modlitbě v kostele, obvykle se zvláštním vchodem. Zdroj: BLAŽIČEK, O. J. – KROPÁČEK, J. 1991: Slovník pojmů z dějin umění. Praha. ISBN 80-207-0246-6.

²⁷ POCHE, E. 1977: Umělecké památky Čech. 1. vydání. Praha.

²⁸ Zdroj: URL <http://www.dekanstvihk.cz/historie/historie_katedrala/historie_katedrala.htm>. [cit. 05-16-2014].

3. Historiografie města Hradec Králové

Počátky písemné kultury města Hradce Králové nalézáme už v dílech českých kronikářů, ovšem pouze nahodile. Zmínky o něm najdeme například v České kronice Václava Hájka z Libočan z 16. století, ta ovšem není příliš věrohodná.

Počátky novodobé hradecké historiografie jsou spojeny až se jménem Josef Biener z Bienenbergu (1731–1798), který sepsal dílo *Geschichte der Stadt Königgratz*. Jeho dějiny sahají do roku 1526. Sám se později, jako inženýr, podílel na stavbách hradeckého opevnění. V roce 1775 se stal hejtmanem města. Sbíral nápisy z náhrobků, zvonů, opisoval staré listiny a svoji práci psal jako kroniku. Značnou pozornost věnoval topografii Hradce Králové ve středověku. Ještě před rozsáhlou přestavbou města zaznamenal všechny staré, povětšinou sakrální stavby, určil jejich přesné polohy a Dějiny Hradce vybavil i přesnou mapou. Velmi se podílel na rozvoji české archeologie. Jeho první archeologickou činností byl nález nádob a bronzových předmětů na úpatí tehdejšího návrší Rožberk (dnešní Slezské předměstí). Zprávu o nález publikoval v roce 1773, v níž předměty určil jako urnu a výbavu žárového pohřebiště. Tím vlastně předpověděl existenci hradiště na území historického centra města. Nutno podotknout, že v té době byla česká archeologie na svém začátku a Biener měl velmi málo příležitostí při hledání podobných vzorů v zahraniční literatuře. Pomocí dalších archeologických nálezů z města a antických pramenů určil, že pohřebiště patřilo Germánům.²⁹

Po Bienerovi se stal městským kronikářem František Pavel Švenda (1741–1822). Byl členem jezuitského řádu, poté se stal farářem na Novém Hradci. Navázal na Bienera a pokračoval v sepisování dějin až do 18. století. Bienerovu dílu se ovšem nevyrovnal.

Biener a Švenda zůstali až do 19. století bez následovníků. Zájem o archeologické a architektonické památky projevil až roku 1850 Mořic Lüssner (1813–1891). Městské památky zaznamenával a kreslil do rukopisných knih, které pojmenoval *Collectanea archeologica et topographica* (I.–V. z let 1844 až 1890).

V roce 1870 sepsal Josef Jan Nepomuk Solař (1827–1877) *Dějepis Hradce Králové nad Labem a biskupství hradeckého*. Jako zdroj informací mu posloužila

²⁹ RICHTER, M. – VOKOLEK, V. 1995: Hradec Králové, slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové. s. 3–8. ISBN 80-85031-14-0.

Bienerova a Švendova práce. Dějiny města zasadil do kontextu dějin českého státu. Solařovo dílo zastínila kniha Wacslawa Wladiwoje Tomka (1818–1905), Místopisné paměti Hradce Králové, vydaná v roce 1885.

Významnou studií se staly také stati B. V. Spiesse, ve kterých sice nenajdeme příliš faktů, zato spoustu koncepcí o vývoji středověkého hradiště. Byly vydávány od roku 1881.

Po likvidaci hradeckých pevností nastal ve městě stavební rozkvět, který představoval hrozbu pro městská archeologická naleziště. Jejich záchrany a evidence se ujal Ludvík Domečka (1861–1937), rodák z Černovic u Tábora³⁰, městský tajemník a později ředitel hradeckého muzea (1919–1929). Prováděl záchrannou činnost a posléze systematický výzkum v celých východních Čechách. Vybuďoval rozsáhlou archeologickou sbírku a muzejní expozici. Navázal na práci J. Dušky, který popsal a sestavil mapu dosavadních pravěkých a středověkých nálezů na Královéhradecku. Pomocí muzejního kustoda F. Žaloudka shromáždil množství keramiky z jímek, které byly nalezeny při přestavbách historického jádra města. Evidoval nálezy kostrových hrobů, přispěl k lokalizaci zaniklých staveb. Publikoval články o svých nálezech. S Františkem L. Sálem sepsal tři svazky místopisu Hradecka s kompletními údaji archeologických nálezů, ovšem nakonec nebyl dokončen.

V roce 1939 sepsali dějiny Hradce Králové Alois Kubíček a Zdeněk Wirth. Dílo je koncipované jako kulturní dějiny a cituje výše zmíněné autory (Tomek, Biener,...).

Z posledních desetiletí bych zmínila analýzy Pavla Běliny, které jsou pro studium dějin Hradce zásadní. Zabývá se postavením města ve východních Čechách v raném středověku, zmiňuje sociální otázky, církevní otázky apod. Pokusil se také o rekonstrukci Hradce před husitstvím.

V letech 1994–1997 vyšlo čtyřsvazkové zpracování dějin Hradce Králové. Jejich autorem je historik a slavista Jaromír Mikulka (1923–2009). V prvním díle nás seznámí s dějinami města od nejstarších dob do roku 1526. Druhý díl představuje léta 1526–1620. Ve třetím díle najdeme historii Hradce Králové od roku 1620 do roku 1740 a v posledním čtvrtém díle léta 1740–1850.

³⁰ SKLENÁŘ, K. 2005: Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů. Praha. ISBN 80-7277-253-8.

Po odchodu Domečky z muzea příliv archeologických nálezů začal stagnovat. V 50. letech působil v muzeu Hradce Králové archeolog Jan Tomský (1920–1994). Začal rozvíjet záchrannou činnost a zaměřil se i na problematiku pravěkého a středověkého osídlení města. Zrevidoval sbírku středověké keramiky, pokusil se o výkop zjišťovací sondy na hradě, ale pro vysoké souvrství novověkých navážek od pokusu nakonec ustoupil.

Roku 1959 nastupuje do Muzea východních Čech v Hradci Králové jako stálý archeolog Vít Vokolek (*1936). Tím začíná období soustavné záchrany a systematického výzkumu, původně orientované na pravěké historické období, později od konce 60. let i na období středověké.³¹ Spolu s českým archeologem Miroslavem Richterem (1932–2011) sepsal publikaci Hradec Králové: slovanské hradiště a počátky středověkého města (1995).

Roku 1969 nastupuje do muzea archeolog Jiří Sigl (*1946). V roce 1982 se stává vedoucím archeologického oddělení. V této funkci působí až do roku 2009. Jeho specializací byla slovanská a středověká archeologie a počátky měst ve východních Čechách. Po něm se vedoucím archeologického pracoviště stává archeolog Miroslav Novák (*1980), který v muzeu působí již od roku 2004. V této funkci pracuje dodnes. Jeho specializací je doba bronzová a halštatská. Dalšími archeology, v současné době působícími v Muzeu východních Čech, jsou Radek Bláha (*1979) a Pavel Horník (*1985). Radek Bláha zde pracuje od roku 2001 a specializuje se na středověk a raný novověk se zaměřením na středověké město. Pavel Horník je pracovníkem muzea od roku 2011 a zaměřuje se na dobu římskou a stěhování národů.³²

³¹ RICHTER, M. – VOKOLEK, V. 1995: Hradec Králové, slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové. ISBN 80-85031-14-0.

³² Zdroj: URL < <http://www.muzeumhk.cz/spolecenskovedni-oddeleni.html>>. [cit. 05-16-2014].

4. Vývoj pohřebního ritu

Od počátku vzniku a vývoje člověka, tedy někdy od 2,5 až 1,5 milionů let před naším letopočtem, kdy naši zemi začal obývat *Homo habilis*, a začala se vytvářet prvotní lidská společnost, se člověk musel naučit zacházet s mrtvými. Začíná se tedy vyvíjet tzv. pohřební ritus. Pro každé období je typický určitý způsob pohřbívání. V každé kultuře převládá jistý druh, daný jak prostředím, ve kterém lidé žili, tak i jejich dovednostmi a znalostmi. Pohřební ritus v prehistorickém období se často měnil během několika stovek let a nesl s sebou spoustu zvláštností. Představím tedy základní způsoby pohřbívání, které se používaly nejen v dobách pravěkých, ale během celé lidské historie. Podrobnějším rozbořem přiblížím až pohřbívání z počátku našeho letopočtu.

Základními způsoby pohřbívání jsou inhumace a kremace. Inhumace, též pohřbívání nespáleného těla, je z prehistorického období známá například z kultury lineární keramiky (asi 5700–5100 př. n. l., starší neolit). Tělo nebožtíka se nacházelo v různých polohách, například v poloze natažené, skrčené, na pravém nebo levém boku, s různou orientací (například V – Z). Tělo mohlo být dáno přímo do země, nebo uloženo na márách či v rakvi (dřevěné, kamenné).

Kremace je žárový způsob pohřbívání. Znamená, že nebožtík byl před pohřbením spálen a do země byl poté uložen jeho popel. Takový způsob je doložen například z kultury s vypíchanou keramikou (asi 5100–4800 př. n. l., střední neolit) nebo kultury popelnicových polí (1300–1000 př. n. l., mladší doba bronzová). Mohl být uložen přímo v zemi, nebo v keramické nádobě. Znamé jsou také tzv. kenotafy – hroby, ve kterých není uloženo tělo. Jedná se o hroby symbolické.

Pohřebiště bývala plochá nebo mohylová. Nerozlišovalo se, zda se jednalo o inhumaci, nebo kremaci. Pohřbívání do mohyl se objevuje jako nový trend ve střední době bronzové (1500 př. n. l.). Rozdílné mohly být hroby také v tom, zda obsahovaly, nebo neobsahovaly milodary.

4.1 Pohřby mrtvých v 1. – 4. století

V 1. a 2. století probíhá v Čechách starší doba římská. Kelty zde v 1. století vystřídaly germánské kmeny.³³ Z této doby jsou z českého území známy pohřby žárové, s nádobou obsahující kosti. Nejednalo se ovšem o celý skelet, ale pouze o část. Vzácně se podařilo zjistit i ohraničení hrobu palisádou, po níž zůstal v zemi znatelný žlábek (Plotiště nad Labem) nebo ohrazené čtvercové areály (Třebusice). Areály sloužily k provozování kultu mrtvých či kultu předků. Mezi kostmi se nacházely součásti výstroje (meče, dýky, nože, kování štítů). Tyto milodary bývaly pokroucené, aby se vešly do popelnice. Součástí hrobů byly i bronzové nádobky, naběračky, cedníky, konvice. Výjimečně bývaly hroby obloženy kamenem nebo označeny přitesaným kamenem. Kromě popelnic se objevují i hroby jámové, do nichž se spálené ostatky ukládaly v organickém obalu (dřevo). Z Čech je známo i několik desítek hrobů kostrových. Zemřelý byl uložen naznak s rukama podél těla a někdy obložen nebo zavalen kameny. Milodary byly stejné jako u popelnic, ale chybí zbraně.

Ve 3. a 4. století (mladší doba římská) převládá pohřební ritus žárový. Hroby jsou mělké, popelnicové, se spálenými kostmi a s milodary. Kostrové hroby byly velmi ojedinělé a objevují se v malých skupinkách. Některé ženské hroby jsou velmi bohatě vybaveny, což bývá interpretováno jako odraz příslušnosti zemřelých k vyšší společenské vrstvě.

Na Moravě je většina hrobů ze starší doby římské rovněž popelnicová. V urnách se nenachází jen kosti, ale i přidané předměty, často deformované žárem. Vzácně se objevují kostrové hroby v natažené poloze (např. Velké Němčice, Mikulov). V mladší době římské opět převládá žárový ritus. Pohřebiště byla popelnicová a jako popelnice bývala použita mísa nebo hrnec, kam se ukládala nedokonale spálená těla. Známé jsou i případy volně uložených kosterních ostatků, které byly původně uloženy v organickém obalu. Jako milodary byly do hrobů přidávány spony, mince, náramky, prsteny, šípy, ostruhy, kování skříněk, toaletní potřeby (hřebeny, pinzety) a také hrudky březové

³³ DROBERJAR, E. 2002: Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě. Praha. ISBN 80-7277-106-X.

pryskyřice. Žároviště byla oválná s propáleným dnem. Některé hroby neobsahovaly tělo, takže se nejspíše jednalo o symbolické hroby (kenotafy).³⁴

4.2 Pohřbívání v 5. až 6. století

Období stěhování národů je spojeno s přesunem velkého množství obyvatelstva. S nimi se přesouvaly i pohřební tradice.

Pohřební ritus u Hunů převládal kostrový s orientací sever–jih. Výjimečné nebylo ani pohřbívání koně. Typickým artefaktem pro toto etnikum byl měděný nebo bronzový kotel, vysoký až 100 cm.

Románské obyvatelstvo pohřbívalo v římských provinciích od 4. století bez přídavků. V Čechách v 5. století již zcela převažuje kostrový pohřební ritus. Mrtví byli pohřbíváni v dřevěných rakvích ve směru sever–jih. V hrobech se nacházely keramické a skleněné nádoby, šperky, nožiky nebo křesadla. Na konci 5. století na naše území přichází Germáni, kteří své mrtvé ukládali do hrobů bez rakví pouze na márách s orientací západ – východ. Muži dostali do hrobu jako milodary zbraně, ženy ozdoby a šperky.

Na Moravě v 5. století doznívá žárové pohřbívání s chudým inventářem. V druhé polovině 5. století už se objevují pohřby kostrové pod vlivem pronikání různých etnik. V první polovině 6. století se na jižní Moravu dostávají Langobardi, kteří za sebou zanechali kostrové hroby s orientací západ–východ. Využívali i starší mohylníky z doby bronzové.

4.3 Pohřební ritus v 6. a 7. století

Slované od 6. století své mrtvé spalovali. Důležitá byla víra v nesmrtelnou duši, která odcházela do jiného světa. Žárové hroby z této doby jsou různorodé – ploché, popelnicové, bezpopelnicové, mají několik vrstev apod. V Čechách je z této doby zastoupen nejvíce žárový ritus. Na Moravě a ve Slezsku nejsou žárová pohřebiště příliš rozsáhlá, obsahovala jen několik desítek hrobů. V hrobech byly nalézány skleněné korálky, kostěné hřebeny, přesleny aj. Mladším typem jsou mohyly. Ty se objevují na celém území Čech a Moravy. V 8. století bývaly urny postaveny na kůly a kolem

³⁴ UNGER, J. 2006: Pohřební ritus 1. až 20. století v Evropě z antropologicko-archeologické perspektivy. Brno. CERM. ISBN 80-7204-397-8.

nasypány mohyly. Od 2. poloviny 8. století jsou známy tzv. domy mrtvých. Jedná se o dřevěné čtverce nebo obdélníky, které symbolizovaly příbytek. Ty se před navršením mohyly zapálily.

V Avarském způsobu pohřbívání převládala nespálená těla. Pohřebiště se nacházela v těsné blízkosti sídlišť. Objevují se zde i tzv. výklenkové hroby, které se skládaly z šachty a výklenku v některé stěně. Mrtví byli oblékáni do slavnostních oděvů, které příslušely jejich sociální skupině. Hrobový inventář se skládal z osobní výbavy nebožtíka, oděvů, šperků a milodarů.³⁵

4.4 Pohřební ritus 9. a 10. století

V tomto období převládá kostrový pohřební ritus. Začínají mizet mohyly. Moravští Slované přecházeli od žárového ke kostrovému pohřebnímu ritu velmi pomalu. Významnou roli přitom hrálo křesťanství, které striktně vyžadovalo pohřeb celého těla. Přijetí křesťanství nebylo jednoduché. Podle vzhledu lze hroby v 9. až 1. polovině 10. století rozdělit na pohřebiště s plochými hroby a mohylníky, přičemž ploché hroby výrazně převažují. Mohylníky se dochovaly hlavně v lesnatém terénu, kde později nebyly zničeny. Mohyly byly většinou kruhového až oválného půdorysu. Kostrové hroby pod mohylami leží v úrovni terénu, nebo v jamách pod mohylou. Obvykle byly hroby orientovány na západ–východ, přičemž hlava mířila na západ. Pohřební výbava se skládala z milodarů a z předmětů souvisejících s obuví a oděvem mrtvého. Nacházíme zde i znaky pohřebních zvyků.

Přijetí křesťanství přineslo změnu v tom, že se pohřebiště přesunula do bezprostřední blízkosti k sídlištím nejen do okolí kostelů, ale i mimo ně. Hroby se vážou k hospodářskému a mocenskému centru. Do okolí kostela byli nejdříve pohřbíváni významní muži padlí v bojích. Ostatní obyvatelstvo se kolem kostelů začalo pohřbívát až o pár století později, kdy se vytvořila dostatečně hustá síť kostelů.

V 9. století se novým jevem na Moravě stává zakládání hřbitovů buď na starších pohřebištích, nebo kolem nově vzniklých chrámů. Příkladky do hrobů se začaly snižovat. Některé velmi významné osobnosti (panovníci aj.) se pohřbívaly přímo do budovy kostela. Stejný pohřební ritus byl zjištěn i na Slovensku.

³⁵ UNGER, J. 2006: Pohřební ritus 1. až 20. století v Evropě z antropologicko-archeologické perspektivy. Brno. CERM. ISBN 80-7204-397-8.

V Čechách se v 9. století přechází na pohřební ritus kostrový, zpočátku s milodary, které postupně mizí. Je zde vidět sociální diferenciaci.

U východních Slovanů se ještě dlouho udržel zvyk pohřbívat pod mohylami. V 10. století byl pohřební ritus ještě birituální³⁶, ale v 11. a 12. století se staly běžné mohyly s kostrovým pohřebním ritem. Utváření mohyl se u každého východoslovanského kmene lišilo. V 10. a 11. století rozeznáváme tři druhy pohřebišť – skupinové, řadové a etážovitě.

4.5 Pohřební ritus 11. a 12. století

Toto období je silně ovlivněno zakládáním kostelních hřbitovů. Typickým prvkem je minimální množství milodarů. V některých oblastech (Čechy, Slovensko) byly hroby zakryty kamennou deskou, na které byl vytesán kříž, popřípadě jiná značka. Účel těchto desek – náhrobníků – byl rozlišit vyšší sociální postavení zemřelého v rámci komunity.

V Čechách existovala řadová pohřebišť. Vznikalo zde i velké množství kostelních hřbitovů. Pohřební ritus, zvláště u venkovského obyvatelstva, byl silně ovlivněn pohanskými prvky. Inventář těchto hrobů byl spíše chudý, dokazovalo to nivelizaci venkovské společnosti. Charakteristické jsou esovité záušnice a mince ve funkci obolu mrtvých, i když více pro Moravu než pro Čechy.³⁷

Ve 12. století už se většina pohřebišť přesouvá do blízkého okolí kostelů.

Moravská pohřebišť můžeme chronologicky rozdělit do několika skupin. Především jsou to pohřebišť rozvíjející se ve střední době hradištní (9. – 1. pol. 10. stol.). Další skupinou jsou pohřebišť, kde se pohřbívalo jak ve střední, tak v mladší době hradištní (10. – 12. stol.). Další skupinu tvoří pohřebišť vzniklá v 11. století. Pohřbívalo se i u kostelů, ať již u starších (např. Sady u Uherského Hradiště) nebo i u nově vzniklých. V 11. století vznikají na Moravě kláštery, které se také stanou oblíbeným místem k pohřbívání.

³⁶ Birituální – současně zároveň i kostrové pohřbívání. Zdroj: PODBORSKÝ, V. 1997: Dějiny pravěku a rané doby dějinné. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4153-0.

³⁷ UNGER, J. 2006: Pohřební ritus 1. až 20. století v Evropě z antropologicko-archeologické perspektivy. Brno. CERM. ISBN 80-7204-397-8.

Hrobové jámy jsou orientovány ve směru západ–východ a jsou různě upravovány kamenem nebo dřevem. Zemřelí byli ukládáni do dřevěných rakví nebo přímo do země v natažené poloze na zádech. Poloha mrtvého může mít různé odchylky. Hroby bývaly i nějakým způsobem označeny.

Hrobový inventář byl skromnější, složený z předmětů dokladových (šperky, části oděvu a obuvi) a rituálních (milodary). Dostávaly se do hrobů i mince, které mohly souviset s přechodovým rituálem a mít funkci viatika (cestovné do světa mrtvých), nebo jako ekvivalent naturálních milodarů. Stále běžnější jsou v období od první poloviny 11. století do přelomu 11. a 12. století. Mince v hrobech jsou také důkazem ekonomických změn v 11. století, kdy už obyvatelé odváděli daně v peněžní formě, a byly tudíž i na venkově běžné.

Dalším typickým předmětem jsou esovité záušnice, které sloužily jako ozdoba hlavy žen a dívek. Na Moravě byly častější než v Čechách. V hrobech můžeme nalézt prsteny a náhrdelníky ze skleněných, kamenných, jantarových, hliněných, stříbrných nebo bronzových korálek. Nádoby už nejsou tak časté. Zvláštními nálezy jsou malované skořápky vajec a kosti drůbeže.

4.6 Pohřební ritus od počátku 13. do počátku 17. století

V této době už se pohřbívá výhradně na hřbitovech u farních kostelů do posvěcené půdy. Hřbitovy začaly být ohrazeny mříží nebo plotem, který měl praktický i magický význam. Vyznačoval území patřící církvi. Plocha byla zatravněná a volná, sem tam se objevil kříž nebo jiné označení, hroby se jinak stávaly po delší době anonymní. Hřbitov se stal centrem života, obchodovalo se zde, jednalo, soudilo i tancovalo. Známa jsou vyobrazení tzv. tanců smrti, jejichž počátky jsou spojovány s morovými epidemiemi ve 14. století.³⁸

Zemřelí leželi orientováni podle osy kostela, tedy západ–východ. Hloubka hrobu byla různě upravována předpisy, které se ne vždy dodržovaly. Rakve tehdy nebyly běžné, nebožtík byl ukládán na dřevěnou desku nebo jen tak do hlíny. V hrobech se

³⁸ OHLER, N. 2001: Umírání a smrt ve středověku. Jinočany. ISBN 80-86022-69-2.

nalézaly části oděvů, ozdoby hlavy, brousky, srpy, klíče, mince, vzácněji i nádoba. V hrobech žen, které umřely při porodu, se objevují i nože nebo nůžky.³⁹

V době reformace byla kritizována přehnaná péče o pohřeb již za života člověka. Vznikala i řada problémů, které souvisí s pohřbíváním jinověrců na farních hřbitovech.

4.7 Pohřby v 17. a 18. století

Po obnoveném zřízení zemském (1627) se v Čechách stalo katolictví jediným legálním náboženstvím, což mělo vliv i na pohřební ritus.

V 18. století už byly pohřby rozdílné podle sociálního postavení zemřelého. Vzorem se staly pohřby nejvyšších vrstev, které si nechávaly vyrobít dřevěnou smuteční stavbu zvanou castrum doloris⁴⁰. Nejčastěji měly tvar baldachýnu nebo chrámku. Součástí obřadů se stával i hudební doprovod. Pro počátek století jsou typické tzv. vyklápěcí rakve (s otevíracím dnem, používaly se vícekrát za sebou). Kostely se stávaly místem pro rodinné hrobky spolu s dalšími barokními a renesančními stavbami.

Vznikaly speciální suterény k uložení kostí z rozrušeného hrobu, například pod kostely. Opadá striktní dodržování orientace nebožtíka. Do hrobu byly zemřelým přidávány růžence, medailony, křížky a amulety s křesťanskými motivy. Spolu s nimi se objevují i mince nebo předměty osobní potřeby (břitva).

4.8 Pohřbívání v 19. a 20. století

V 19. století už pohřeb přestává hrát tak významnou roli a stává se událostí, určenou pouze pro rodinu a blízké. Na hřbitovech se místa odpočinku označují náhrobky s popisem mrtvých. Hřbitovy jsou v období romantismu upravovány tak, aby umožňovaly návštěvy, vzpomínání a společenská setkání. O chod pohřbu se začíná starat specializovaná instituce, upouští se také od církevního obřadu.

Ve 20. století je stále oblíbenější kremace, ale uplatňují se i kosterní pohřby, takže je pohřební ritus opět birituální. Začínají vznikat specializovaná krematoria. Do

³⁹ KRÁLÍKOVÁ, M. 2007: Pohřební ritus 16.–18. století na území střední Evropy. Brno. CERM. ISBN 978-80-7204-566-2.

⁴⁰ Castrum doloris – bohatě architektonicky vyzdobený katafalk s vystavenou rakví při smuteční mši; typický pro manýristickou a barokní kulturu. Zdroj: URL < <http://leccos.com/index.php/clanky/castrum-doloris>>. [cit. 05-07-2014].

hrobu jsou zemřelému dávány předměty, které měl za svého života rád, například dýmka, láhev alkoholu, hračky.⁴¹

4.9 Odlišnosti v pohřbívání

Přestože byl pro každé období charakteristický jiný typ pohřebního ritu, neznamená to, že tak probíhaly všechny pohřby té doby. V každé době se najdou zvláštnosti, které do přesně daného modelu nezapadají. Například významní panovníci, velmoži, vyžadovali významnější a vznešenější obřady než obyčejní smrtelníci. Stejně tak se jinak nakládalo s mrtvými duchovními, s papeži, arcibiskupy, biskupy, mnichy a řeholníky. Odlišněji se nakládalo i s mrtvými dětmi, které ještě nebyly plnohodnotnými obyvateli společnosti, stejně tak jako se starými osobami. Rozdílné byly i pohřby podle pohlaví. Některé etnické skupiny, například cikáni, pohlížely na smrt jinak než ostatní lidé. I náboženská příslušnost hrála v pohřebních rituálech významnou roli. Jinak probíhal pohřeb křesťana a jinak zase žida.

Na hřbitovech se dají objevit i hroby, které se vymykají normálnímu pietnímu uložení. Může se jednat o lidi násilně usmrcené, nebezpečné osoby nebo nečisté zemřelé, tělesně a duševně postižené, cizince, kouzelníky, sebevrahy nebo popravené zločince.⁴²

Někteří nebožtíci bývali pohřbíváni mimo hřbitovy nebo pohřebiště. Jsou uloženi například v jamách, jako příklad můžeme uvést zavražděné osoby, s kterými si jejich vrazi nedělali příliš práce a někde je zakopali, schovali nebo pohodili. V období morových epidemií zase bylo mrtvých tolik, že na ně nezbývaly hroby. Navíc se pozůstalí báli nakažení nemocí. Proto byli mrtví pohřbíváni ve společném hrobě. Lidé, kteří trpěli na malomocenství, byli zase soustřeďováni v tzv. leprosáriích.⁴³ Součástí byly i hřbitovy, kde byli nemocní pohřbíváni. Na českém území ale žádné leprosárium není doloženo.

⁴¹ UNGER, J. 2006: Pohřební ritus 1. až 20. století v Evropě z antropologicko-archeologické perspektivy. Brno. CERM. ISBN 80-7204-397-8.

⁴² OHLER, N. 2001: Umírání a smrt ve středověku. Jinočany. ISBN 80-86022-69-2.

⁴³ Leprosárium – zařízení k izolování nemocných leproou od zbytku obyvatelstva, aby se zabránilo dalšímu šíření nemoci. Používala se od středověku do novověku. Zdroj: URL <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Lepros%C3%A1rium>>. [cit. 05-07-2014]. Aktualizováno 9. 10. 2013.

Odlišně se zacházelo i s padlými vojáky nebo oběti válečných událostí. Běžně zůstávaly takové oběti ležet tam, kde padly. Posloužily tak jako potrava pro divou zvěř nebo se zde časem rozložily.

Zajímavou kapitolou je tzv. vampyrismus.⁴⁴ Při pohřbech musela být zajištěna různá opatření, aby se takový jedinec nemohl vrátit z hrobu a škodit živým. Některá se zajišťovala bezprostředně po úmrtí osoby. Obvykle se tělo muselo zatížit kameny, přibít jeho oděv k podložce, svazovaly se mu ruce a nohy, vrazil se mu do těla kůl nebo ucpala ústa hlínou či kamenem.⁴⁵ Ve středověku se takovým jedincům dával do hrobu železný předmět, například nůž nebo srp. Dodatečným zásahem bylo porušení těla oddělením hlavy od těla nebo spálením.

Zvláštními typy hrobů jsou dvojhroby nebo trojhroby. Tyto hroby můžeme nalézt v pravěku i ve středověku. Rozlišují se podle uložení nebožtíků, typy horizontální (vedle sebe) a vertikální (nad sebou), Dále pak podle toho, zda byli pohřbeni všichni ve stejné chvíli, nebo někteří až dodatečně.⁴⁶

⁴⁴ Vampyr – mytologická bytost, která se živí životní esencí (obvykle ve formě krve) živých, zpravidla lidských stvoření. Zdroj: GIUSEPPE, M. 2005: Vampyrismus v kulturních dějinách Evropy. Praha. ISBN 80-7106-724-5.

⁴⁵ KRUMPHANZLOVÁ, Z. 1961: K otázce vampyrismu na slovanských pohřebištích. Památky archeologické. s. 544–549.

⁴⁶ UNGER, J. 2006: Pohřební ritus 1. až 20. století v Evropě z antropologicko-archeologické perspektivy. Brno. CERM. ISBN 80-7204-397-8.

5. Hroby z doby hradištní v Hradci Králové a okolí

5.1 Hroby nalezené v 19. století

Jak dokazují zprávy, první hradištní hroby byly na území města Hradec Králové objeveny v roce 1853 při stavbě domu č. 230 v Zieglerově ulici. V letech 1850–1851 Mořic Lüssner zaznamenal schematickými náčrty poznatky o stratigrafii ze staveniště. V letech 1852–1854 zde proběhly terénní úpravy.⁴⁷ Při kopání základů sklepa byla objevena černá prst' smíchaná s lidskými kostmi a hřebíky z rakví ve druhé vrstvě, ve třetí zase střepy z nádob a uhlíky.⁴⁸

V obvodu stavby a na dvoře se rozprostírala vrstva stavebního rumu a sutě (cihly a opukové kameny). V této úrovni se nacházely zlomky gotických architektonických detailů a torza zdí. Jak popsal Lüssner, už v této vrstvě se objevovaly lidské kosti, kumulující na jihovýchodním okraji staveniště. Zde bylo možné objevit i celé kostry. Zajímavý je Lüssnerův údaj o odkrytí vyzděného hrobu s kostrou, kolem které ležely železné hřebíky a jiné železné předměty, které byly součástí rakve. Orientace mrtvého byla ZSV–VJV. Hrobka byla v kontaktu se staršími zbytky zdí. Vzhledem k uložení mrtvého se může jednat o pohřeb v interiéru církevní stavby, snad hradní kaple.

Další vrstvy označil Mořic Lüssner jako „tmavou půdu“ a rozdělil ji na dvě úrovně. V té horní byly lidské kosti a kostry, kus shnilého dříví, hřebíky (nejspíše z rakví), zlomky keramiky. Dna nádob byla ozdobena různými značkami. Dále se zde narazilo na kruhy, materiálem byl určen mosaz, s esovitými konci a železné nástroje. Suť a uvedené vrstvy dosahovaly do hloubky dvou sáhů.⁴⁹ Na úrovni základů se nacházela vrstva žlutavého jílovitého písku, z níž bylo vyzvednuto 8 kusů osmičkově stočeného zlatého drátu a zlomky dalších kusů – bronzová dýka, sekera z období lužické kultury.⁵⁰

Toho roku se kopala i zahrada u domu č. 230. Pod kamennými zbytky hradu bylo nalezeno sedm koster ležících hlavami k západu a nohama k východu. U koster se

⁴⁷ RICHTER, M. – VOKOLEK, V. 1995: Hradec Králové, slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové. ISBN 80-85031-14-0.

⁴⁸ DOMEČKA, L. 1925: Hradištní hroby v Hradci Králové a okolí, *Obzor praehistorický* 4. s. 43–47.

⁴⁹ Sáh – historická antropometrická délková míra odvozená od rozpětí rozpažených rukou dospělého člověka. 1 sáh = 1,7928 m. Zdroj: URL<<http://cs.wikipedia.org/wiki/S%C3%A1h>>. [cit. 05-07-2014]. Aktualizováno 2. 12. 2013.

⁵⁰ RICHTER, M. – VOKOLEK, V. 1995: Hradec Králové, slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové. ISBN 80-85031-14-0.

objevily bronzové náramky, bronzová tyčinka, která sloužila nejspíše jako jehlice nebo hřebík. Mezi kostrami byly dále nalezeny mosazný plechový křížek, několik hřebíků, nůž, otevřený kroužek ze železa, dva hliněné přesleny a střepy nádoby. Některé byly zdobeny vlnicemi a rýhami, otisky nehtů a čárkami z vypíchaných teček.

Tento hřbitov byl rozrušen zřejmě při stavbě hradu, který na těchto místech stával do roku 1423, kdy byl zbořen husity. Nádoby byly napoprvé určeny jako popelnicový hrob Janem Erazimem Vocelem. Vrstvu koster, popsanou Lüssnerem, považoval za zbytky křesťanského hřbitova, zatímco spodní vrstva byla podle něj zbytek slovanského pohanského pohřebiště.

Roku 1900 se Ludvík Domečka rozhodl závěry Vocela ověřit. Umístil sondu (plocha sondy 6 m²) do bezprostřední blízkosti výkopů sledovaných M. Lüssnerem. Nejvyšší vrstvu, silnou asi 1 m, s úlomky cihel a maltoviny považoval za planýrky související se stavbou č. p. 230. Pod touto vrstvou našel Domečka dvě mužské kostry. U jedné z nich ležely zelenavé hrudky hlíny. Domečka se domníval, že jde o mosazné knoflíky. Lebka měla také zelené zbarvení a vězel v ní hrot šípů. Vedle koster se nacházely zbytky gotického kamenného ostění⁵¹. Domečka spojil hroby a vrstvu se zbořením hradu roku 1423.

V následující vrstvě objevil dalších 7 koster s hlavami orientovanými na západ. Jedna kostra měla pod žebry dvě esovité záušnice o průměru 5,5 cm. Později se jedna záušnice rozpadla. Zachovalá záušnice měla jeden konec roztepaný a esovitě svinutý, druhý konec měl podobu hadí hlavičky. Domečka se mylně domníval, že jde o ozdobné náramky. Ruce s náramky byly překříženy na prsou a vlivem tlání spadly náramky pod žebra. Záušnice určitě patřily do inventáře, ve kterém Domečka objevil plochý mosazný (?) křížek (dnes nezjistitelný), železný nožík, dva přesleny a zlomky keramiky. Tuto úroveň hrobů Domečka datoval do mladší doby hradištní.

Nejnižší vrstva nad horizontem pravěkého osídlení byla Domečkem popsána jako „tmavá černá zem“ s četnými nálezy zvířecích kostí, keramiky zdobené rýhami, vlnovkami, otisky hřebene, vrypy apod. včetně den se značkami. Podle záznamů není možné určit, zda keramické zlomky pochází z této úrovně. Soubor je smíšený, obsahuje

⁵¹ Ostění – ve stavebnictví označení vnitřní plochy otvorů ve stěnách, např. dveřní či okenní ostění. Zdroj: URL <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ost%C4%9Bn%C3%AD>>. [cit. 05-07-2014]. Aktualizováno 6. 5. 2013.

zlomky mladohradištní i zlomky z poloviny 13. století. Vrstvu narušovaly hrobové jámy.

Třetí vrstva byla charakterizována jako pozůstatky sídelní aktivity. Domečka tím vyvrátil Vocelovu a Lüssnerovu domněnku o popelnicovém slovanském pohřebišti. Díky nálezů záušnice váhavě určil pohřebiště za první křesťanský hřbitov na území Hradce Králové. Stejně jako M. Lüssner jej považoval za část hřbitova u kostela sv. Jana Křtitele z doby předpokládané přestavby hradu za pobytu vdovy královny Elišky⁵². Sám ještě připojil hypotézu o přenesení hřbitova ke kostelu sv. Ducha v téže době.

Poznatky o skladbě vrstev nejsou jednoznačné. Oba autoři ji považují za suť a stavební odpad. Hroby, které Domečka stratigraficky rozdělil, byly zahlobeny do vrstvy s architektonickými detaily. Bližší charakteristiku vrstvy ale postrádáme. Spodní horizont sedmi hrobů zasahoval nejspíše do povrchu sídlištních vrstev z 13. století. Vrstva stavební suti mohla vznikat ve více obdobích. Především pak po rozboření hradu husity a při rozebírání stavebního materiálu na jiné stavby.

Analýza poznatků o vztahu hrobů a destrukčních vrstev vede k závěru, že se zde pohřbívalo až po rozboření hradu husity. Nesouvislé informace o využití hradního areálu předpokládají časté ukládání hrobů přinejmenším do počátku 16. století. Pohřbívání sem byli převážně padlí a zemřelí z dob obležení. Lebka proražená šípem, na kterou Domečka při svém výzkumu narazil, nepochází z období rozboření hradu. Tento hrob byl totiž zahloben do vrstvy, která obsahovala architektonické detaily z hradu již zbořeného. Hustota kostí na některých místech, jak uváděl M. Lüssner, může poukazovat na pohřby během některé morové či jiné epidemie (1439⁵³).

Poloha a rámcové časové zařazení hrobů na parcele domu č. p. 230 vylučuje možnost, že by hroby mohly patřit ke hřbitovu sv. Jana Křtitele. Domečkova úvaha, že hřbitov existoval již před výstavbou hradu na počátku 14. století, opomenula samostatný prostorový vývoj hradu a kláštera s kostelem sv. Jana Křtitele od 13. století.

Můžeme také opomenout Domečkovu teorii, že hřbitov se nacházel na jižní straně hradního areálu až k ulici „V Kopečku“. Při stavbě domů č. p. 82 a 83 (Domečka

⁵² Eliška Rejčka, v letech 1300–1305 manželka českého krále Václava II. V letech 1306–1307 manželka českého krále Rudolfa Habsburského. Zdroj: VANÍČEK, V. 2002: Velké dějiny zemí koruny české III. (1250–1310). Nakladatelství Paseka. Praha. ISBN 80-7185-433-6.

⁵³ Velká morová epidemie v českých zemích. Zdroj: SOLAŘ, J. J. 1870: Dějepis Hradce Králové n. Labem a biskupství hradeckého. Praha.

zde uvádí č. p. 410), u bývalé Pražské brány, se roku 1884 narazilo na velké množství koster v dřevěných ztrouchnivělých rakvích. Podle vyprávění stavitele Petra Rejchla⁵⁴ byly některé lebky proražené dřevěnými piloty⁵⁵, na nichž stálo rozšířené renesanční předbrání z roku 1588. Městská brána byla kvůli stavbě zbořena. Zde měla být nalezena i románská ostruha s bodcem z 11. století (dnes nezjistitelná), která se bez známých nálezových okolností nedá považovat za hrobovou výbavu. Hroby postrádají bližší dataci. Můžeme jen uvést, že se nacházely v prostoru mezi tzv. dolní hradbou a hlavní hradební zdí. Důvody pohřbívání zde byly nejspíš stejné jako v areálu hradu – pohřby padlých při obléhání. Větší souvislost mezi hradním hřbitovem a těmito hroby je neprokazatelná.⁵⁶

Roku 1845 rozbil dělník v lese při práci u obce Libočany nádobu s brakteáty. Na kopci se potom začalo kopat. Bylo odkryto pět řad kostrových hrobů z doby hradištní a čtyři hroby skrčených jedinců z doby bronzové. Později zde vznikl písečník. Roku 1925 zde dělníci přišli na několik koster, u jedné byla objevena miskovitá nádoba. Tři hroby vykopalo Muzeum v Hradci Králové. V jednom našlo střepy z hrnku únětického typu. Blízko hrobů z doby bronzové byla vykopána kostra, která ležela hlavou k západu a nohama k východu. Po pravé straně u hlavy měla čtyři a po pravé straně tři bronzové záušnice s jedním koncem esovitě zahnutým.⁵⁷

Na Pražském předměstí, v písečníku zvaném Voltovy kouty, byly roku 1884 nalezeny jámy z doby hradištní a vedle nich několik koster. Jedna ležela nohama k jihovýchodu.

V zimě mezi léty 1896–1897 byly nalezeny při kopání základů sladovny pod tzv. Kozlinkou různé středověké předměty jako např. drátěná brněnice, železná koule, několik kamenných koulí, hrot šipu a kopí, dvě hlavy z pálené hlíny nebo meč z 16. století. O něco dále směrem k jihu bylo objeveno dvanáct koster, pod nimi byly zbytky shnilých prken. Dělníci nejspíše narazili na kostnici. Mezi místem nálezů koster a místem nálezů předmětů byla vykopána stříbrná esovitá záušnice (obr. č. 13).

⁵⁴ DOMEČKA, L. 1925: Hradištní hroby v Hradci Králové a okolí, *Obzor praehistorický* 4. s. 43–47.

⁵⁵ Pilota – sloup, kůl, pilíř, zaražený v zemi, který drží stavbu. Zdroj: URL <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pilota>>. [cit. 05-07-2014]. Aktualizováno 22. 3. 2013.

⁵⁶ RICHTER, M. – VOKOLEK, V. 1995: Hradec Králové, slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové. ISBN 80-85031-14-0.

⁵⁷ DOMEČKA, L. 1925: Hradištní hroby v Hradci Králové a okolí, *Obzor praehistorický* 4. s. 43–47.

V srpnu roku 1897 byly kopány základy k domu p. K. Skuherského na Jiříkově třídě a v nich byla nalezena esovitá měděná záušnice, do které byla zavěšená jiná záušnice. Konce obou záušnic byly přes sebe přehnuté. Nikdy předtím nebyly měděné esovité záušnice v Hradci Králové objeveny.⁵⁸

5. 2 Hroby nalezené ve 20. století

Na Pražském předměstí ve Školské ulici byla roku 1901 vykopána v písečníku J. Kulíře, ředitele Městské dívčí školy v Hradci Králové, lidská kostra, která ležela hlavou k západu a nohama k východu. U nohou byl nalezen bezuchý hrnec zdobený pod okrajem páskou z vypíchaných teček.

Ve Svobodných Dvorech v cihelně zvěrolékaře Smetany dělníci roku 1903 vykopali dvě lidské kosti. U jedné se nacházela baňatá vysoká nádoba s širokým okrajem a úzkým hrdlem pod ním zdobeným třemi řadami vrypů a trojitou vlnovkou. Druhá kostra u sebe měla dvě hrncovité nádoby, jedna pod okrajem s třemi řadami šikmých čárek a trojitou vlnovkou. Druhá nádoba byla ozdobena jednoduchou vlnovkou.

V roce 1905 se kopala hlína na staveništi domu č. 431 na Žižkově náměstí a odvážela se do sadů. U tohoto domu se dříve nacházela pevnostní hradba. Při kopání dělníci narazili na devět koster ležících vedle sebe. U jedné z nich ležel železný nožík (obr. č. 21), opodál dvou jiných koster mosazné kování (obr. č. 32) a dva mosazné knoflíky, které byly rýhované a ozdobené srdíčky. Kování a knoflíky se sem dostaly později. Napoprvé byly kostry určeny jako ostatky vojáků z některé z válek mezi Rakouskem a Pruskem. Následujícího roku bylo ale nalezeno dalších 43 koster obličejem k východu. Jedna kostra ležela na boku, u pravého ucha měla bronzovou záušnici (obr. č. 14). Ostatní kostry ležely na znak. U jedné kostry dítěte byly nalezeny dvě bronzové esovité záušnice, jedna z nich byla rozlomena (obr. č. 17 a 19). U další kostry se objevila ještě další záušnice s háčky na koncích a kuličkou na obloučku. Dalším nálezem byl například kousek kostěného hřebene, nože (obr. č. 34 a 35), úlomky nožů (obr. č. 31, 36 a 39) a hřebíky z rakví (obr. č. 37 a 38). Poblíž koster byla objevena celá nádoba se znakem kříže na dně, která se rozpadla, a spousta střepů. Původně se

⁵⁸ DOMEČKA, L. 1896–1897: Záušnice nalezené v Hradci Králové, Památky archeologické 17. s. 744.

v těchto místech nacházelo sídliště z kultury platěnické⁵⁹, které bylo narušeno pohřbíváním v době hradištní.

Dne 28. srpna 1907 nechalo muzeum kopat v Lochenicích na poli Jana Česáka „Na Šancích“, č. kat. 607. Vyskytovaly se zde neolitické kulturní jámy. V jedné z nich byla objevena ženská kostra z doby hradištní. Mezi nohama měla baňatý hrnek s oválným hrdlem, na břiše zdobený dvěma pruhy. Na prsou jí ležela železná jehlice bez hlavice, na krku měla tři jantarové osmihranné korálky a jeden hranolovitý, dva korále z bezbarvého a jeden z modrého skla, napříč bíle pruhovaný. Korálky pocházely z náhrdelníku. U pravého ucha byla nalezena i esovitá bronzová záušnice.

Ve dnech 5. – 6. srpna 1908 v Plotištích kopalo Hradecké muzeum několik neolitických jam na poli Františka Mikše, č. kat. 3/1, a objevila se zde mužská kostra z doby hradištní. Hlavu měla severovýchodním směrem, v pravé ruce svírala pískovcový brousek a v levé železný nůž. Kostra byla přenesena a vystavena v muzeu.

Roku 1908 rozkopal dělník v písečniku Františka Dostála v Malšovicích tři lidské kostry. Roku 1909 našel dalších šest koster, později ještě tři. Až o těch posledních třech kostrách informoval Hradecké muzeum. Kostry ležely hlavou k západu a nohama k východu. U jedné byly nalezeny hradištní střepty, zdobené vlnovkami, rovnoběžnými pruhy a pásy teček. V písečniku byly objeveny i tři kulturní jámy s hradištními střepty a hrnkem.

Ve Svobodných Dvorech při rozšiřování polní cesty k domu Františka Komárka byla 15. července 1909 na poli „U Kamene“ vykopána kostra. Ležela naznak obličejem k severu s pravou rukou na hrudi a jednou nohou skrčenou. 19. července vykopali dělníci další kostru a ještě kostru koně. Lidská kostra ležela na levém boku směrem k severu s rukou přes prsa a skrčenýma nohama. U levého boku byly objeveny dva železné nože (obr. č. 111), jeden měl i zachovalou střenku z dubového dřeva (obr. č. 33). Kostra koně ležela také na levém boku. V blízkosti mezníku, který značí název pole, byla nalezena lidská dolní čelist, bronzový nýt (obr. č. 43) a kousek neurčitého předmětu (obr. č. 44). Objeveny byly i kulturní jámy z doby hradištní.

⁵⁹ Kultura platěnická – Doba halštatská, 6.–7. stol. př. n. l. Zdroj: 1) POODBORSKÝ, V. 1997: Dějiny pravěku a rané doby dějinné. Masarykova univerzita. Brno. ISBN 978-80-210-4153-0.

Roku 1910 byly vykopány v základech domu č. 390 na Bienenbergově třídě a sousedního rohového domu č. 431 další kostry bez milodarů. Dvě z lebek byly uloženy v Muzeu Hradce Králové. Další bedna lebek byla poslána Dr. B. Hellichovi (1807–1880) do Opořan, ale během cesty se na dráze ztratila. O několik let později byla nalezena na nádraží v Táboře.

Roku 1910 v Chelčického ulici v základech domu č. 297 J. Vodičky byly vykopány mezi popelnicovými hroby z doby lužické i tři kostry, které ležely hlavami k západu a nohama k východu. Nenašly se zde žádné milodary.

Při kopání kanálu u bývalé Pražské flošny byly koncem srpna 1911 odkryty lidské ostatky. U jedné se našla bronzová záušnice s jedním esovitým koncem (obr. č. 113), vypouklý knoflík a bronzový hřeb s houbovitou hlavicí (obr. č. 23). Tato kostra ležela hlavou k jihu a nohama k severu. Na počátku září téhož roku dělníci objevili další dvě kostry, tentokrát orientované hlavami k západu a nohama k východu.

V září roku 1911 se při kopání kanálu na Karlově třídě objevilo mnoho lidských koster. U nich leželo šest mosazných spon, dvě z nich bez jehly, a zlomek jedné mosazné spony (obr. č. 2). Nedaleko od ní se nacházel i knoflík, na němž byla vyobrazena koruna a písmeno W. Pokud knoflík patřil ke kostrám, pocházel by z doby Vladislava II. Jagellonského⁶⁰.

Při kopání základů Záložny na Velkém náměstí bylo nalezeno dvanáct koster. Nebyly ale nalezeny žádné předměty.⁶¹

Roku 1924 byla v základech jiného domu na Bienenbergově třídě vykopána kostra bez lebky, ležící na zádech nohama k východu. U kopání kanálu u téhož domu se objevily další ostatky roku 1925. Patrně pocházely ze stejného hřbitova, nalezeného r. 1905 na Žižkově náměstí a r. 1910 na Bienenbergově třídě.

⁶⁰ Vladislav II. Jagellonský – od r. 1471 do r. 1516 český král, pův. z Polska. Zdroj: ČECHURA, J. 2012: České země v letech 1437–1526, II. díl: Jagellonci na českém trůně. Praha. ISBN 978-80-7277-493-7.

⁶¹ DOMEČKA, L. 1912: Nález koster, Hradecký kraj 7. s. 88.

5. 3 Hřbitov minoritů v Hradci Králové

Roku 1238 byl v Hradci založen klášter minoritů⁶² jako jeden z nejstarších v Čechách. Klášterní kostel byl zasvěcen sv. Janu Křtiteli.⁶³ Lokalita kláštera je, podle záznamu Bienenberga a Švendy, umístěna do prostoru pozdější pevnostní vojenské nemocnice. Přesný rozsah klášterního areálu zůstává otázkou.

U kostelů žebravých řádů se rozkládaly hřbitovy, přestože právo na pohřbívání jim bylo světským klérem upíráno. Často se kvůli tomu vedly spory mezi kláštery a městskou farou. Bránila se tak zasahování do svých práv a úniků poplatků za pohřby. Je proto pozoruhodné, že se v pramenech nevyskytují zmínky o nálezů koster na území kláštera. Mořic Lüssner proto spojoval nálezy lidských kostí a koster na staveništi domu č. p. 230 na hradě s minoritským hřbitovem. To je ovšem, co se prostoru týče, vyloučené. Jako vysvětlení se nabízí to, že při kopání základů pro vojenskou nemocnici se půdorys stavby kryl se starší zástavbou. Ta mohla již dřív, hlavně při stavbě sklepů, případné hroby odstranit. Některé starší prameny ale o existenci hřbitova pochybují.⁶⁴ V prostoru kláštera se ovšem skutečně pohřbívalo, jak dokazuje např. odkaz drobného feudála Mikšíka ze Zaloňova z roku 1402, který si přál být pohřbený v klášteře „vedle svých předků“.⁶⁵ Zatím ale stále zůstává problém minoritského hřbitova nevyřešen.

Otázka vyvstává i s pohřbíváním u románského kostela sv. Jana Křtitele. V té době to byl jediný kostel v obvodu hradiště, tudíž se zde předpokládají hroby padlých vojáků nebo místních obyvatel. Zajímavé jsou také nálezy dvou hrobů na východním okraji Velkého náměstí před kostelem Nanebevzetí Panny Marie a v prostoru mezi Klicperovou a Úzkou ulicí. Nejsou ovšem známy nálezové okolnosti, tudíž není možné dokázat souvislost s obdobím před založením města.⁶⁶

⁶² Minorité – žebravý řeholní řád menších bratří konventuálů, jedna ze tří větví řádu františkánského. Založen r. 1209 Františkem z Assisi. Zdroj: MACEK, J.: 2007: 950 let Litoměřické kapituly. Kostelní Vydří. ISBN 978-80-7195-121-6.

⁶³ SOLAŘ, J. J. 1870: Dějepis Hradce Králové n. Labem a biskupství hradeckého. Praha.

⁶⁴ ŠVENDA, F. P. 1799: Zlatý a stříbrný obraz města Králové Hradce. Hradec Králové.

⁶⁵ KŮRKA, J. 1914: Archidiakonáty kourimský, boleslavský, hradecký a diecéze litomyšlská (Místopis církevní do r. 1421). Praha.

⁶⁶ RICHTER, M. – VOKOLEK, V. 1995: Hradec Králové, slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové. ISBN 80-85031-14-0.

5. 4 Archeologický výzkum na Velkém náměstí v roce 2010

Záchranný archeologický výzkum na Velkém náměstí probíhal od června do září 2010. Výzkum předcházela rekonstrukce Velkého náměstí, která by měla proběhnout v letech 2013–2015. Výzkum vedl Mgr. Radek Bláha, archeolog z Muzea východních Čech v Hradci Králové. Na náměstí bylo celkem umístěno 14 sond. Kolem chrámu sv. Ducha byly umístěny 4 sondy, které měly zmapovat rozlohu zrušeného hřbitova a způsob rozmístění hrobů. Původní hřbitov byl založen ve 14. století v souvislosti s dokončením stavby chrámu a byl využíván téměř 400 let. Sonda č. 4 byla umístěna jihovýchodně od kostela sv. Ducha, sonda č. 14 jihozápadně. Obě sondy zachytily hřbitovní zeď a vymezily tak rozsah hřbitova. Sonda č. 3 byla naplánovaná do prostoru presbytáře chrámu v jeho severnější části a sonda č. 13 u paty opěrného pilíře na jižní straně lodi. Tyto sondy zabíraly velikost 40 m².

V sondě č. 3 bylo popsáno 53 hrobů, v sondě č. 4 bylo 14 hrobů, v sondě č. 13 bylo objeveno 29 hrobů a v sondě č. 14 bylo 30 hrobů. Celkem bylo identifikováno 126 hrobů. Hroby se nacházely v celkem sedmi vrstvách. První úroveň se nacházela už v hloubce 30 cm. Další úrovně pokračovaly až do hloubky 2,5 m.

Jedním z cílů výzkumu bylo také pokusit se prokázat existenci staršího kostela a jeho hřbitova. Bohužel se ale tuto teorii nepodařilo ničím podložit. Nejstarší pohřby jsou datovány do 14. století, což odpovídá dokončení výstavby chrámu a založení hřbitova. Starší kostel je tedy dnes pravděpodobně zastavěn chrámem a starší hroby mohly být přemístěny do kostnice při stavbě katedrály.

Hrobové nálezy

Sonda č. 3

V hrobě č. 3743, ve vrstvě č. 3103, byla nalezená bronzová spona s plíškem pocházející z 15. století (obr. č. 61).

Sonda č. 4

V hrobě č. 4708 byla nalezena pod pravou holenní kostí nebožtíka bronzová spona, která je datována do 14. století (obr. č. 45). Hrob se nacházel ve vrstvě č. 4105.

V hrobě č. 4703, ve vrstvě č. 4105, objevili archeologové bronzový řetízek k růženci, omotaný na pravém předloktí pochované ženy. Byl rozlomený na tři části. Řetízek pochází ze 14. století (obr. č. 50).

Hrob č. 4712, ve vrstvě č. 4712, obsahoval postříbřený křížek s motivem beránka, pocházející z 15.–16. století (obr. č. 53).

V hrobě č. 4710 se asi 2 cm pod lebkou nebožtíka nacházel bronzový prstýnek z 15.–16. století (obr. č. 54).

Ze segmentu nad hrobem č. 4702, ve vrstvě č. 4105, pochází stříbrná grešle Leopolda I., ražená ve Slezsku roku 1688 (obr. č. 58).

Při preparaci hrobu č. 4705, ve vrstvě č. 4105, byl v segmentu objeven mosazný křížek. Spadá do období 16.–18. století (obr. č. 64).

Hrob č. 4503, ve vrstvě č. 4113, obsahoval bronzový mariánský křížek, datovaný do 16. století (obr. č. 65).

V zásypu hrobu č. 4704, ve vrstvě č. 4105, byla objevena stříbrná mince, dvojfénik ražený ve Švýcarsku, pocházející z 16.–18. století (obr. č. 66).

Bez přesněji určeného hrobu, ale v 3. úrovni, se v nálezech nachází bronzový knoflík pocházející ze 14. století (obr. č. 57).

Sonda č. 13

V kontextu začišťování řezů u hrobu č. 13704 byl nalezen bronzový špendlík, datovaný do 14. století (obr. č. 56).

V hrobě č. 13713, ve vrstvě č. 13118, byl po levé straně těla nalezen bronzový růženec s medailonky (obr. č. 67) a dva skleněné korálky – modrý a oranžový (obr. č. 68). Nálezy pochází z 16.–18. století.

V objektu č. 13502 se nachází kování dřeva ve tvaru Ježíše ukřižovaného. Nález pochází z vrstvy č. 13115, materiálem je nejspíše železo a pochází z 16.–18. století (obr. 63).

V objektu č. 13505 byla nalezena část textilie, ve vrstvě č. 13118, pocházející ze 14. století (obr. č. 69).

Sonda č. 14

V hrobě č. 14700, v úrovni č. 1, byly nalezeny markazitové náušnice (obr. č. 51), datované do 16. století.

Ve stejném hrobě, ale ve vrstvě č. 14104, se v oblasti pánve nebožtíka nacházely bronzové náušnice. Datovány jsou do 15. století (obr. č. 55).

Další nálezy z Velkého náměstí

Není přesně jasné, zda se jedná o nálezy z hrobů, zmiňuji je spíše pro úplnost.

Sonda č. 1

- bronzová kytička s nášivkou, vrstva č. 11119, 14. století (obr. 47)
- bronzová spirálka, polotovar, 13. století (obr. 49)

Sonda č. 6B

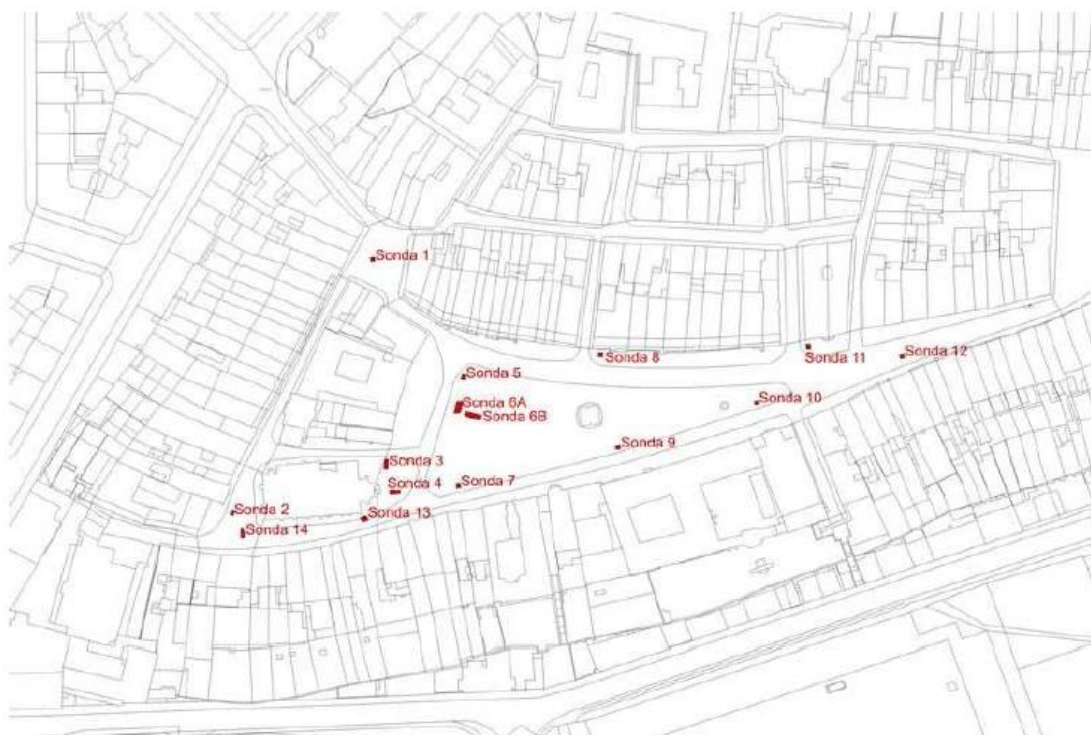
- závaží z olova, váha 7, 3217 g, vrstva č. 6120, 13. století (obr. č. 46)

Sonda č. 8

- zlatý proužek, 12.–13. století, vrstva č. 8133 (obr. č. 60)
- kousek textilu, 12.–13. století, vrstva č. 8116 (obr. č. 62)
-

Sonda č. 11

- bronzový náprstek, 15.–16. století (obr. č. 52)
- prsten se štítkem, 16. století, (obr. č. 59)

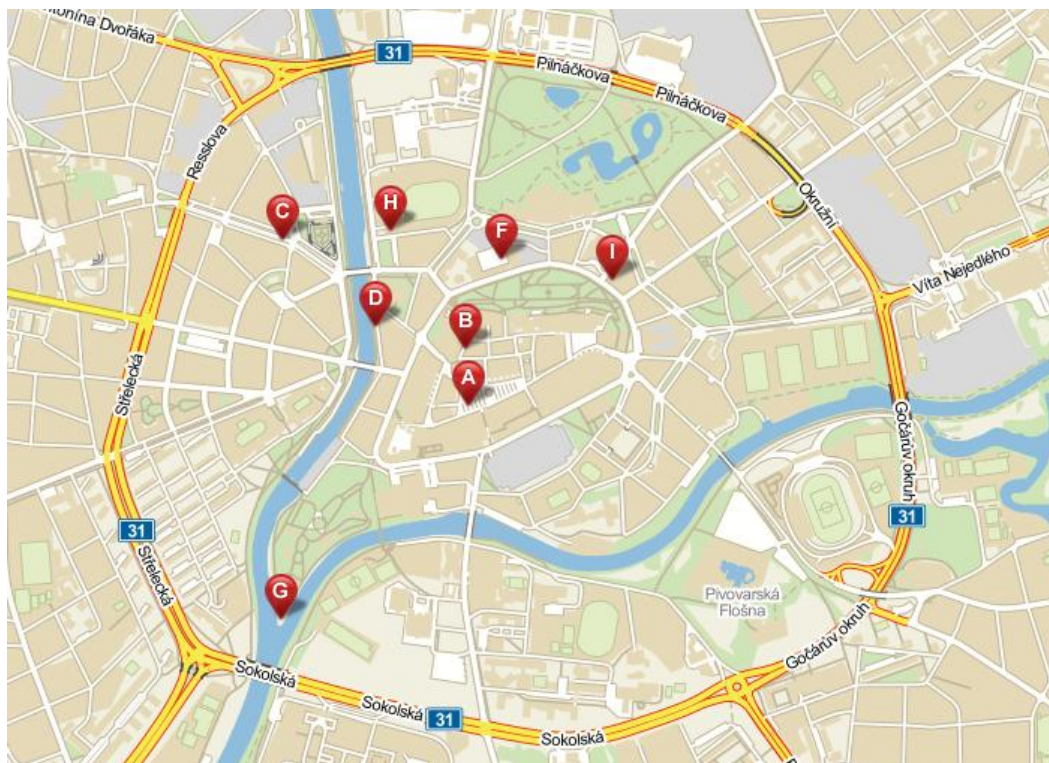
Rozmístění sond při archeologickém výzkumu na Velkém náměstí v roce 2010

Chrám sv. Ducha na Velkém náměstí a Bílá věž. Zdroj: Autor

6. Archeologické lokality na území Hradce Králové

Mapa č. 1

Mapa č. 1:

A – Velké náměstí

B – Beseda (č. p. 89)

C – Třída Karla IV.

D – Eliščino nábřeží

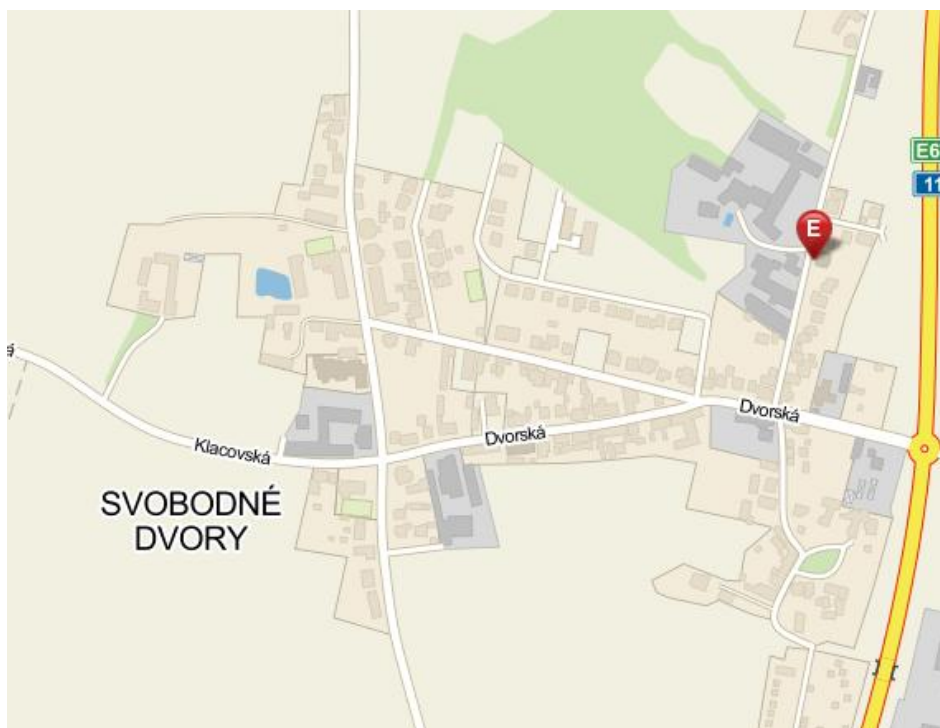
F – Zrušený hřbitov sv. Jakuba

G – Soutok Labe a Orlice

H – Nová Sokolovna

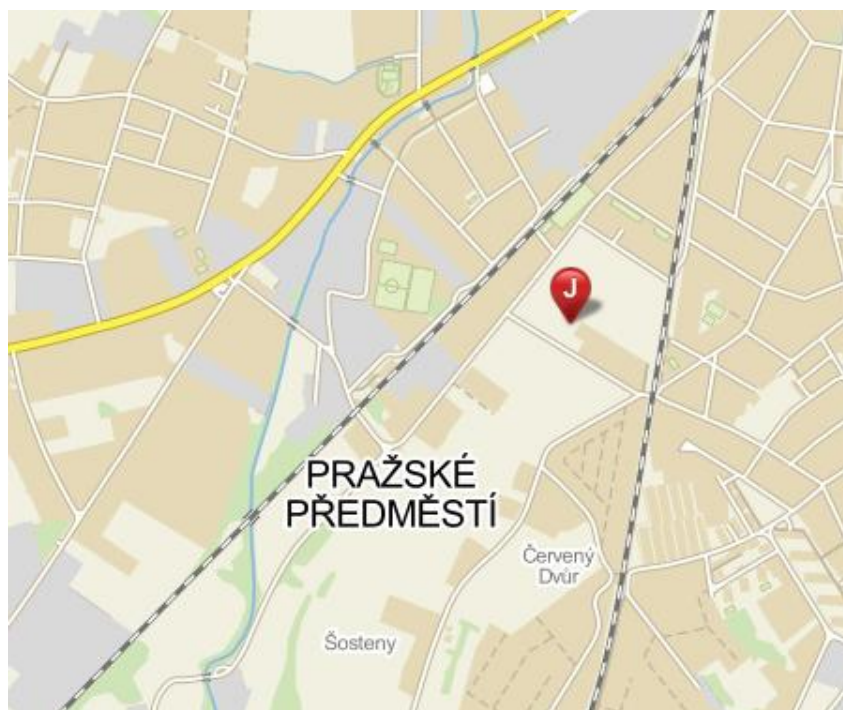
I – Dům č. 431

Mapa č. 2

E - Svobodné Dvory

Mapa č. 3

J - Pražská Flošna

6.1 Velké náměstí

Nachází se přímo v centru historické části města. Dominuje jí spousta památek, jako například chrám sv. Ducha, Bílá věž, kaple sv. Klimenta, biskupská rezidence, Stará radnice nebo kostel Nanebevzetí Panny Marie. Na místě, kde dnes stojí chrám sv. Ducha, stál dříve hřbitov. Náměstí bylo ve středověku centrálním trojúhelným Rynkem. V letech 1955–1990 neslo název Žižkovo náměstí.⁶⁷ Protože je Velké náměstí v centru, budou všechny vzdálenosti ostatních lokalit odvozeny od něj.

6.2 Beseda (č. p. 89)

Nachází se v dnešní Zieglerově ulici. Tu najdeme v samotném centru města asi 200 m od Velkého náměstí. Sídlem Besedy byl tento dům až od roku 1892. Zieglerova ulice se v 16. století jmenovala Solní (dříve zde stávala městská solnice⁶⁸) a byla přístupem k areálu hradu.⁶⁹

6.3 Třída Karla IV.

Zpracované nálezy byly objeveny v její jižní části, pravděpodobně u domu č. p. 493 (v té době dům p. Příbyla).⁷⁰ Třída Karla IV. leží mezi Střeleckou ulicí a Náměstím 5. května a od centra (Velkého náměstí) je vzdálena asi 700 metrů.

6.4 Eliščino nábřeží

Zpracované artefakty byly vykopány během stavby kanalizace a rozvážení pevnostních hradeb. Eliščino nábřeží se nachází po levé straně řeky Labe a je dlouhé zhruba 500 metrů. V této části řeku protínají dva mosty – Pražský a Tyršův. Na tomto pobřeží sídlí také budova Muzea východních Čech. Od centra je vzdáleno asi 500 metrů.

⁶⁷ Encyklopedie města Hradec Králové. Díl 2. N–Ž. Hradec Králové: Garamon, 2011, il. ISBN:978-80-86472-52-2.

⁶⁸ RICHTER, M. – VOKOLEK, V. 1995: Hradec Králové, slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové. ISBN 80-85031-14-0.

⁶⁹ Encyklopedie města Hradec Králové. Díl 1. A–M. Hradec Králové: Garamon, 2011, il. ISBN:978-80-86742-52-2.

⁷⁰ BLÁHA, R. – SIGL, J.: Změny osídlení v okolí Hradce Králové v době hradištní, 7–28. In: Archeologie doby hradištní v Čechách. Západočeské muzeum v Plzni.

6.5 Zrušený hřbitov sv. Jakuba

Nacházel se severně od historického jádra města v tehdejší Křižovnické ulici, na mírném návrší na levém břehu Labe. Dnes je to oblast ulice Ludovíta Štúra a sokolského stadionu a je dlouhá asi 200 metrů. V 16. století se místo nazývalo Na Louce. První zmínka pochází z r. 1251 s příchodem Řádu německých rytířů. Zrušen byl spolu s kostelem sv. Jakuba v roce 1766 kvůli stavbě městské pevnosti.⁷¹

6.6 Soutok Labe a Orlice

Není přesně určené, v které části soutoku se lokalita konkrétně nachází. V této části v současné době najdeme Jiráskovy sady a jako památku pozůstatky vojenské pevnosti Poterna.

6.7 Nová Sokolovna

Nachází se na Eliščině nábřeží, č. p. 777. Sousedí s ulicí Ludovíta Štúra a náměstím Osvoboditelů. Od centra (Velkého náměstí) je vzdálená přibližně 660 metrů. Nálezy zde byly objeveny v letech 1930–1931 při stavbě vodovodu.

6.8 Dům č. p. 431

Najdeme ho v bloku domů mezi třídou Československé armády, ulicí Buzuluckou a Pospíšilovou třídou. Sousedí s bývalou synagogou. Od Velkého náměstí je vzdálen zhruba 650 metrů. V době nálezů patřil dům panu Jirotkovi. Artefakty byly objeveny při jeho stavbě.⁷²

6.9 Svobodné Dvory

Jedná se o samostatnou místní část města Hradec Králové. Nachází se na severozápadě města. Nálezy byly objeveny 15. 7. 1909 při rozšiřování cesty p. Komárka, tehdy č. p. 20. Od centra města je místo vzdálené asi 5 km.

⁷¹ DOMEČKA, L.: Hřbitov u kostela sv. Jakuba v Hradci Králové. Hradecký kraj. 1908. č. 5. s. 146.

⁷² BLÁHA, R. – SIGL, J.: Změny osídlení v okolí Hradce Králové v době hradištní, 7–28. In: Archeologie doby hradištní v Čechách. Západočeské muzeum v Plzni.

6.10 Pražská Flošna

Nachází se v části města nazvaného Pražské Předměstí. Rozkládá se v blízkosti centra v jižní části metropole. Od Velkého náměstí je vzdálené zhruba 2 kilometry. Nálezy zde byly učiněny 21. 8. 1911 a 5. 9. 1911 při kopání kanálu.⁷³

⁷³ BLÁHA, R. – SIGL, J.: Změny osídlení v okolí Hradce Králové v době hradištní, 7–28. In: Archeologie doby hradištní v Čechách. Západočeské muzeum v Plzni.

7. Rozbor archeologických nálezů z katalogu

Celkem jsem zpracovala 113 archeologických nálezů. Z toho 73 nálezů se nacházelo na archeologickém a 40 nálezů na historickém oddělení Muzea východních Čech.

Převážná většina nálezů je vyrobena z kovu. Největší zastoupení má bronz a železo. Ve 42 případech se jednalo o bronz, ve 36 případech pak o železo. 21 předmětů je vyrobeno z přesněji neurčeného barevného kovu, 3 ze stříbra, 5 z mosazi a 1 ze zlata. Je zde i 6 předmětů z nekovového materiálu. V 1 případě se jedná o keramiku, 3 nálezy jsou z textilu a 2 ze skla. Jeden nález, a to nůž se zbytkem rukojeti, je složen ze železa a dřeva. Náušnice, nalezené v roce 2010 na Velkém náměstí, obsahují kromě barevného kovu také markazit. 8 knoflíků ze sbírky je kovových se zbytky textilu.

Soubor obsahuje 7 ks záušnic, k tomu 15 zlomků, 6 kovových nožů (možná 7, u jednoho nálezu není jasné, zda se o nůž skutečně jedná), dále 15 knoflíků, z toho 8 se zbytkem látky. Dále v něm nalezneme 2 bronzové polotovary – bronzovou strusku a bronzovou spirálku. Dalšími nálezy jsou 3 křížky, z toho 1 křížek mariánský, 7 hřebů, 2 mince (dvojfenik, grešle Leopolda I.), 2 náušnice – z toho 1 markazitová, 2 prsteny, 2 jehlice, 3 přezky, 3 korálky, 2 přívěsky, 4 svátostky, 2 medailony, 2 špendlíky a 3 kovové kroužky. Najdeme zde i 7 kusů kování, 13 proužků kovu – z toho 1 zlatý – bez přesného určení, o co se jedná. K ojedinělým nálezům patří: náprstek, ozdobná kytička (není přesně určeno, k čemu sloužila), zlomek prstenu, olověné závaží, rolnička, růženec s medailony, zlomek kovového kroužku, kování dřeva ve tvaru ukřižovaného Ježíše, řetízek k růženci, článek řetězu, zlomek mosazné spony a zlomek ozdoby. Zajímavé jsou i 3 nálezy z textilu. Zatímco 2 z nich jsou jen neurčité kousky textilie, třetím z nich je ozdobný, velmi dobře zachovalý pásek.

Zpracované nálezy byly nalezeny na různých lokalitách. Nejvíce zastoupen je zde zaniklý hřbitov sv. Jakuba. Výzkum zde proběhl roku 1928 a prováděl se při bourání stavebního dvora. Z této lokality pochází celkem 65 mnou zpracovaných nálezů. Byly zde nalezeny 3 bronzové kroužky, bronzová rolnička a bronzová struska z 13. století. Článek železného řetězu, zlomený železný kroužek a prsten z barevného kovu patří do 15.–17. století. Ozdobný pásek z textilu rovněž do stejné doby. Dále zde máme oboustranný medailon a oboustranný přívěsek z barevného kovu z 16.–18. století. Do 17.–18. století je datováno 12 železných knoflíků, 1 knoflík z barevného kovu, 4

svátostky z barevného kovu, 2 medailony z barevného kovu⁷⁴, 7 proužků z barevného kovu, 5 proužků železa, zlomek ozdoby z barevného kovu a zlomek prstenu. Mosazný křížek pochází z 18.–19. století.

Druhou nejvíce zastoupenou lokalitou je Velké náměstí, jehož výzkum proběhl v roce 2010 při příležitosti plánované rekonstrukce. Z Velkého náměstí pochází 24 artefaktů. Do 13. století jsou datovány tyto nálezy: bronzová přezka, olověné závaží, bronzový špendlík, bronzová spirálka a bronzový řetízek s růženci. Nalezený proužek zlata je datován do 12.–13. století. Bronzová kytička s nášivkou, bronzový prsten, bronzový špendlík, bronzový knoflík a 2 kousky textilie pochází ze 14. století. 2 nálezy jsou z 15. století, a to bronzová náušnice a bronzová přezka s plíškem. Z 15.–16. století je bronzový náprstek a stříbrný křížek s beránkem. Markazitové náušnice, prsten se štítkem z barevného kovu a bronzový mariánský křížek patří do 16. století.⁷⁵ Stříbrná grešle Leopolda I. byla vyražena roku 1688. Kování dřeva ve tvaru ukřížovaného Ježíše je datováno do 16.–18. století, stejně jako mosazný křížek, stříbrný dvojfeník, mosazný růženec se sedmi medailony a dva skleněné korálky.⁷⁶

Další, už méně zastoupené nálezy, pochází ze stavby základů domu č. p. 431. Přesně 14 artefaktů zde bylo objeveno v roce 1905. Jedná se o 2 bronzové záušnice a bronzovou jehlicí z 11.–12. století. Z 13. století máme 2 zlomky bronzové záušnice, bronzovou přezku a železný knoflík. Další nálezy nebylo možné přesněji datovat, takže se pohybují v rozmezí 11.–13. století. Jedná se o kus železa, nejspíše kování (možná nůž?), kus mosazného kování, 4 železné nože a 2 železné hřeby.

Další lokalitou jsou Svobodné Dvory, tzv. „Na Kameni“. Kostrový hrob zde byl objeven při rozšiřování cesty k domu J. Komárka v roce 1909. Odsud pochází 9 artefaktů. Jedná se o bronzový hřeb z 10. století. Z 11.–13. století zde jsou 2 železné nože, 1 se zbytky dřevěné rukojeti, bronzový hřeb a 5 ks železného kování. Nejmladším nálezem je železný hřeb z 13. století.

⁷⁴ Medailony a svátostky datované pomocí: OMELKA, M. – ŘEBOUNOVÁ, O. 2012: Soubor medailonů a feniků se symbolikou sv. Benedikta ze zaniklého hřbitova při kostelu sv. Jana v Oboře (Praha – Malá Strana), Archeologie ve středních Čechách 16. s. 983–1019.

⁷⁵ Křížky datované pomocí: OMELKA, M. – ŘEBOUNOVÁ, O. – ŠLANCAROVÁ, V. 2009: Soubor křížků ze zaniklého hřbitova při kostele sv. Jana Křtitele v Oboře (Praha – Malá Strana). I. Obecné formy kříže, Archeologie ve středních Čechách 13. s. 1001–1083.

⁷⁶ Korálky datované pomocí: Omelka, M. – Řebounová, O. 2008: Soubor korálků ze zaniklého hřbitova při kostele sv. Jana v Oboře (Praha – Malá Strana), Archeologie ve středních Čechách 12. s. 887–961.

6 nálezů je z archeologického výzkumu u domu č. p. 89 (Besedy). 2 nálezy – bronzový zlomek záušnice a bronzová záušnice – pochází z 12. století. Z 13. století máme zlomek bronzové záušnice, a 2 zlomky bronzové pozlacené záušnice. Nalezená bronzová jehlice je datována do 11.–12. století a keramický korálek do 11.–13. století. Rok archeologického výzkumu je neznámý.

Z Flošny u Pražského Předměstí máme 4 nalezené předměty. Ty byly objeveny v roce 1911. Konkrétně jde o bronzový hřeb z 11. století a bronzovou záušnici, bronzový hřeb a zlomek záušnice z 11.–12. století.

3 artefakty byly nalezeny při stavbě kanalizace na Eliščině nábřeží. Stavba zde proběhla v letech 1900–1901. Jedná se o 3 zlomky bronzových záušnic, 1 je datována do 11.–12. století a 2 do 13. století.

Při stavbě základů Sladovny z roku 1897 byly objeveny 2 předměty v hloubce 6,5 m. Objeveny byly 2 v sobě zaseknuté bronzové zlomky záušnic z 13. století a 1 bronzová záušnice z 10. století.

Z dalších lokalit známe již pouze po jednom nález. Jedná se o třídu Karla IV. V jižní části aleje byl nalezen mosazný zlomek spony z 11. století. Artefakt byl objeven v roce 1991. 1 předmět, konkrétně bronzová záušnice z 12. století, byla objevena při stavbě vodovodu u nové Sokolovny v roce 1930. Další artefakt byl nalezen při soutoku řek Labe a Orlice a to v roce 1906. Jedná se o bronzovou záušnici, datovanou do 12. století. Soubor obsahuje i 1 předmět, respektive 3 úlomky bronzové záušnice⁷⁷ z 13. století, bez přesné lokace. Stejně tak i rok nálezu je neznámý.

Nalezené artefakty pochází z různých časových období. 61 nálezů patří do středověku (5. – poč. 15. stol.) a 52 do novověku (15. – 18./19. století). 4 artefakty datujeme do raného středověku (5.–11. století) a pochází z kopání základů Sladovny, z třídy Karla IV., z rozšiřování cesty ve Svobodných Dvorech a z Flošny u Pražského Předměstí.

Z vrcholného středověku (11. – poč. 14. století) pochází nejvíce středověkých artefaktů, a to hned 50. 14 vrcholně středověkých nálezů pochází z kopání základů domu č. p. 431, 6 z kopání dvora u domu č. p. 89 (u Besedy), 5 ze zaniklého hřbitova u

⁷⁷ Záušnice datované pomocí: KRUMPHANZLOVÁ, Z. 1974: Chronologie pohřebního inventáře vesnických hřbitovů 9.–11. věku v Čechách, Památky archeologické 65. s. 34–110

sv. Jakuba, 7 nálezů z Velkého náměstí, 3 z Flošny u Pražského Předměstí, 1 předmět je z kopání základů Sladovny, 3 z kopání kanalizace na Eliščině nábřeží, 8 předmětů z rozšiřování cesty ve Svobodných Dvorech, 1 předmět ze stavby vodovodu u Sokolovny a 1 ze soutoku Orlice a Labe. 3 úlomky záušnic, jejichž původní lokalitu neznáme, patří s největší pravděpodobností do vrcholného středověku.

Pozdní středověk (14.–15. století) je zde zastoupen 7 nálezy. Všechny pochází z jedné lokality – Velkého náměstí.

Novověkých artefaktů je ve sbírce 52. Převážná většina – přesněji 41 kusů – jich pochází ze zaniklého hřbitova u sv. Jakuba. Menší část artefaktů – 11 kusů – byla nalezena na Velkém náměstí.

8. Srovnání Hradce Králové s dalšími lokalitami

8.1 Lochenice

Obec Lochenice se nachází v Královéhradeckém kraji asi 11 km od krajského města. V 6. století se na jejím území rozpínala slovanská vesnická osada. Své mrtvé pohřbívali na vyvýšenině ležící na severní části dnešního lochenického katastru, dnes se tomu místu říká „Na Šancích“. Nadmořská výška slovanského pohřebiště je ± 257 m. n. m. a rozprostírá se na ploše 25 x 50 m. Náhodné nálezy kostrových hrobů zde započaly při zemědělských činnostech již na počátku 20. století. V roce 1907 zde prozkoumal jeden kostrový hrob Ludvík Domečka. Z jiného hrobu pochází zlomek nádoby uložený v Muzeu Hradce Králové. V letech 1953–1954 zde proběhl archeologický výzkum při stavbě silnice E67. Odkryto bylo celkem 32 hrobů a z jednoho zničeného hrobu zachráněna nádoba. Na tento výzkum navázal v letech 1978–1983 Archeologický ústav ČSAV, který zde prozkoumal dalších 22 hrobů. Jedná se o největší dosud odborně prozkoumaný raně středověký hřbitov na území východních Čech.

Celkem zde bylo odkryto 55 hrobů a z dalších dvou byly zachráněny nádoby. Hroby se zde nacházely v šesti nepravidelných řadách ve směru JZ–SV. Hrobové jámy měly ve většině případů obdélníkový půdorys. Nalezeno bylo 23 mužských, 16 dětských a 13 ženských koster, a to v natažené poloze na zádech. Pouze jedna osoba ležela na břiše a jedna na levém boku. Těla byla orientována ve směru SZ–JV. V hrobech se dále našly kosti tura domácího, méně pak prasete a kura domácího. Najdeme i nože, výjimečně ozdobné předměty (skleněné perly, jantarové perly, esovité záušnice). Nejvíce zastoupena je keramika. Nalezeno bylo ve 12 hrobech 13 nádob hrncovitého tvaru. Ve třech případech byla nalezena okovaná dřevěná věderka. Ta měla nejspíše uchovávat potraviny. Zajímavým nálezem ve výbavě jsou dvě ocílky trojúhelníkovitého tvaru. Objeveny byly i mince (denár knížete Oldřicha).

Kolem poloviny 11. století se „Na Šancích“ přestalo pohřbívat, není archeologicky doloženo, zda v té době osada zanikla, nebo lidé začali pohřbívat mrtvé jinam (nedaleké pohřebiště Trotina). Do této doby spadá také vznik samotné obce Lochenice.⁷⁸

⁷⁸ BUCHVALDEK, M. – ZEMAN, J. 1990: Lochenice: z archeologických výzkumů na katastru obce. Praha. ISBN 80-7066-409-6.

8.2 Jaroměř

Jaroměř se nachází ve východních Čechách asi 17 km od Hradce Králové na soutoku řek Labe, Úpy a Metuje. Archeologický soubor z této oblasti se nachází v Muzeu Hradce Králové. Jedná se převážně o keramické zlomky, které byly objeveny při průzkumu před stavbou dálnice D11. Pro zkoumání byla vymezena oblast o rozloze 17,5 x 23,5 km tak, aby postihla tři pásma rozdílné krajinné charakteristiky. První oblastí byl severní výběžek Královéhradecké kotliny, oblast tzv. Zlatého prutu (pás podél Labe od soutoku s Úpou). Druhou oblastí byly zvlněné tabule v širším okolí soutoků Labe, Úpy a Metuje. Třetí oblastí byla pahorkatina Krkonošského podhůří a Podjestřebí.

Raně středověkých pohřebišť evidujeme na dané lokalitě asi devět. Na hřbitově v Semonicích⁷⁹, na parcele č. 114, byly odkryty tři poničené hroby. V jednom hrobě byla nalezena esovitá záušnice. Některá pohřebišť z Jaroměřska postrádají přesnou lokaci. Bez lokace jsou kamenné hroby v Nahořanech⁸⁰. Zde byly nalezeny střepy s vlnicí, přesleny a železné nože. Na návrší mezi Smiřicemi a Holohlavy⁸¹ při stavbě železnice v letech 1857 a 1896 bylo nalezeno 15 kostrových hrobů ve třech řadách. Přesná lokace opět není známá. Nelokalizováno je i mladohradištní pohřebišť v Račicích nad Trotinou⁸². Zde byly při stavbě železnice objeveny kostrové hroby, v nich 2 esovité záušnice plátované stříbrem, o průměru 2,5 cm a 2,6 cm a další kovové předměty. Přibližná poloha hrobů je známá „Na Libinách“ a „Na Ptákách“.

Čtyři pohřebišť se nacházejí na místech, kde v současnosti stojí vesnická zástavba. Kostrový hrob byl objeven na zahradě nedalekého statku č. p. 18. V Černožicích⁸³ byly v části obce Čáslavky na zahradě domu č. p. 11 nalezeny dva hroby. V jednom z nich byly objeveny 2 esovité záušnice o průměru 6 cm a 5,2 cm. V Rožnově⁸⁴ na poli č. p. 48 na „levé straně silnice“ byl nalezen kostrový hrob a v něm železná sekerka. Stopy po pohřbívání najdeme i v obci Trotina.⁸⁵

⁷⁹ Semonice – část města Jaroměř, okres Náchod, kostel doložen k roku 1352

⁸⁰ Nahořany – okres Náchod

⁸¹ Smiřice a Holohlavy – okres Hradec Králové

⁸² Račice nad Trotinou – okres Hradec Králové

⁸³ Černožice – okres Hradec Králové

⁸⁴ Rožnov – okres Náchod, ves doložena k roku 1387

⁸⁵ Trotina – část města Smiřice, okres Hradec Králové

Nejčitelnější stopy se vyskytují na katastru Hustířan⁸⁶. Na parcele domu č. 37 byly objeveny 4 kostrové hroby. Pro tuto lokalitu neexistují důkazy o raně středověkém osídlení. Jediné evidované raně středověké sídliště se nachází asi 500–600 m od Hustířan (přes potok). V mladším středověku se na místě pohřebiště rozkládalo druhé jádro vsi.⁸⁷

Obr. 14. Jaroměř, jádro města podle mapy stabilního katastru (1840). A – nálezy raně středověkých hrobů, B – poloha pozdně středověkého hradu, C – přibližná poloha kostela P. Marie, D – doklady osídlení z 12. a ze starší fáze 13. stol., E – děkanství, F – bývalá škola, G – Přední Varta, H – Zadní Varta. Zdroj: JEŽEK, M. 2007: Jaroměřsko v raném středověku. In Archeologické rozhledy LIX - 2007. s. 524–570. ISSN 0323-1267.

⁸⁶ Hustířany – část obce Velichovky, okres Náchod

⁸⁷ JEŽEK, M. 2007: Jaroměřsko v raném středověku. In Archeologické rozhledy LIX - 2007. Str. 524 – 570. ISSN 0323-1267.

8.3 Opatovice nad Labem

Město Opatovice nad Labem se nachází v Pardubickém kraji a leží v nadmořské výšce 225 m. n. m. Od města Hradec Králové je vzdálené asi 9 km. Nejvíce známé je nejspíše díky klášteru sv. Vavřince, který byl založen v roce 1086 benediktinským řádem⁸⁸. Klášter zanikl v roce 1421 v době husitských válek.⁸⁹

První zprávu o archeologickém výzkumu na území bývalého kláštera přinesl ve svém místopisu F. K. Rosůlek v roce 1909.⁹⁰ Archeologický výzkum zde prováděli Václav Diviš⁹¹ a později Dr. Justin Prášek⁹² a Mořic Lüssner. U chalupy č. 47, jejímž majitelem byl Václav Pleskot, bylo objeveno mnoho kostí. Roku 1881, při stavbě stodoly, objevil sedm koster na cestě u chalupy. Z tohoto nálezu je jasné, že dům Václava Pleskota se nachází na bývalém klášterním hřbitově, který vyplňoval vnitřní část klášterního nádvoří. Z jižní strany ke hřbitovu přiléhal konventuální chrám, který stával na prostranství mezi mlýnem a chalupou pana Pleskota.

Další archeologický výzkum zde proběhl roku 1956. Při osazování sloupků vrat u domu č. 114 byly v hloubce asi 20 cm objeveny lidské kosti. Archeologický ústav ČSAV zde provedl výzkum na ploše 3 x 4 m. V hloubce 50 cm objevil tři hrobové jámy řadových pohřbů bývalého klášterního hřbitova. Hrobové jámy ležely těsně vedle sebe na ose Z – V a obsahovaly pohřby v obvyklé poloze bez milodarů. V hlavě i v nohách hrobů byly shrnuty zbytky kostí z pohřbu předešlého. V hloubce 60 cm se situace opakovala. Vedle třetí řady koster nad sebou ležících byla objevena spousta poničených kostí a lebek. V hloubce 100 cm byla objevena pouze jedna hrobová jáma a v ní jedna kostra, ležící na znaku a v ose Z–V. Kolena kostry byla podložena třemi úlomky cihel. Ruce měla zkřížené na prsou, což dokazuje rituální církevní uložení. Lebka byla v obličejí poškozená. Ve čtvrté řadě koster už nebylo možné kosti vyzvedávat, protože byly ve značném stádiu rozkladu. U poslední kostry byla obnažena čelist a zlomky lebky z ještě staršího hrobu. V hloubce 120 cm ležela již pátá kostra, uložená zcela v písku labského náplavu. Dolní část kostry ležela v původní poloze, horní část byla

⁸⁸ Benediktinský řád – nejstarší existující mnišský řád západního křesťanství, řízený řeholí svatého Benedikta z Nursie z poč. 6. stol. Do Čech se dostává v 10. století. Zdroj: URL <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98%C3%A1d_svat%C3%A9ho_Benedikta>. [cit. 05-09-2014]. Aktualizováno 3. 2. 2014.

⁸⁹ Zdroj: URL <<http://www.opatovicenadlabem.cz/historie>> [cit. 05-09-2014].

⁹⁰ ROSŮLEK, F. K. 1909: Pardubicko, Holicko, Přeloučsko, díl III. Místopis, vlast. nákl. Pardubice. s. 369–376.

⁹¹ Václav Diviš (1839–1934) – pardubický archeolog

⁹² Dr. Justin Prášek (1813–1891) – místopisec, historik, archeolog Chrudimska a Hradecka

narušená dalším pohřbem. Těsně u hlavy kostry, v hloubce 127 cm byla objevena masivní bronzová esovitá záušnice. Záušnice má širokou esovitou kličku a je na ní vidět zbytek stříbrného plátování. Další sondou u silnice byly objeveny v hloubce 40 cm další 3 rozrušené kostry v obvyklé poloze bez milodarů. Z antropologického hodnocení vyplývá, že u domu č. p. 114 bylo pochováno na ploše 12 m² nejméně 42 mrtvých v pěti řadách. Sonda u silnice měla nejvíce 3 vrstvy pohřbů.

Archeologický výzkum z roku 1957 přispěl ke zjištění rozsahu hřbitova. Na dvoře domu č. p. 47 při hloubení studny byl prozkoumán prostor 16 m². Byly zde objeveny v hloubce 40 cm sekundárně uložené zbytky kostí, které pochází ze zničených hrobů klášterního hřbitova. V hloubce 60 cm (již horizont labského písku) byl objeven pohřeb v orientaci Z–V bez milodarů. Západní část jámy, vyplněná stavebním odpadem, obsahovala velké množství lidských kostí. V hloubce 80 cm, v severní části jámy, ležela další kostra, nejnižší položená, se stejným uložením, orientací a bez milodarů. Výsledkem této sondy bylo zjištění pokračování hřbitova na dvůr č. p. 47 po celé jeho ploše až ke stodole.

Výzkum v roce 1958 se opět zabýval klášterním hřbitovem a probíhal opět u domu č. p. 47 pana Pleskota při stavbě garáže. Celkem zde byly objeveny tři kosterní hroby v natažené poloze na znaku v orientaci Z – V a bez milodarů. Hroby se nacházely v hloubce 40 cm spolu se střepy – středověkými i současnými. Na severní stěně sondy, u bývalé hřbitovní zdi, v hloubce 50 cm ještě archeologové narazili na shluk kostí rozrušeného hrobu, který byl ale stavebními úpravami poškozen. Ve větší hloubce (60 cm) byly objeveny pouze zbytky zdiva nějaké hřbitovní stavby, ve které se ale nenacházel žádný hrob.⁹³

V roce 1960 byl v souvislosti se stavbou elektrárny prozkoumán tzv. předklášterní ostrůvek⁹⁴. Nejjižnější sonda byla na jižní straně domku F. Slavíka, č. p. 121. Pod ornicí, v hloubce 35 cm, se v písčito-hlinitém podloží objevilo 8 hrobů:

Hrob č. 1 – silně narušený, dospělý jedinec, výbava nezjištěna.

Hrob č. 2 – kostrč mladého muže, nohy odděleny mladší cestou, ruce podél těla.

⁹³ Zdroj: URL <<http://opatovice.xf.cz/Historie/archeologie.pdf>>. [cit. 05-11-2014].

⁹⁴ Pod usedlostí Slavíka a Doležala, zdvihá se asi o 3 m nad labskou nivou, na Z oddělen řekou Požeračkou, na V a JV depresí „Topolina“.

Hrob č. 3 – silně rozrušen, fragmenty kostí dítěte, výbava nezjištěna.

Hrob č. 4 – kostra dítěte, narušená, v poloze na levém boku, mírně pokrčené ruce, mezi stehenní hlavicí a pravou rukou nalezen denár Břetislava II⁹⁵.

Hrob č. 5 – kostra dítěte, narušená, v natažené poloze, ruce v klíně, bez výbavy.

Hrob č. 6 – kostra dítěte, silně poškozená, v natažené poloze, ruce v klíně, pod levou tváří tři bronzové, do sebe zavěšené záušnice (Ø 22 – 23 mm, Ø 22 – 23 mm, Ø 21 mm).

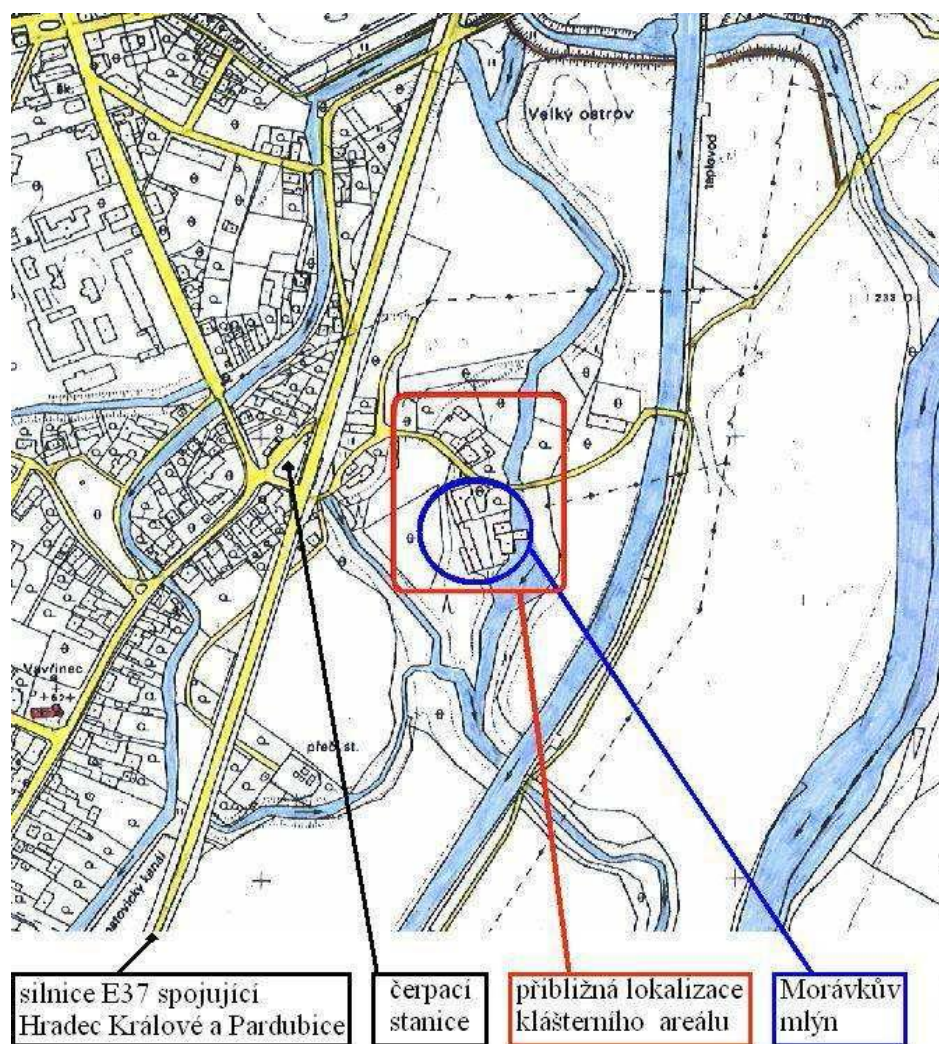
Hrob č. 7 – kostra dospělé ženy, v horní části narušená, natažená poloha, ruce podél těla, jáma se zaoblenými rohy, bez výbavy.

Hrob č. 8 – nezřetelný rozrušený hrob, fragmenty kostí dospělého jedince, výbava nezjištěna.

Pod hrobem č. 5 byla nalezena sídlištní jáma, částečně narušená hrobem. Výplň byla písčito-hlinitá s uhlíky a zlomky keramiky, datovanými také do konce 11. a poč. 12. století. Pohřebiště zde nejspíše nebylo příliš rozsáhlé. Odhadnutý počet hrobů je 20, nejvíce 30. Důležitým aspektem pro datování pohřebiště je nalezený denár Břetislava II. Díky němu lze předpokládat pohřbívání na předklášterním ostrůvku ke konci 11. a počátku 12. století. Do stejné doby spadají i nalezené záušnice z hrobu č. 6. Pravděpodobně zde pohřebiště stálo již před vznikem kláštera a pohřbívalo se zde jen krátkodobě. Ještě před jeho vznikem existovalo na témže místě sídliště s jednou, max. dvěma sídelními jednotkami, s izolovanou polohou na ostrůvku a představuje mladohradištní osídlení.⁹⁶

⁹⁵ (1092–1100)

⁹⁶ SMETÁNKÁ, Z. 1967: Výzkum na předklášterním ostrůvku v Opatovicích n. L. In Archeologické rozhledy č. XIX., r. 1967. s. 471–477.

Obr. č. 2. Katastr Opatovic nad Labem s vyznačením klášterišťe
 (Zdroj: URL < <http://opatovice.xf.cz/Historie/Klaster.pdf> >. [cit. 06-13-2014])

9. Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo představit, zmapovat a přiblížit středověká a novověká pohřebiště a hřbitovy na území města Hradec Králové. Pomocí sepsané literatury a nalezených artefaktů zaměřit přesné archeologické lokality, kde se koncentrovalo větší či menší množství nálezů dokládajících pohřební činnost. Místa nálezů jsou lokalizována a přesně zanesena do mapy města. Práce má dvě části, teoretickou a praktickou. Praktickou část představuje katalog archeologických nálezů zpřístupněných ve Východočeském muzeu v Hradci Králové na archeologickém a historickém oddělení.

Jak dokazují dostupné zdroje, archeologicky doložených pohřebišť a hřbitovů je na území města několik. Některé archeologické objevy byly uskutečněny náhodně a objevených artefaktů bylo velmi malé množství. Naopak některé objevy byly uskutečněny zcela záměrně při archeologických výzkumech s cílem prozkoumat známé lokality. Jedná se o zaniklý hřbitov sv. Jakuba, u kterého se nacházel i kostel, zasvěcený stejnému světcovi. Na Velkém náměstí u chrámu sv. Ducha bylo v létě roku 2010 objeveno velké množství hrobů s lidskými ostatky a hrobovou výbavou. I zde byl ve 14. století založen hřbitov, který podle dostupných informací fungoval přibližně 400 let. Tyto dvě lokality mají v mém archeologickém souboru největší zastoupení. Ve městě se také nacházel hřbitov minoritů. Hřbitovní kostel byl zasvěcen sv. Janu Křtiteli.

Předměty z dalších lokalit byly nalezeny při záchranných archeologických výzkumech před stavbou. Jedná se o stavbu základů domu č. p. 431, rozšiřování cesty k domu p. Komárka ve Svobodných Dvorech „Na Kameni“, archeologický výzkum u Besedy (č. p. 89), nálezy z Flošny z Pražského Předměstí, stavbu kanalizace na Eliščině nábřeží a stavbu Sladovny. Z ostatních lokalit máme pouze ojedinělé nálezy – třída Karla IV., stavba kanalizace nové Sokolovny, soutok Labe a Orlice.

Součástí mé práce je i srovnání lokalit z Hradce Králové s okolními známými lokalitami, konkrétně s Lochenicemi, Jaroměří a Opatovicemi nad Labem. V Lochenicích bylo objeveno 55 raně středověkých hrobů a doposud je to největší objevený hřbitov ve východních Čechách z této doby. Na území Jaroměře je raně středověkých pohřebišť evidováno 9. Ty ovšem nejsou takového rozsahu jako Lochenice. Na území Opatovic nad Labem se nacházel od roku 1086 do roku 1421

benediktinský klášter sv. Vavřince. U kláštera sídlil i hřbitov. Odhaduje se zde 20–30 hrobů.

Archeologický soubor pohřebišť z území Hradce Králové nepatří k těm největším. Katalog obsahuje 113 nálezů. Je třeba ale počítat i s tím, že ne všechny nálezy jsou do dnešních dnů dochované. Některé zmíněné artefakty byly objeveny před více než sto lety, jejich zánik je tudíž více než pravděpodobný. Podle dochovaných záznamů o výzkumech je zřejmé, že archeologická síť hřbitovů a pohřebišť ve městě je rozsáhlá a již poměrně prozkoumaná. I když stále existuje spousta míst, kam se místní archeologové doposud nedostali, a na území města může být ještě spousta neobjevených, archeologicky zajímavých lokalit.

Resumé

The aim of my bachelor's thesis was to introduce, chart and describe medieval and modern age burial grounds and cemeteries on the territory of the city of Hradec Králové. By means of written literature and found artifacts, to focus accurate archaeological sites, where greater or lesser amount of findings which documented funeral activities was centered. The places of findings are localized and accurately recorded in the map of the city. A work has two parts – the theoretical part and the practical part. The practical part is represented by the catalogue of archaeological finds, which were made available for me in the East Bohemian Museum in Hradec Králové in the archaeological and historical department.

As demonstrated by the resources available, in the city is documented a few archaeologically documented cemeteries and burial grounds. Some archaeological discoveries were made randomly and artifacts discovered there were very few. On the other hand, some discoveries have been made intentionally during the archaeological researches to explore familiar locations. This location is the cemetery of St. Jacob, next to which was also located the church dedicated to the same saint. On the Great Square by the Cathedral of St. Spirit was in the summer of 2010 discovered a large number of graves with human remains and grave equipment. There was also a cemetery, founded in the 14th century, which was working for approximately 400 years, according to available information. These two sites are represented the most in my archaeological file. In the city there was also a Minor cemetery. The cemetery church was dedicated to St. John the Baptist.

Items from the other localities were found during rescue archaeological researches which are being performed before constructions. It concerns building the foundations of the house No. 431, the extending of the driveway of Mr. Komarek in Svobodné Dvory, „Na Kameni“, the archaeological research at Beseda (No. 89), the findings from Flošna of the Prague Suburb, the construction of sewerage system at the Elizabeth's Embankment and the construction of Sladovna. The other sites offer only rare findings – Avenue of Charles IV., construction of the new sewer of Sokolovna, the confluence of the river Labe and the river Orlice.

One part of my thesis is also to draw a comparison between the sites of Hradec Králové and other known archaeological locations nearby, namely Lochenice, Jaroměř

and Opatovice nad Labem. In Lochenice there were discovered 55 early medieval graves and so far it is the largest early medieval cemetery discovered in the Eastern Bohemia. In the territory of Jaroměř there are recorded nine early medieval cemeteries. But these aren't that large compared to Lochenice. In the Opatovice nad Labem there was located the Benedictine monastery of St. Lawrence from 1086 to 1421. There was also a cemetery by that monastery. From 20 to 30 graves are estimated there.

The archaeological file of cemeteries from the territory of Hradec Králové isn't one of the largest files. The catalogue contains only 113 findings. It's necessary to take into account the fact, that not all findings are preserved to our days. Some of the mentioned artifacts were discovered more than a hundred years ago, therefore it's more than likely that some of them faded out. According to preserved records of the research, it's clear that the archaeological network of cemeteries and burial grounds in the city of Hradec Králové is extensive and already relatively explored. Although there are still plenty of places in the city, where the local archaeologists still haven't been to, and in the city there could be a lot of yet undiscovered sites of archaeological interest.

Seznam použité literatury

Použitá literatura

- 1) PODBORSKÝ, V. 1997: Dějiny pravěku a rané doby dějinné. Masarykova univerzita. Brno. ISBN 978-80-210-4153-0.
- 2) RICHTER, M. – VOKOLEK, V. 1995: Hradec Králové, slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové. ISBN 80-85031-14-0.
- 3) MIKULKA, J. 1996: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 1/1 (Od nejstarších dob do r. 1526). Hradec Králové. ISBN 80-900048-9-X.
- 4) MIKULKA, J. 1997: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 1/2 (Léta 1526 – 1620). Hradec Králové. ISBN 80-900048-9-X .
- 5) MIKULKA, J. 1994: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 2/1 (Léta 1620 – 1740). Hradec Králové. ISBN 80-900048-9-X.
- 6) MIKULKA, J. 1995: Dějiny Hradce Králové do roku 1850. 2/2 (Léta 1740 – 1850). Hradec Králové. ISBN 80-900048-9-X.
- 7) ČORNEJOVÁ, I. - MIKULEC, J - VLNAS, V, a kol. 2008: Velké dějiny zemí Koruny české VIII. 1618-1683. Praha. ISBN 978-80-7185-947-5.
- 8) ADAM, P. 2005: Řád německých rytířů a jeho působení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha. ISBN 80-7277-283-X.
- 9) ČECHURA, J. – ŽŮREK, V. 2012: Lucemburkové: životopisná encyklopedie. České Budějovice. ISBN 978-80-86829-69-2.
- 10) VLČEK, P. a kol. 2004: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Praha. ISBN 80-200-0969-8.
- 11) BLAŽÍČEK, O. J. - KROPÁČEK, J. 1991: Slovník pojmů z dějin umění. Praha. ISBN 80-207-0246-6.
- 12) POCHE, E. 1977: Umělecké památky Čech. 1. vydání. Praha.
- 13) SKLENÁŘ, K. 2005: Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů. Praha. ISBN 80 – 7277 – 253 – 8.

- 14) UNGER, J. 2006: Pohřební rítus 1. až 20. století v Evropě z antropologicko – archeologické perspektivy. Brno. ISBN 80-7204-397-8.
- 15) DROBERJAR, E. 2002: Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě. Praha. ISBN 80 – 7277 – 106 – X.
- 16) OHLER, N. 2001: Umírání a smrt ve středověku. Jinočany. ISBN 80 – 86022 – 69 – 2.
- 17) KRÁLÍKOVÁ, M. 2007: Pohřební rítus 16. – 18. století na území střední Evropy. Brno. ISBN 978-80-7204-566-2.
- 18) GIUSEPPE, M. 2005: Vampyrismus v kulturních dějinách Evropy. Praha. ISBN 80 - 7106 - 724 – 5.
- 19) KRUMPHANZLOVÁ, Z. 1961: K otázce vampyrismu na slovanských pohřebištích. Památky archeologické, 544 – 549.
- 20) DOMEČKA, L. 1925: Hradištní hroby v Hradci Králové a okolí. Obzor praehistorický 4.
- 21) VANÍČEK, V. 2002: Velké dějiny zemí koruny české III. (1250 - 1310). Praha. ISBN 80-7185-433-6.
- 22) SOLAŘ, J. J. 1870: Dějepis Hradce Králové n. Labem a biskupství hradeckého. Praha.
- 23) MACEK, J.: 2007: 950 let Litoměřické kapituly. Kostelní Vydří. ISBN 978 – 80 – 7195 – 121 – 6.
- 24) ŠVENDA, F. P. 1799: Zlatý a stříbrný obraz města Králové Hradce. Hradec Králové.
- 25) KŮRKA, J. 1914: Archidiakonáty kouřimský, boleslavský, hradecký a dieceze litomyšlská (Místopis církevní do r. 1421). Praha
- 26) DOMEČKA, L. 1912: Nález koster, Hradecký kraj 7, str. 88.

- 27) ČECHURA, J. 2012: České země v letech 1437–1526, II. díl: Jagellonci na českém trůně. Praha. ISBN 978-80-7277-493-7.
- 28) DOMEČKA, L. 1896 – 1897: Záušnice nalezené v Hradci Králové, Památky archeologické 17, str. 744.
- 29) Encyklopedie města Hradec Králové. Díl 2. N - Ž. Hradec Králové: Garamon, 2011. il. ISBN:978-80-86472-52-2.
- 30) Encyklopedie města Hradec Králové. Díl 1. A - M. Hradec Králové: Garamon, 2011, il. ISBN:978-80-86742-52-2.
- 31) BLÁHA, R. – SIGL, J.: Změny osídlení v okolí Hradce Králové v době hradištní, 7 – 28. In: Archeologie doby hradištní v Čechách. Západočeské muzeum v Plzni.
- 32) DOMEČKA, L.: Hřbitov u kostela sv. Jakuba v Hradci Králové. Hradecký kraj. 1908. č. 5. str. 146.
- 33) OMELKA, M. - ŘEBOUNOVÁ, O. 2012: Soubor medailonů a feniků se symbolikou sv. Benedikta ze zaniklého hřbitova při kostele sv. Jana v Oboře (Praha - Malá Strana), Archeologie ve středních Čechách 16, s. 983-1019.
- 34) OMELKA, M. - ŘEBOUNOVÁ, O. - ŠANCAROVÁ, V. 2009: Soubor křížků ze zaniklého hřbitova při kostele sv. Jana Křtitele v Oboře (Praha - Malá Strana). I. Obecné formy kříže, Archeologie ve středních Čechách 13, 1001-1083.
- 35) OMELKA, M. - ŘEBOUNOVÁ, O. 2008: Soubor korálků ze zaniklého hřbitova při kostele sv. Jana v Oboře (Praha - Malá Strana), Archeologie ve středních Čechách 12, 887-961.
- 36) KRUMPHANZLOVÁ, Z. 1974: Chronologie pohřebního inventáře vesnických hřbitovů 9. - 11. věku v Čechách, Památky archeologické 65, 34-110
- 37) BUCHVALDEK, M. – ZEMAN, J. 1990: Ločenice: z archeologických výzkumů na katastru obce. Praha. ISBN 80-7066-409-6.

- 38) JEŽEK, M. 2007: Jaroměřsko v raném středověku. In Archeologické rozhledy LIX - 2007. Str. 524 – 570. ISSN 0323–1267.
- 39) ROSŮLEK, F. K. 1909: Pardubicko, Holicko, Přeloučsko, díl III. Místopis, vlast. nákl. Pardubice. Str. 369-376.
- 40) SMETÁNKA, Z. 1967: Výzkum na předklášterním ostrůvku v Opatovicích n. L. In Archeologické rozhledy č. XIX.

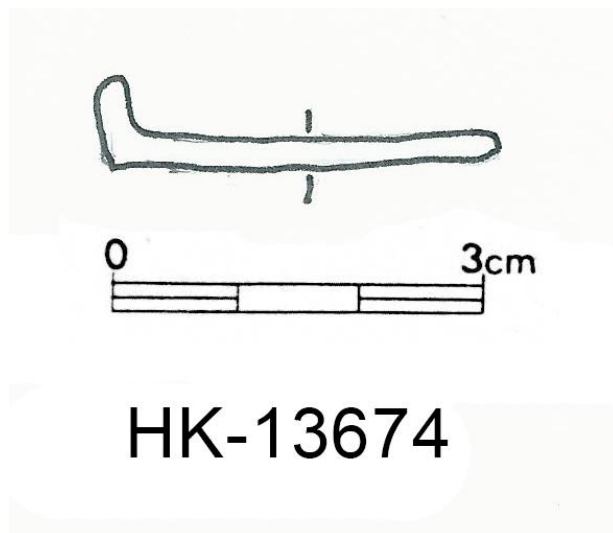
Internetové zdroje

- 1) URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hradec_Kr%C3%A1lov%C3%A9>. [cit. 5 - 4 - 2014]. Aktualizováno 2. 5. 2014.
- 2) URL < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Diec%C3%A9ze>>. Cit. [5 – 16 - 2014]. Aktualizováno 13. 8. 2013.
- 3) URL < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kn%C4%9B%C5%BEi%C5%A1t%C4%9B>>. [cit. 5 – 16 - 2014]. Aktualizováno 28. 11. 2003.
- 4) URL < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kruchta>>. [cit. 5 – 16 - 2014]. Aktualizováno 28. 6. 2013.
- 5) URL < <http://www.pametihodnosti.cz/slovník/585/pastoforium.html>>. [cit. 5 – 16 – 2014.].
- 6) URL <http://www.dekanstvihk.cz/historie/historie_katedrala/historie_katedrala.htm>. [cit. 5 – 16 - 2014].
- 7) URL < <http://www.muzeumhk.cz/spolecenskovedni-oddeleni.html>>. [cit. 5 – 16 - 2014].
- 8) URL < <http://leccos.com/index.php/clanky/castrum-doloris>>. [cit. 5 – 7 - 2014].
- 9) URL < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lepros%C3%A1rium>>. [cit. 5 – 7 - 2014]. Aktualizováno 9. 10. 2013.
- 10) URL<<http://cs.wikipedia.org/wiki/S%C3%A1h>>. [cit. 5 – 7 - 2014]. Aktualizováno 2. 12. 2013.
- 11) URL < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ost%C4%9Bn%C3%AD>>. [cit. 5 – 7 - 2014]. Aktualizováno 6. 5. 2013.
- 12) URL < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pilota>>. [cit. 5 – 7 - 2014]. Aktualizováno 22. 3. 2013.

- 13) URL <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98%C3%A1d_svat%C3%A9ho_Benedikta>. [cit. 5 – 9 - 2014]. Aktualizováno 3. 2. 2014.
- 14) URL <<http://www.opatovicenadlabem.cz/historie>> cit. [5 – 9 - 2014].
- 15) URL <<http://opatovice.xf.cz/Historie/archeologie.pdf>>. [cit. 5 – 11 - 2014].

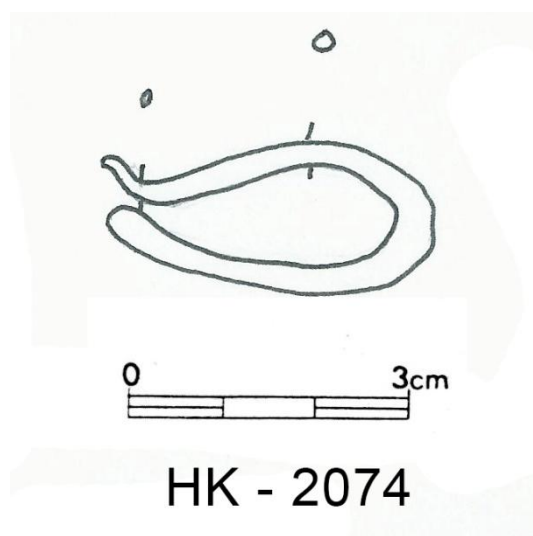
Přílohy:
Katalog nálezů

Obr. č. 1

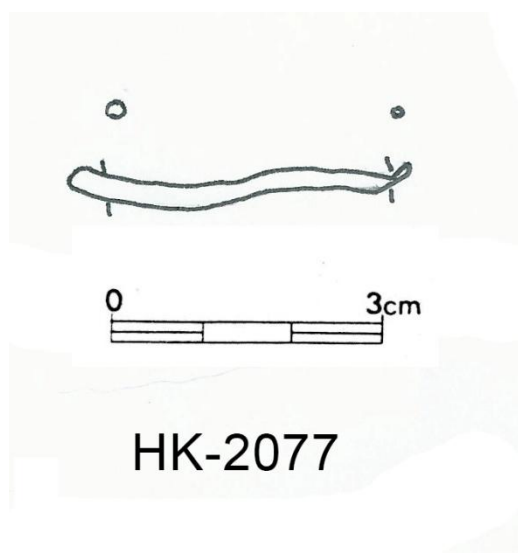
Inventární číslo	HK - 13674
Popis	Zlomek záušnice
Rožměř	3,1 cm; 0,5 cm; tloušťka 0,25 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Beseda (č. p. 89)
Rok výzkumu	Neznámý

Obr. č. 2

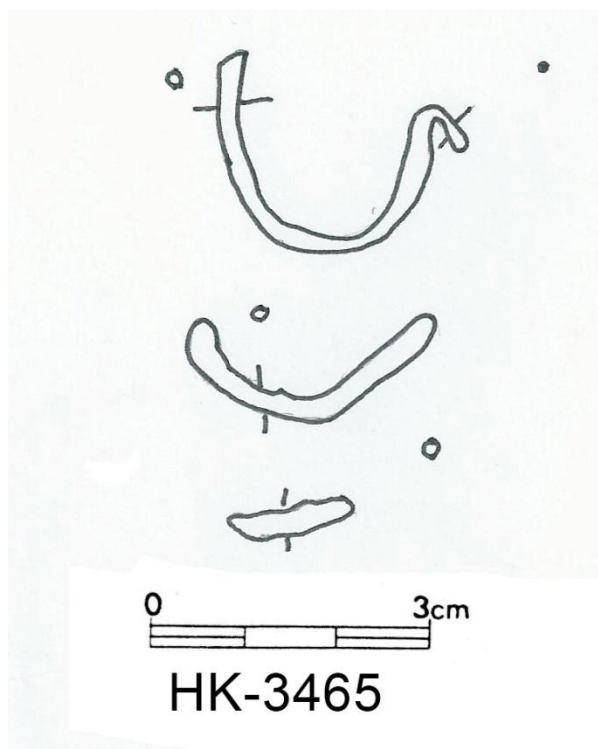
Inventární číslo	HK - 2074
Popis	Zlomek spony
Rozměr	3,4 cm; tloušťka 0,2 cm
Materiál	Mosaz
Datace	11. století
Lokalita	Třída Karla IV., jižní část aleje
Rok výzkumu	1911

Obr. č. 3

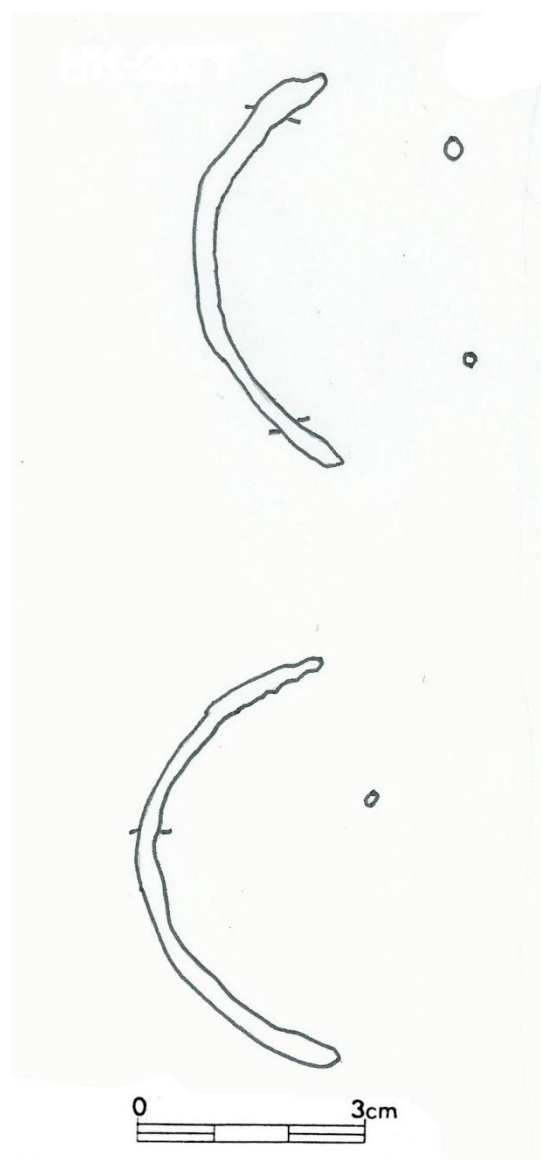
Inventární číslo	HK - 2077
Popis	Zlomek záušnice
Rozměr	3,7 cm; tloušťka 0,022cm; 0,1 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Eliščino nábřeží - stavba kanalizace
Rok výzkumu	1900 - 1901

Obr. č. 4

Inventární číslo	HK – 3465
Popis	3 ks zlomků záušnice
Rožměř	1) 2,7 cm; tloušťka 0,21 cm; 0,09 cm 2) 2,6 cm, tloušťka 0,2 cm 3) 1,4 cm, tloušťka 0,2 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Hradec Králové, přesně neurčeno
Rok výzkumu	Neznámý

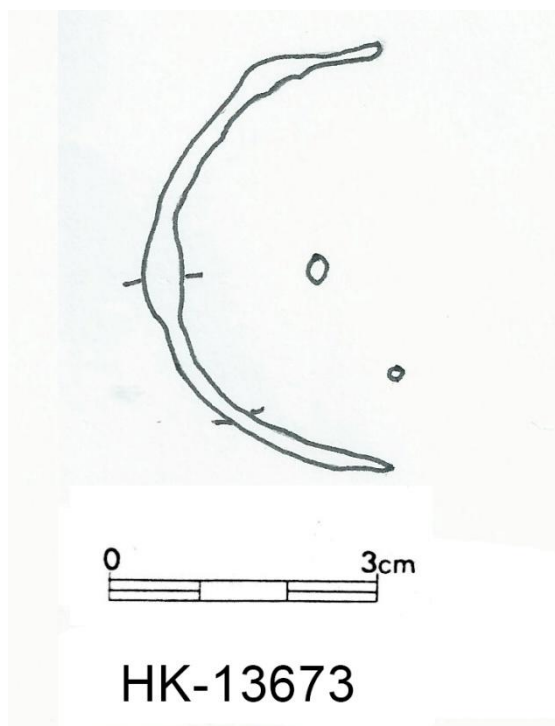
Obr. č. 5

HK-13672

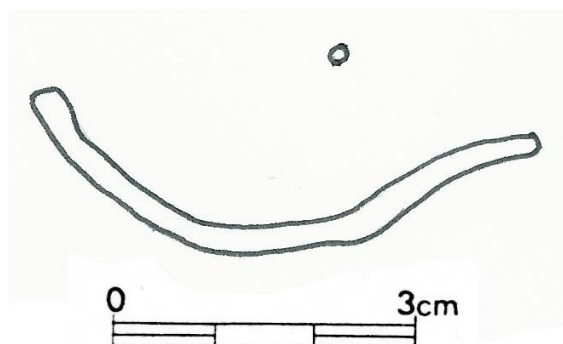
Inventární číslo	HK - 13672
Popis	2 zlomky záušnic
Rozměr	1) 5,5 cm; tloušťka 0,2 cm 2) 5,3 cm; tloušťka 0,35 cm; 0,2 cm
Materiál	Bronz, pozlaceno
Datace	13. století
Lokalita	Beseda (č. p. 89)
Rok výzkumu	Neznámý

Obr. č. 6

Inventární číslo	HK - 13673
Popis	Zlomek záušnice
Rozměr	4,9 cm; tloušťka 0,32 cm; 0,19 cm
Materiál	Bronz
Datace	12. století
Lokalita	Beseda (č. p. 89)
Rok výzkumu	Neznámý

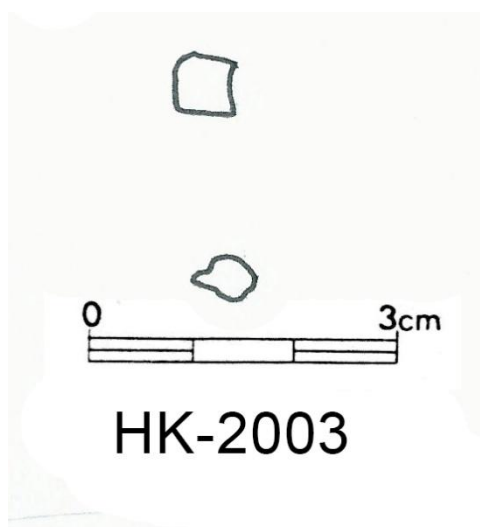
Obr. č. 7

HK-2076

Inventární číslo	HK - 2076
Popis	Zlomek záušnice
Rozměr	5 cm; tloušťka 0,28 cm
Materiál	Bronz
Datace	11. – 12. století
Lokalita	Eliščino nábřeží – stavba kanalizace
Rok výzkumu	1900 - 1901

Obr. č. 8

HK-2003

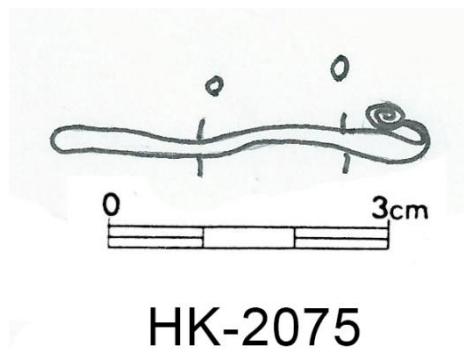
Inventární číslo	HK – 2003
Popis	Zlomek záušnice
Rozměr	0,5 cm; 0,5 cm; tloušťka 0,21 cm
Materiál	Bronz
Datace	11. – 12. století
Lokalita	Flošna u Pražského předměstí
Rok výzkumu	1911

Obr. č. 9

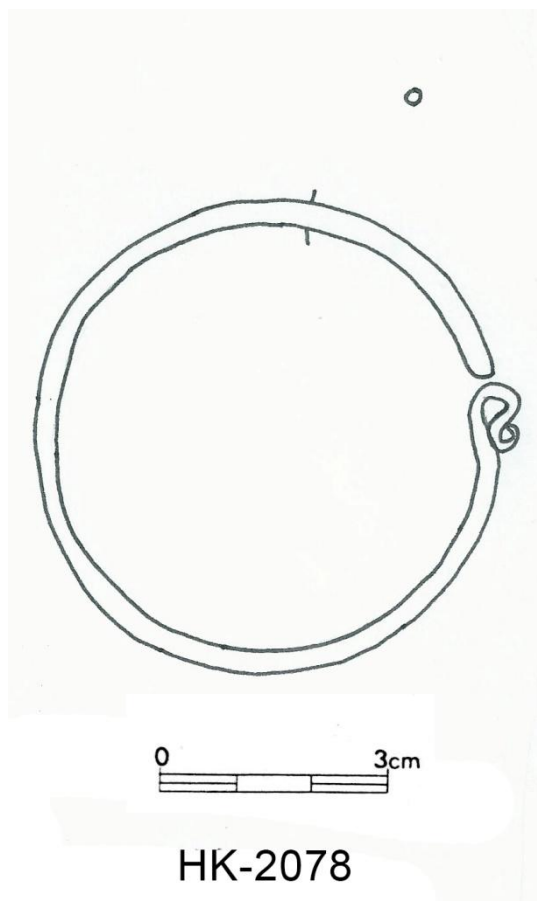
Inventární číslo	HK - 2082
Popis	2 zlomky záušnic – 2 kroužky v sobě
Rozměr	1) Bez ozdoby: 3,2 cm; 1,8 cm; tloušťka 0,29 cm 2) S ozdobou: 2,9 cm; 2cm; tloušťka 0,29 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Sladovna, kopání základů, hloubka 6,5 m
Rok výzkumu	Konec 19. stol.

Obr. č. 10

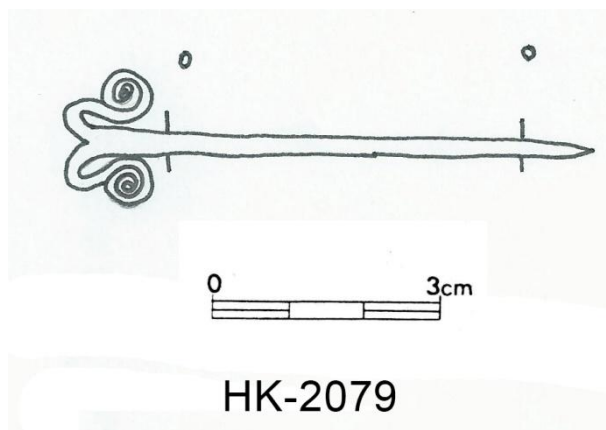
Inventární číslo	HK - 2075
Popis	Zlomek záušnice
Rozměr	3,9 cm; 0,5cm; tloušťka 0,29 cm; 0,21 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Eliščino nábřeží – stavba kanalizace
Rok výzkumu	1900 - 1901

Obr. č. 11

Inventární číslo	HK – 2078
Popis	Záušnice
Rožměr	6,2 cm; tloušťka 0,21 cm
Materiál	Bronz
Datace	12. století
Lokalita	Soutok Orlice a Labe
Rok výzkumu	1906

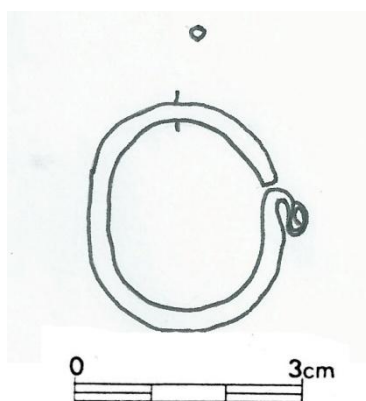
Obr. č. 12

HK-2079

Inventární číslo	HK - 2079
Popis	Jehlice
Rozměr	6,9 cm; svinutí na konci 1,9 cm; tloušťka 0,22 cm; 0,18 cm
Materiál	Bronz
Datace	11. – 12. století
Lokalita	Beseda (č. p. 89)
Rok výzkumu	Neznámý

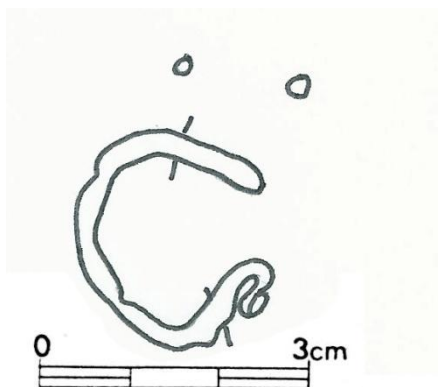
Obr. č. 13

HK-2081

Inventární číslo	HK - 2081
Popis	Záušnice
Rozměr	3 cm; 2,8 cm; tloušťka 0,21 cm
Materiál	Bronz
Datace	10. století
Lokalita	Sladovna, kopání základů, hloubka 6,5 m
Rok výzkumu	1897

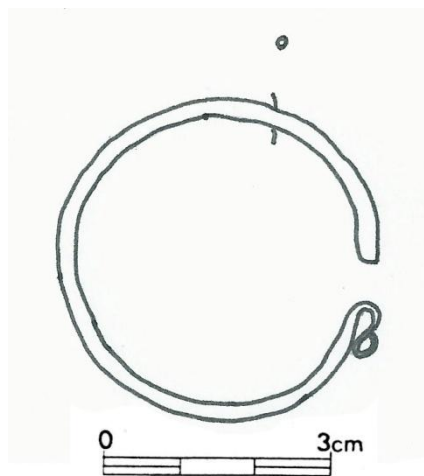
Obr. č. 14

HK-13616

Inventární číslo	HK – 13616
Popis	Záušnice
Rozměr	2,9 cm; 2,1 cm; tloušťka 0,22 cm
Materiál	Bronz
Datace	11. - 12. století
Lokalita	Základy domu č. 431
Rok výzkumu	1905

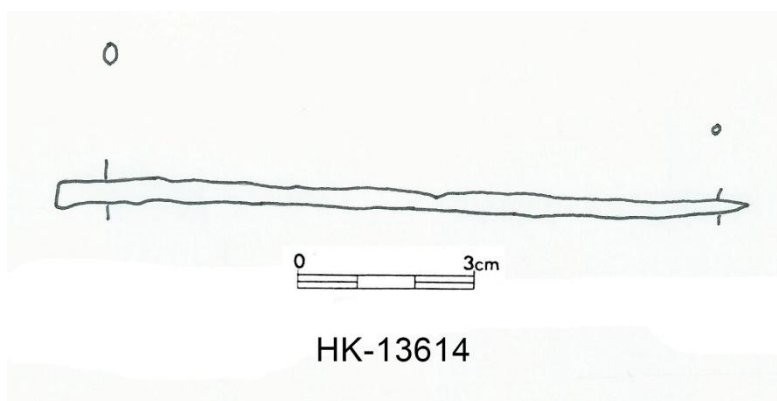
Obr. č. 15

HK-3665

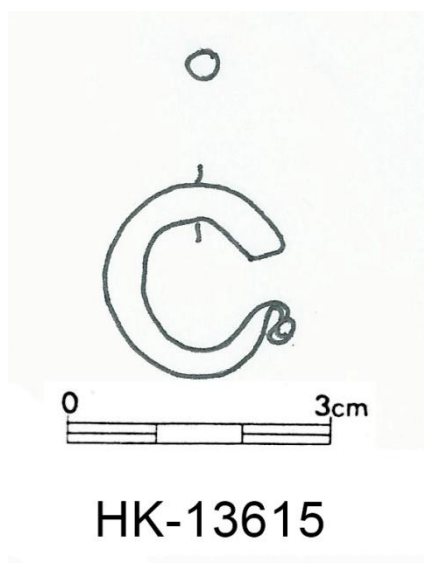
Inventární číslo	HK – 3665
Popis	Záušnice
Rozměr	4,2 cm; tloušťka 0,15 cm
Materiál	Bronz
Datace	12. století
Lokalita	Stavba vodovodu u nové Sokolovny
Rok výzkumu	1930

Obr. č. 16

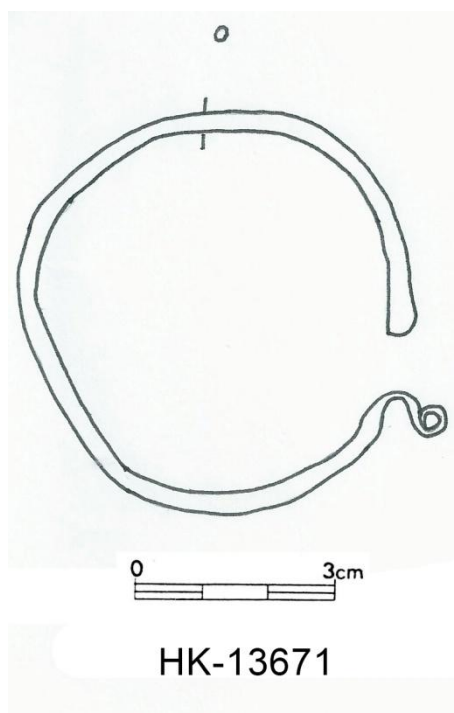
Inventární číslo	HK - 13614
Popis	Jehlice
Rozměr	11,7 cm; tloušťka 0,39 cm; 0,2 cm
Materiál	Bronz
Datace	11. – 12. století
Lokalita	Základy domu č. 431
Rok výzkumu	1905

Obr. č. 17

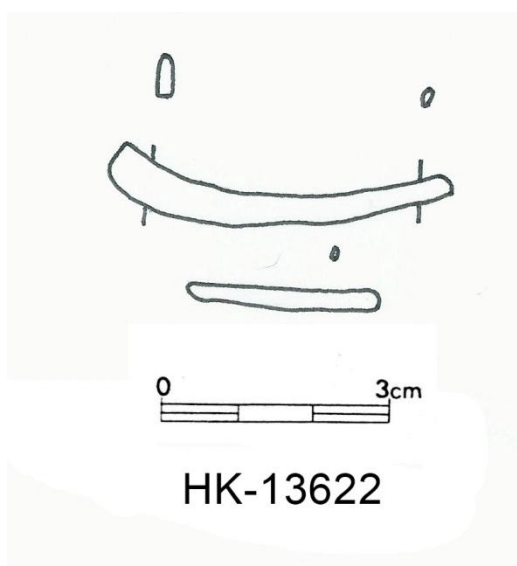
Inventární číslo	HK - 13615
Popis	Záušnice
Rozměry	2,2 cm; tloušťka 0,35 cm
Materiál	Bronz
Datace	11. – 12. století
Lokalita	Základy domu č. 431
Rok výzkumu	1905

Obr. č. 18

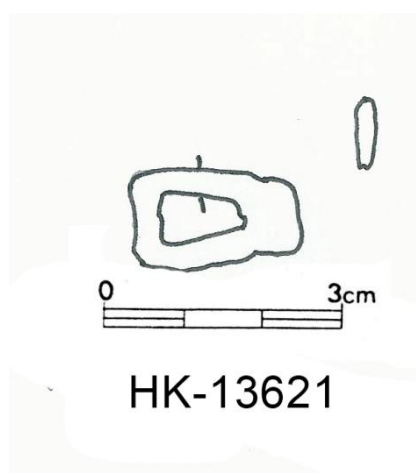
Inventární číslo	HK – 13671
Popis	Záušnice
Rozměry	6,1 cm; 7 cm; tloušťka 0,2 cm
Materiál	Bronz
Datace	12. století
Lokalita	Beseda (č. p. 89)
Rok výzkumu	Neznámý

Obr. č. 19

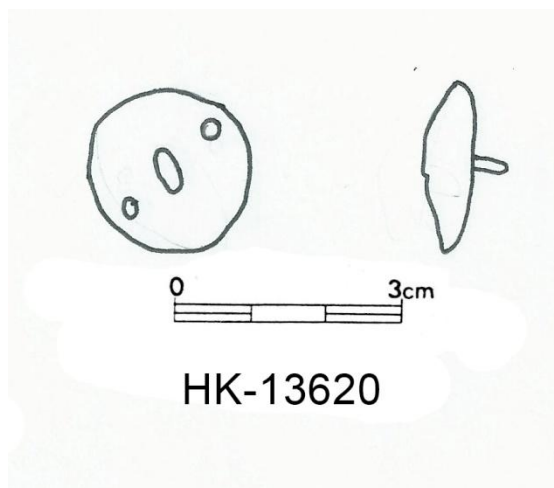
Inventární číslo	HK - 13622
Popis	2 zlomky záušnic
Rozměry	1) 4,5 cm; tloušťka 0,5 cm; 0,25 cm 2) 2,5 cm; tloušťka 0,2 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Základy domu č. p. 431
Rok výzkumu	1905

Obr. č. 20

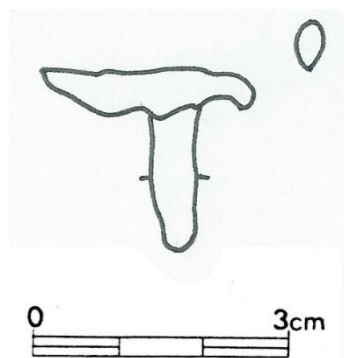
Inventární číslo	HK – 13621
Popis	Přezka
Rozměry	2,1 cm; 0,9 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Základy domu č. p. 431
Rok výzkumu	1905

Obr. č. 21

Inventární číslo	HK - 13620
Popis	Knoflík
Rozměry	2 cm; 1 cm
Materiál	Železo
Datace	13. století
Lokalita	Základy domu č. p. 431
Rok výzkumu	1905

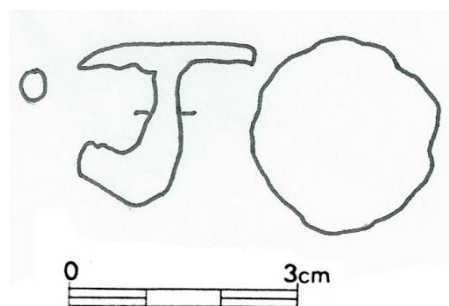
Obr. č. 22

HK-4215

Inventární číslo	HK – 4215
Popis	Hřeb (nalezen při kostrách)
Rozměry	Výška 2,3 cm; šířka hlavy 2,1 cm; šířka těla 0,6 cm
Materiál	Bronz
Datace	10. století
Lokalita	Svobodné Dvory, „Na kameni“ - kostrový hrob, při rozšiřování cesty k domu J. Komárka
Rok výzkumu	1909

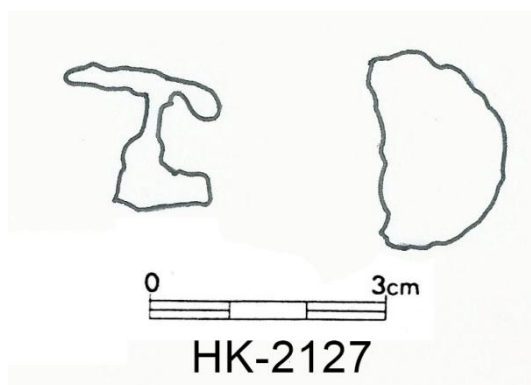
Obr. č. 23

HK-2126

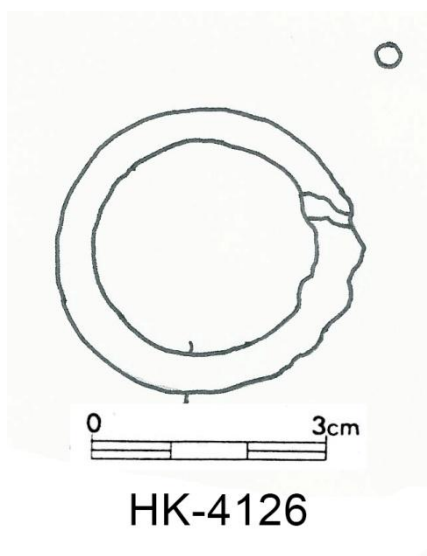
Inventární číslo	HK - 2126
Popis	Hřeb
Rozměry	Výška 2 cm; šířka hlavy 2,6cm; šířka těla 0,45 cm
Materiál	Bronz
Datace	11. století
Lokalita	Flošna u Pražského předměstí
Rok výzkumu	1927

Obr. č. 24

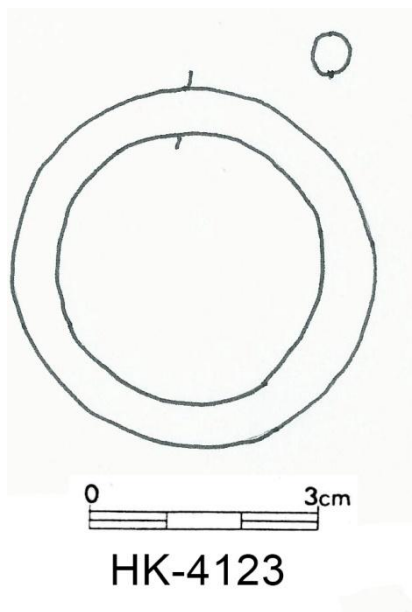
Inventární číslo	HK - 2127
Popis	Hřeb (zlomená hlava)
Rozměry	Výška 1,8 cm; šířka hlavy 1,9 cm; šířka těla 0,04 cm
Materiál	Bronz
Datace	11. – 12. století
Lokalita	Flošna u Pražského předměstí
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 25

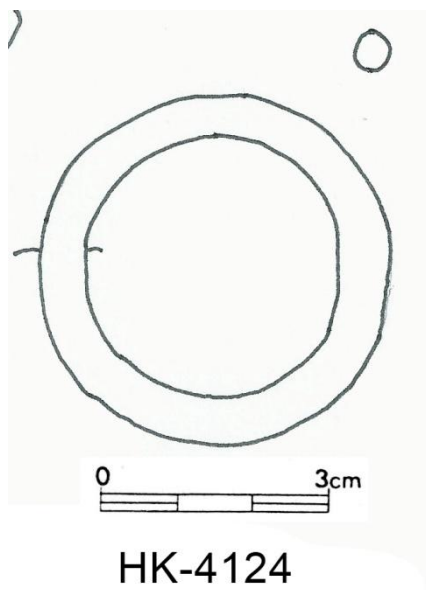
Inventární číslo	HK - 4126
Popis	Kroužek
Rozměry	Průměr 3,7 cm; tloušťka 0,3 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 26

Inventární číslo	HK – 4123
Popis	Kroužek
Rozměry	Průměr 4,8 cm; tloušťka 0,55 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

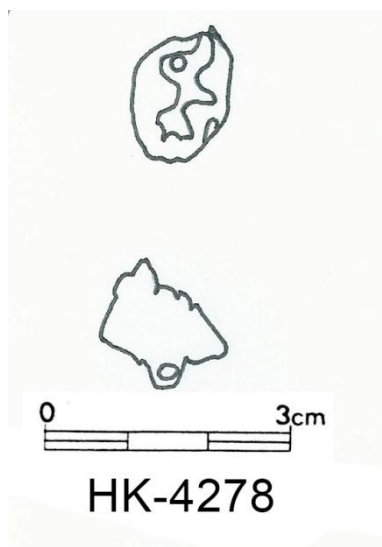
Obr. č. 27

HK-4124

Inventární číslo	HK - 4124
Popis	Kroužek
Rozměry	Průměr 4,6 cm; tloušťka 0,55 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 28

Zdroj: Autor

Inventární číslo	HK – 4278
Popis	Rolnička
Rozměry	1,8 cm; 1,5 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

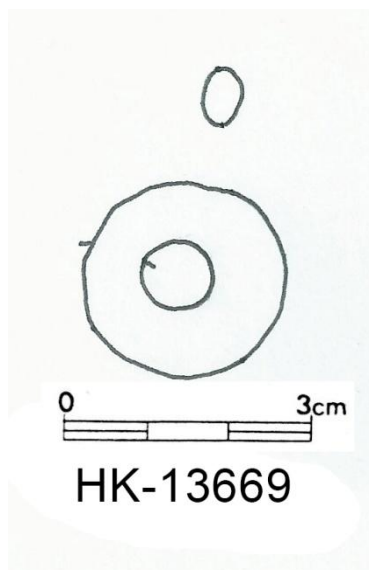
Obr. č. 29

Zdroj: Autor

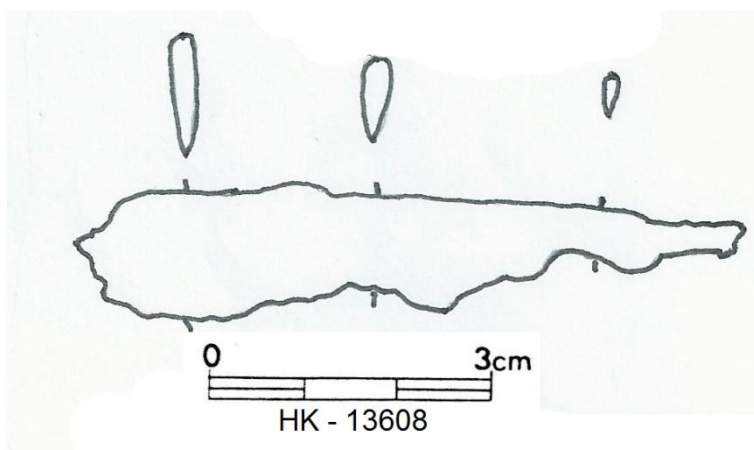
Inventární číslo	HK – 805 - 806
Popis	Bronzová struska – bronzovina
Rozměry	-
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 30

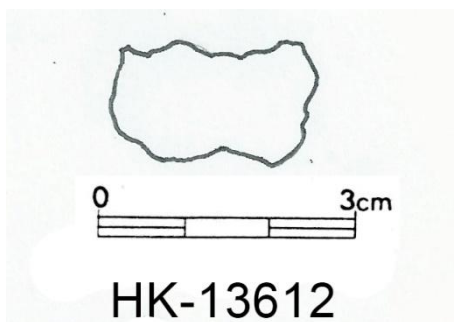
Inventární číslo	HK - 13669
Popis	Korálek
Rozměry	Šířka 2,5 cm; výška 1 cm; tloušťka 0,7 cm
Materiál	Keramika
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Beseda (č.p. 89)
Rok výzkumu	Neznámý

Obr. č. 31

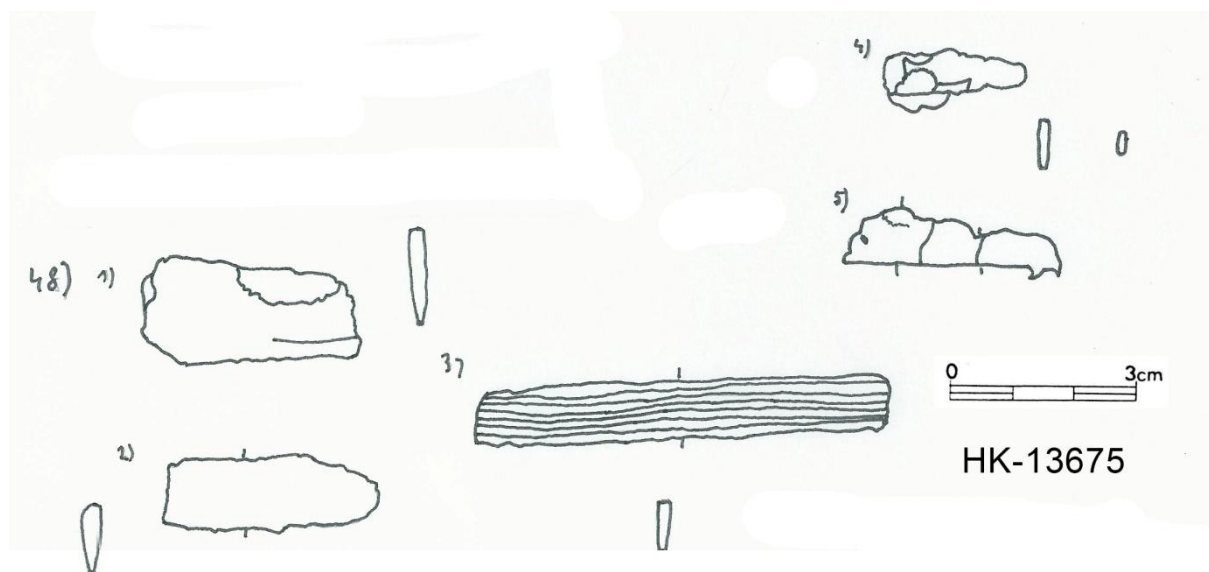
Inventární číslo	HK - 13608
Popis	Kus kování (nůž?)
Rozměry	Délka 7 cm; šířka 1,3 cm; 0,9 cm; 0,5 cm
Materiál	Železo
Datace	11. - 13. století
Lokalita	Základy domu č. p. 431
Rok výzkumu	1905

Obr. č. 32

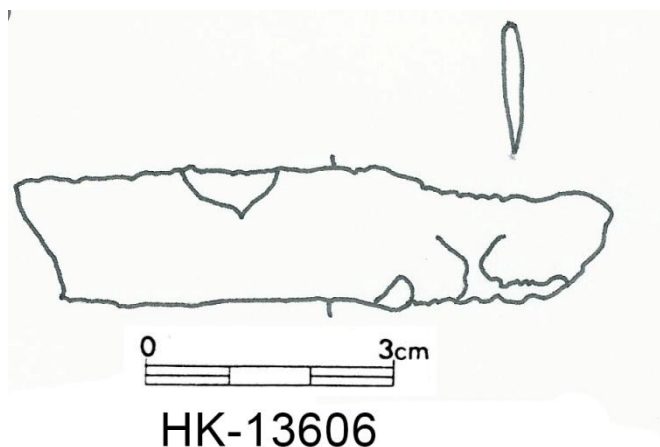
Inventární číslo	HK - 13612
Popis	Kus kování
Rozměry	2,4 cm; 1,4 cm
Materiál	Mosaz
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Základy domu č. p. 431
Rok výzkumu	1905

Obr. č. 33

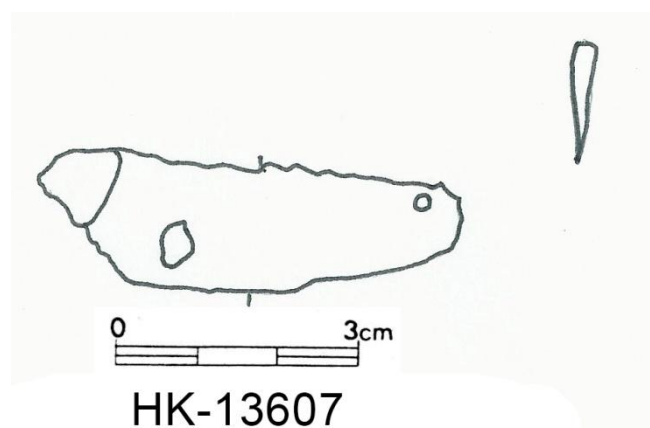
Inventární číslo	HK – 13675
Popis	Nůž s rukojetí rozlámaný na kousky – celkem 5 ks
Rozměry	1) 3,5 cm; 1,7 cm; šířka 1,6 cm 2) 3,4 cm; šířka 1 cm 3) Rukojeť: délka 6,5 cm; šířka 0,08 cm 4) 2 cm; 0,5 cm 5) 3,5 cm; 0,8 cm; šířka 0,4 cm
Materiál	Železo + dřevo (dub)
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Svobodné Dvory, „Na kameni“ - kostrový hrob, při rozšiřování cesty k domu J. Komárka
Rok výzkumu	1909

Obr. č. 34

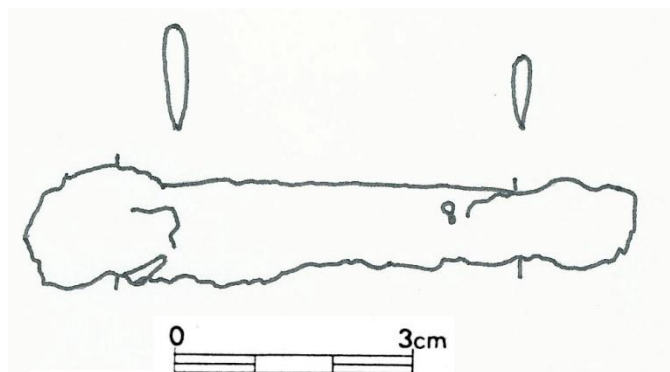
Inventární číslo	HK - 13606
Popis	Nůž
Rozměry	Délka 7 cm; šířka 1,7 cm
Materiál	Železo
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Základy domu č. p. 431
Rok výzkumu	1905

Obr. č. 35

Inventární číslo	HK - 13607
Popis	Nůž
Rozměry	Délka 5,1 cm; šířka 1,6 cm
Materiál	Železo
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Základy domu č. p. 431
Rok výzkumu	1905

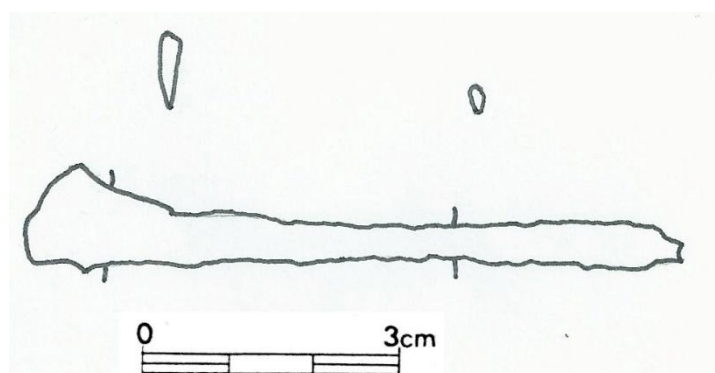
Obr. č. 36

HK-13610

Inventární číslo	HK - 13610
Popis	Nůž
Rozměry	Délka 7,5 cm; šířka 1,3 cm; 0,9 cm
Materiál	Železo
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Základy domu č. p. 431
Rok výzkumu	1905

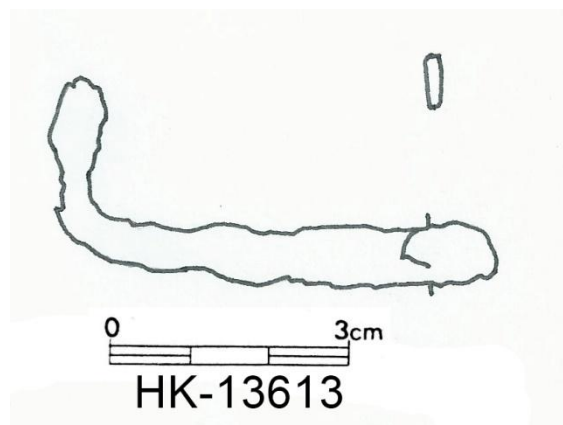
Obr. č. 37

HK13611

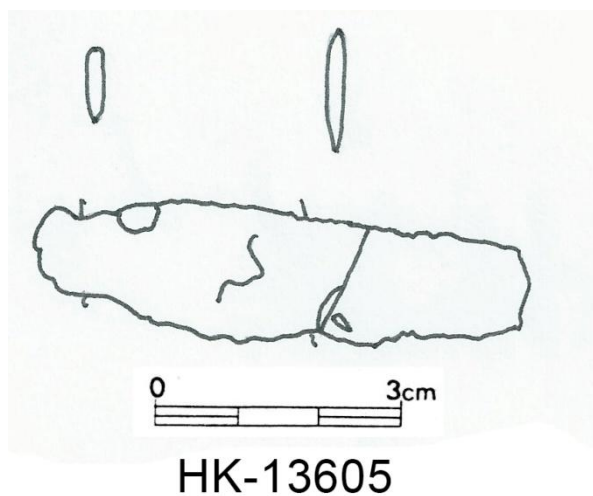
Inventární číslo	HK - 13611
Popis	Hřeb
Rozměry	7,7 cm; 0,9 cm; tloušťka 0,35 cm
Materiál	Železo
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Základy domu č. p. 431
Rok výzkumu	1905

Obr. č. 38

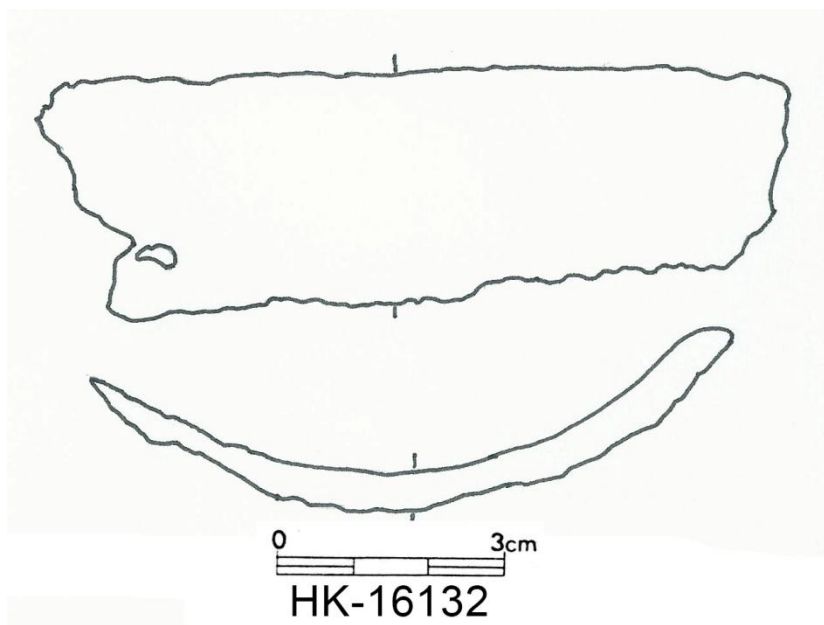
Inventární číslo	HK - 13613
Popis	Hřeb
Rozměry	5,6 cm; 0,7 cm
Materiál	Železo
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Základy domu č. p. 431
Rok výzkumu	1905

Obr. č. 39

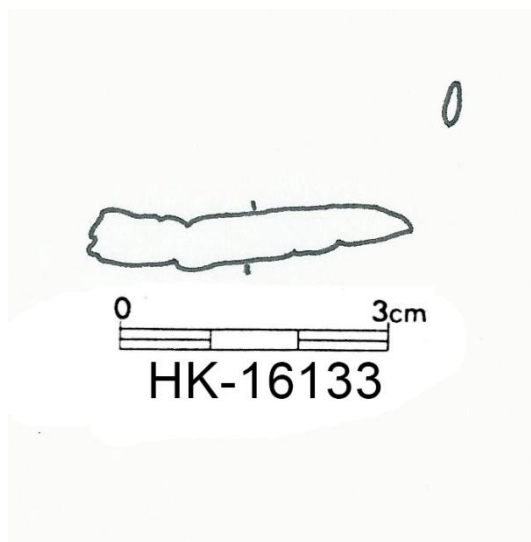
Inventární číslo	HK - 13605
Popis	Nůž
Rozměry	6 cm; tloušťka 1 cm; 1,5 cm
Materiál	Železo
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Základy domu č. p. 431
Rok výzkumu	1905

Obr. č. 40

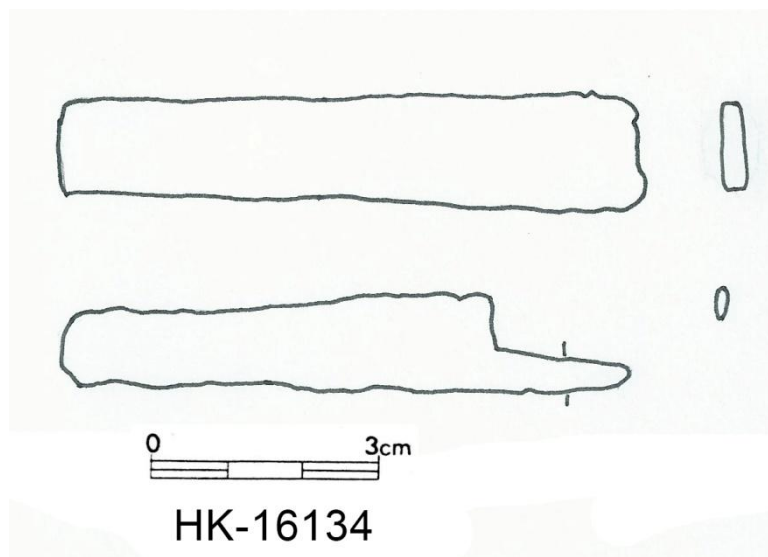
Inventární číslo	HK - 16132
Popis	Kus kování
Rozměry	8,6 cm; 2,9 cm; šířka 0,6 cm
Materiál	Železo
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Svobodné Dvory, „Na kameni“ – kostrový hrob, při rozšiřování cesty k domu J. Komárka
Rok výzkumu	1909

Obr. č. 41

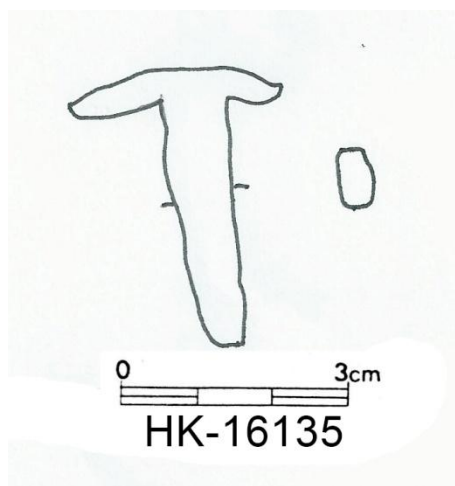
Inventární číslo	HK - 16133
Popis	Kus kování
Rozměry	3,5 cm; 0,5 cm
Materiál	Železo
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Svobodné Dvory, „Na kameni“ – kostrový hrob, při rozšiřování cesty k domu J. Komárka
Rok výzkumu	1909

Obr. č. 42

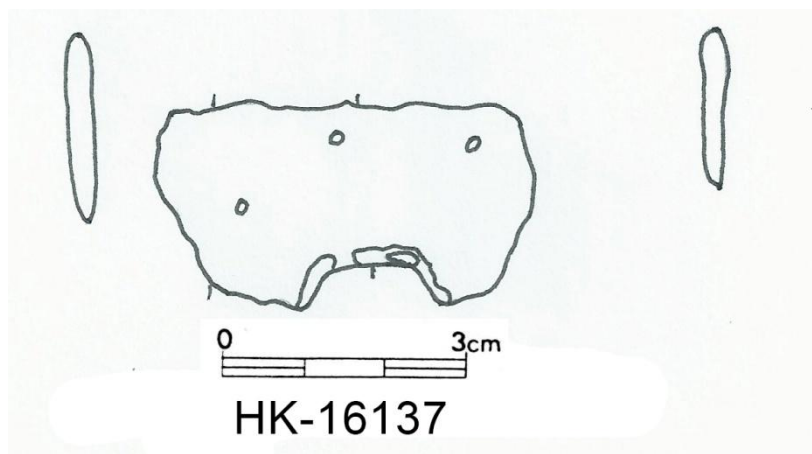
Inventární číslo	HK - 16134
Popis	Kování, 2 ks
Rozměry	1) délka 7,5 cm; šířka 1,1 cm 2) délka 5,5 cm; šířka 0,4 cm
Materiál	Železo
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Svobodné Dvory, „Na kameni“ – kostrový hrob, při rozšiřování cesty k domu J. Komárka
Rok výzkumu	1909

Obr. č. 43

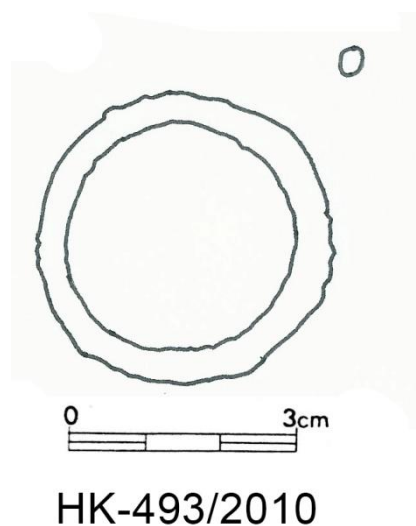
Inventární číslo	HK - 16135
Popis	Hřeb
Rozměry	Hlava: průměr 2,8 cm; tělo: 1,8 cm; výška 3,8 cm
Materiál	Bronz
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Svobodné Dvory, „Na kameni“ – kostrový hrob, při rozšiřování cesty k domu J. Komárka
Rok výzkumu	1909

Obr. č. 44

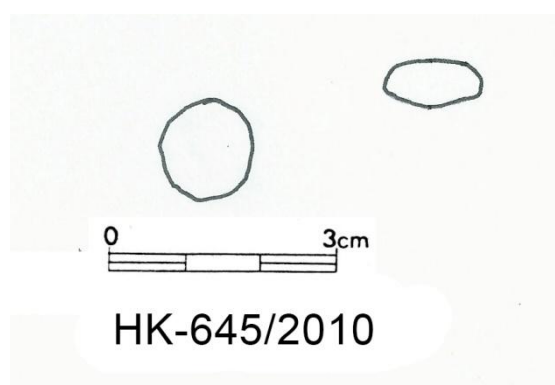
Inventární číslo	HK - 16137
Popis	Kus kování
Rozměry	Délka 4,6 cm, šířka 1,9 cm
Materiál	Železo
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Svobodné Dvory, „Na kameni“ – kostrový hrob, při rozšiřování cesty k domu J. Komárka
Rok výzkumu	1909

Obr. č. 45

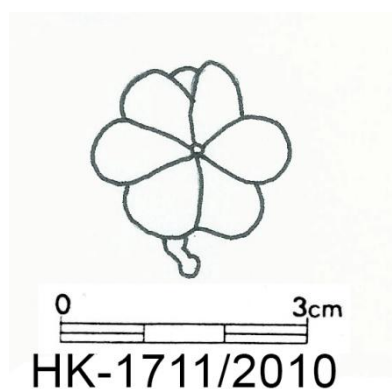
Inventární číslo	HK – 493/2010
Popis	Přezka
Rozměry	Průměr 3,8 cm; tloušťka 0,4 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob č. 4708, sonda č. 4
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 46

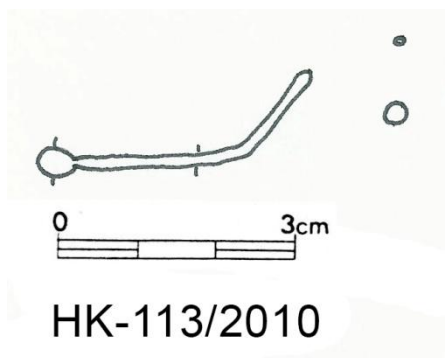
Inventární číslo	HK – 645/2010
Popis	Závaží 7,3217 g
Rozměry	Výška 1,3 cm
Materiál	Barevný kov - olovo
Datace	13. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 47

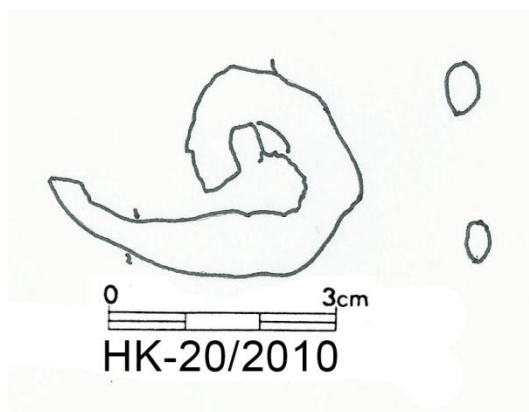
Inventární číslo	HK – 1711/2010
Popis	Kytička s nášivkou
Rozměry	Průměr 2,4 cm; tloušťka 1,5 cm
Materiál	Bronz
Datace	14. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 48

Inventární číslo	HK – 113/2010
Popis	Špendlík
Rozměry	Délka 3,6 cm; tloušťka 0,1 cm; kulička na konci 0,35 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

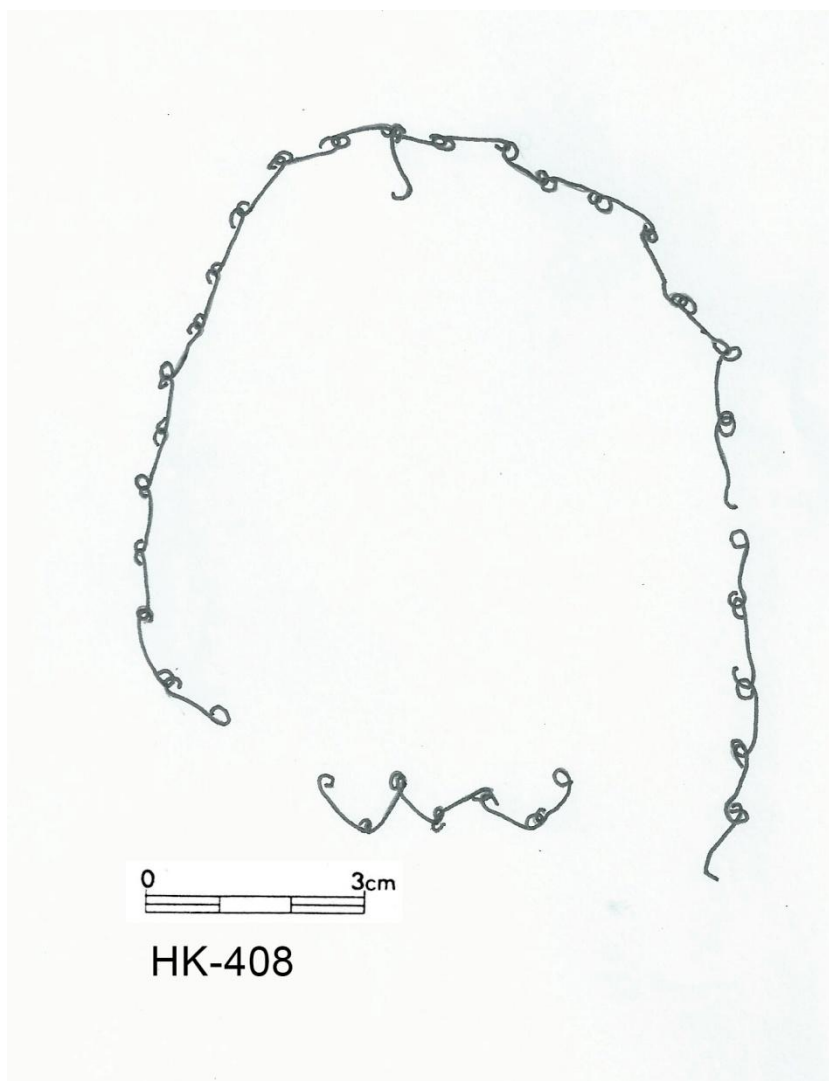
Obr. č. 49

Zdroj: Autor

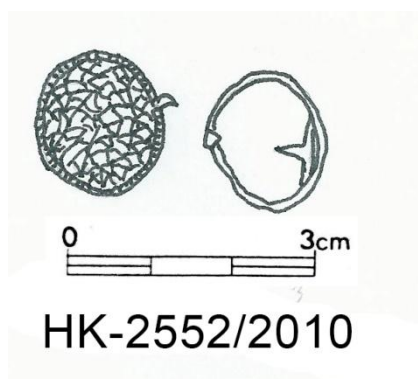
Inventární číslo	HK – 20/2010
Popis	Spirálka - polotovar
Rozměry	Délka 4,1 cm; výška 2,6 cm; tloušťka 0,7 cm; 0,5 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 50

Inventární číslo	HK - 408
Popis	Řetízek k růženci, zlomený na 3 části, 1. část: 21 dílků; 2. část: 5 dílků; 3. část: 6 dílků
Rozměry	0,004 kg; 1 dílek 1 cm; celkem délka 33 cm
Materiál	Bronz
Datace	13. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob 4703
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 51

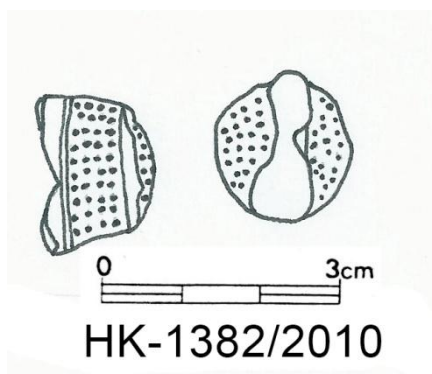

Zdroj: Autor

Inventární číslo	HK – 2552/2010
Popis	Náušnice
Rozměry	Průměr 1,6 cm; tloušťka 0,4 cm
Materiál	Barevný kov + markazit ⁹⁷
Datace	16. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob č. 14700
Rok výzkumu	2010

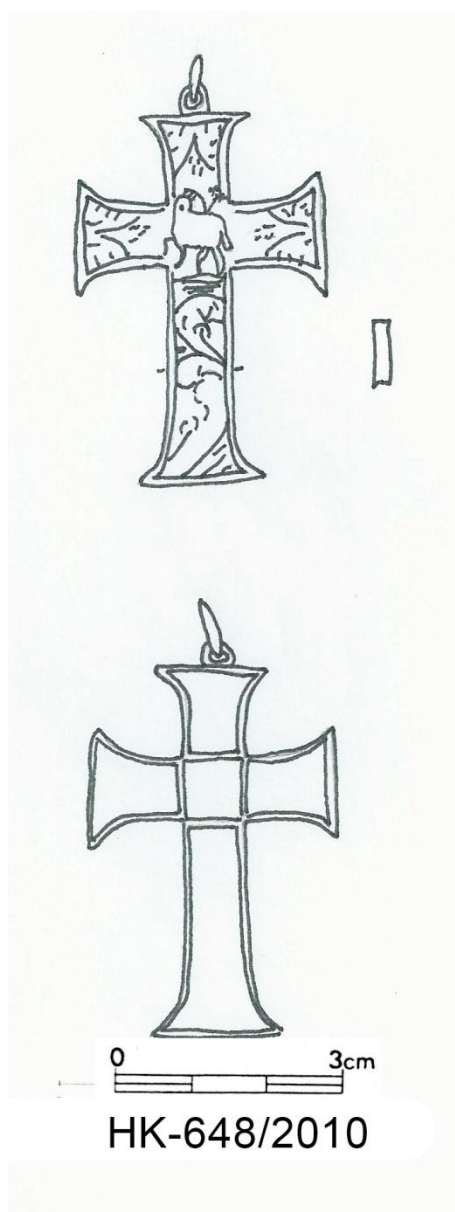
⁹⁷ Markazit – minerál, bisulfid železa kovově šedé barvy, ve šperkařství používám jako drahý kámen.
Zdroj: URL <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Markazit>>. [cit. 5 – 21 - 2014]. Aktualizováno 17.9.2013.

Obr. č. 52

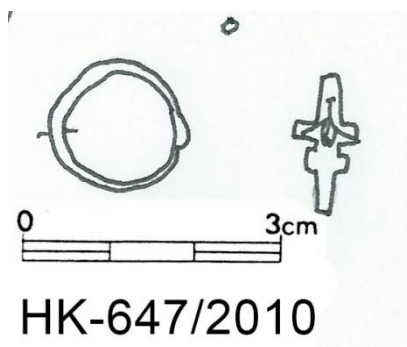
Inventární číslo	HK – 1382/2010
Popis	Náprstek
Rozměry	2,2 cm; výška 1,5 cm
Materiál	Bronz
Datace	15. – 16. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 53

Inventární číslo	HK – 648/2010
Popis	Křížek dutý
Rozměry	Výška 6 cm; šířka 3,1 cm; tloušťka 0,8 cm
Materiál	Stříbro
Datace	15. – 16. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob č. 4712
Rok výzkumu	2010

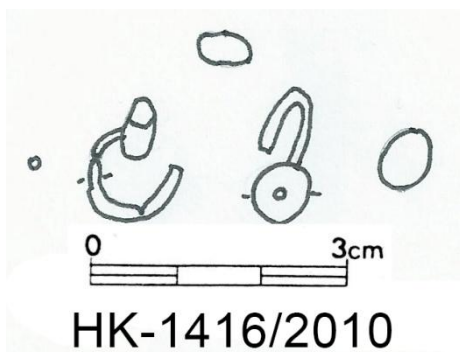
Obr. č. 54

Zdroj: Autor

Inventární číslo	HK – 647/2010
Popis	Prsten
Rozměry	1,6 cm
Materiál	Bronz
Datace	14. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob č. 4710
Rok výzkumu	2010

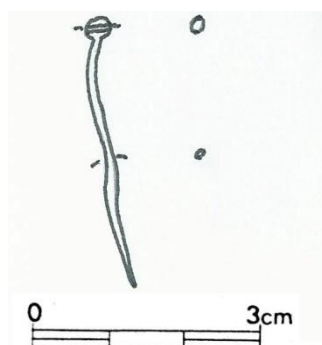
Obr. č. 55

Zdroj: Autor

Inventární číslo	HK - 1416
Popis	Náušnice
Rozměry	1,5 cm; 1 cm; tloušťka háčku 0,2 cm; tloušťka ozdoby 0,75 cm
Materiál	Bronz
Datace	15. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob č. 14700
Rok výzkumu	2010

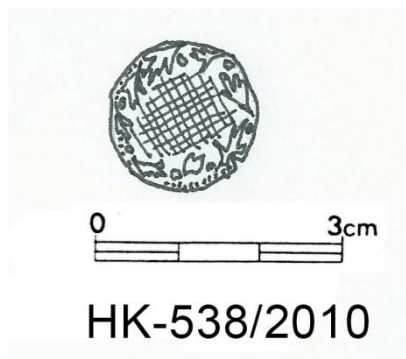
Obr. č. 56

HK-2548/2010

Inventární číslo	HK – 2548/2010
Popis	Špendlík
Rozměry	Délka 3,7 cm; tloušťka 0,1 cm; tloušťka hlavičky 0,3 cm
Materiál	Bronz
Datace	14. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob č. 13704
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 57

HK-538/2010

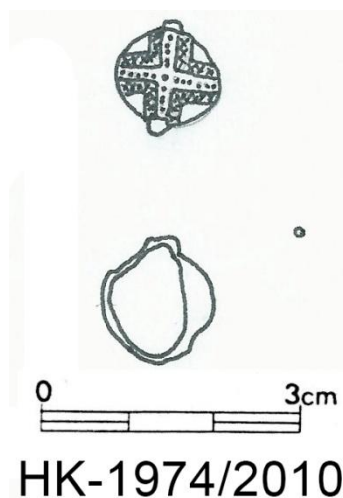
Inventární číslo	HK - 538
Popis	Knoflík
Rozměry	Průměr 1,7 cm; výška 0,35 cm
Materiál	Bronz
Datace	14. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 58

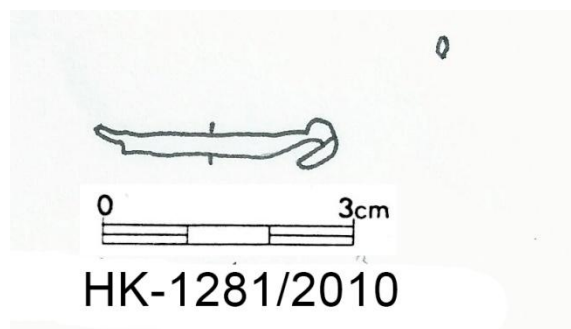
Inventární číslo	HK – 407
Popis	Mince - grešle, Leopold I., 1688
Rozměry	Průměr 1,4 cm; tloušťka 0,04 cm
Materiál	Stříbro
Datace	17. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob č. 4704
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 59

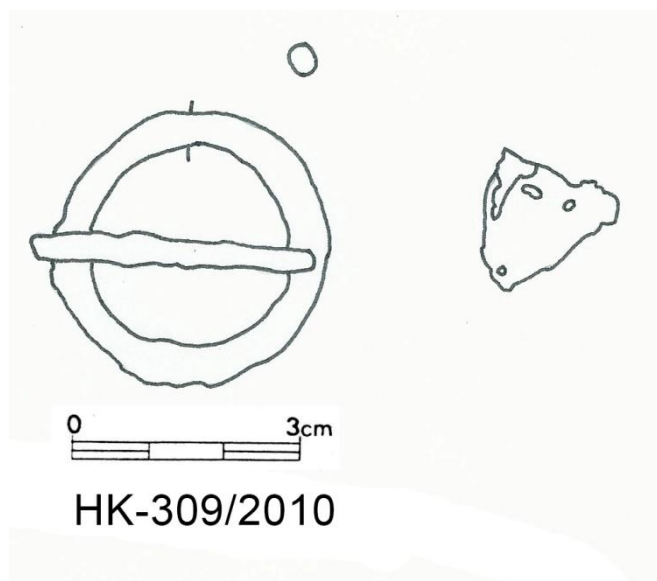
Inventární číslo	HK - 1974
Popis	Prsten se štítkem
Rozměry	Průměr 1 cm; výška 1 cm; šířka okraje 0,05 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	16. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 60

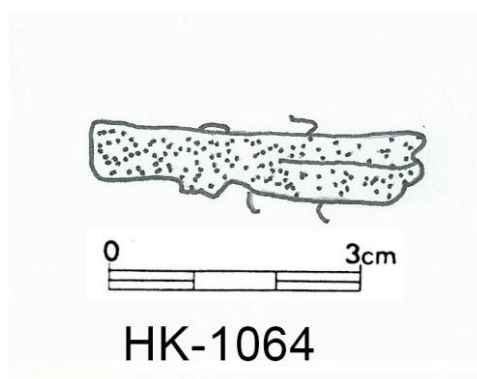
Inventární číslo	HK - 1281
Popis	Proužek zlata
Rozměry	3 cm; tloušťka 0,25 cm
Materiál	Zlato
Datace	12. – 13. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 61

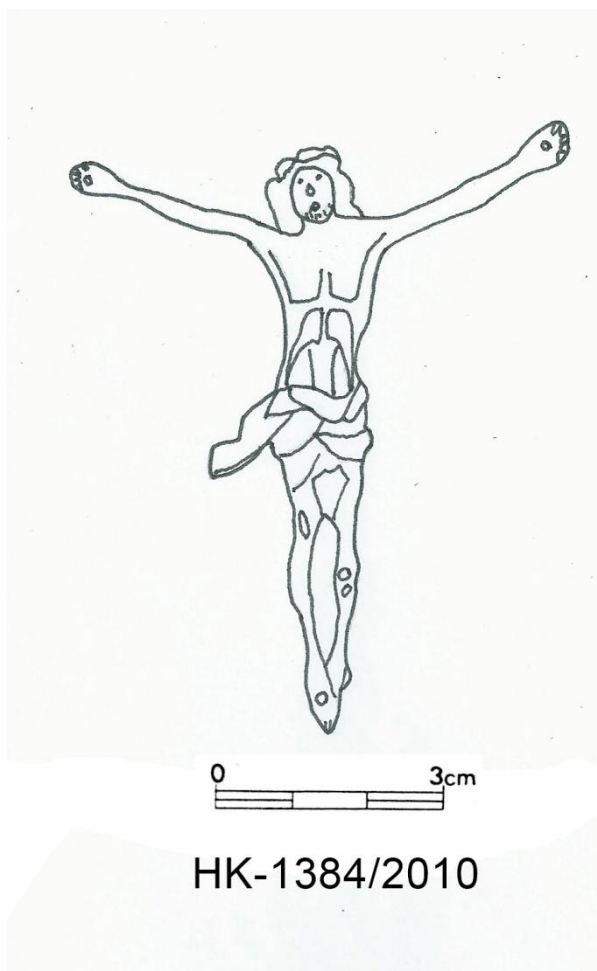
Inventární číslo	HK – 309
Popis	Přezka + zbytek plíšku
Rozměry	Průměr 3,8 cm; tloušťka 0,49 cm; plíšek: 1,8 cm; 1,8 cm
Materiál	Bronz
Datace	15. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob č. 3743
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 62

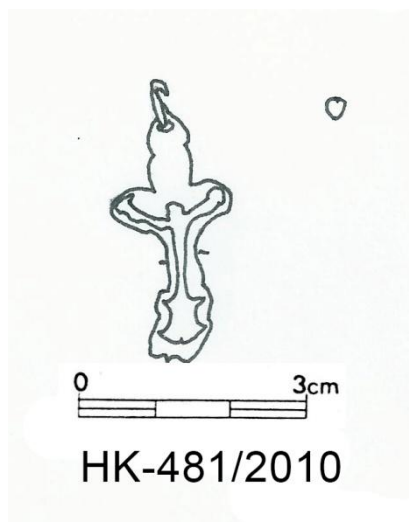
Inventární číslo	HK - 1064
Popis	Textil
Rozměry	4 cm; 0,8 cm
Materiál	Textilie
Datace	14. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 63

Inventární číslo	HK - 1384
Popis	Ukřižovaný Ježíš, kování dřeva
Rozměry	Výška 7,8 cm; rozpětí rukou 6,5 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	16. – 18. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

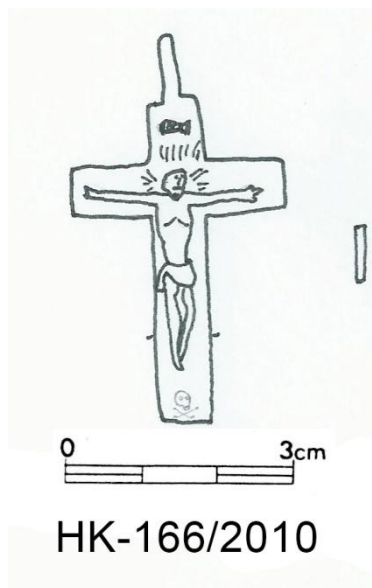
Obr. č. 64

Zdroj: Autor

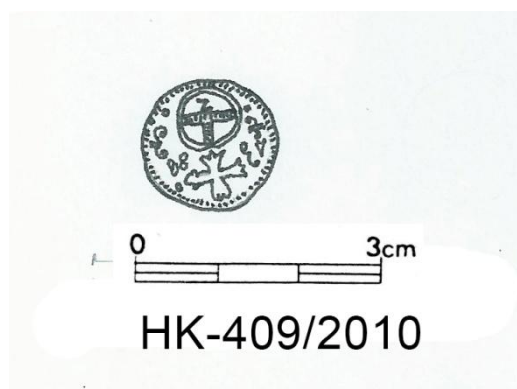
Inventární číslo	HK – 481
Popis	Křížek
Rozměry	Výška 3,9 cm; šířka 2,3 cm; postava: výška 3 cm; šířka 1,6 cm; tloušťka 0,8 cm
Materiál	Mosaz
Datace	16. – 18. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob č. 4705
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 65

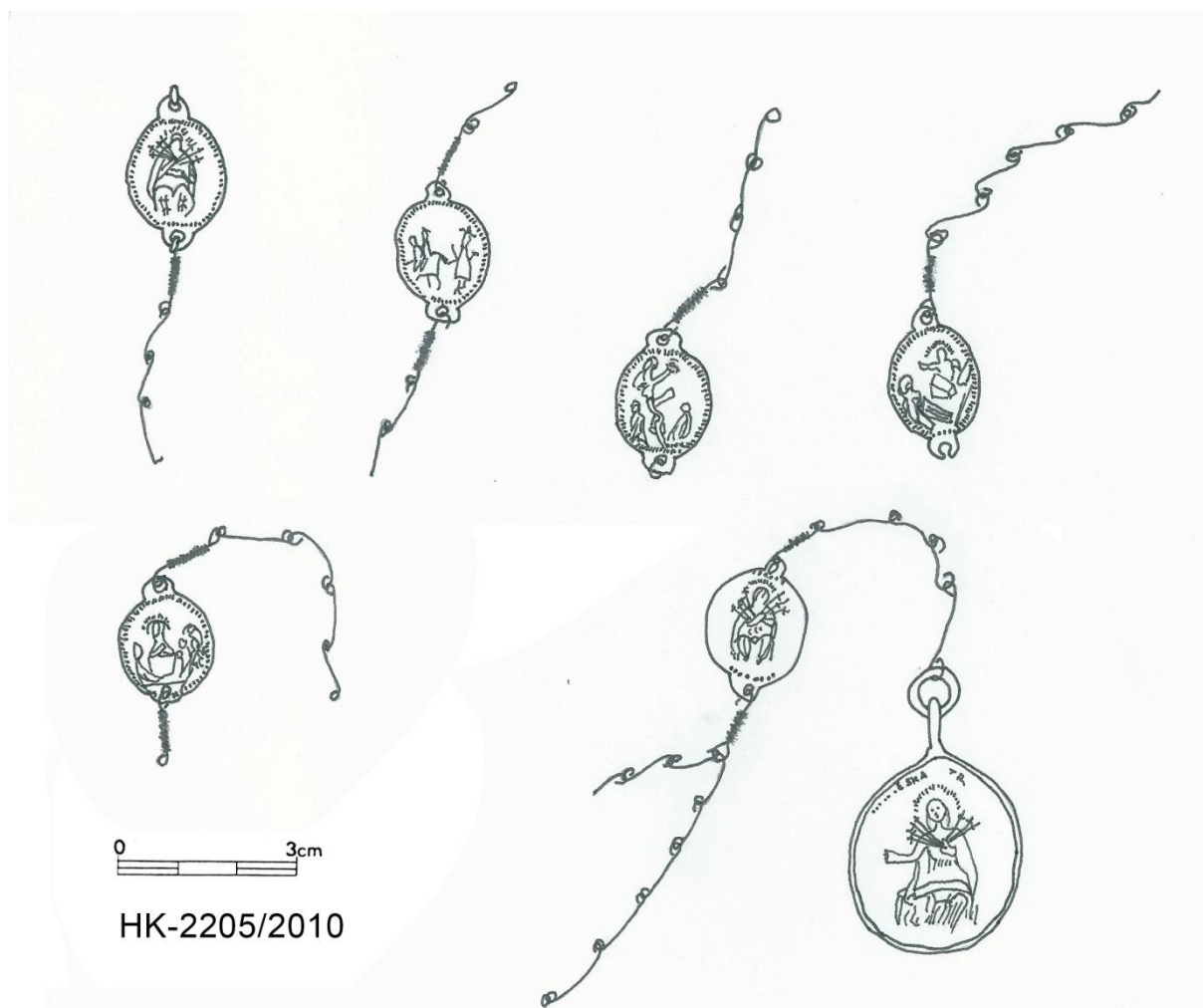
Inventární číslo	HK - 166
Popis	Mariánský křížek
Rozměry	Výška 5,1 cm; šířka 2,9 cm
Materiál	Bronz
Datace	16. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob č. 4503
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 66

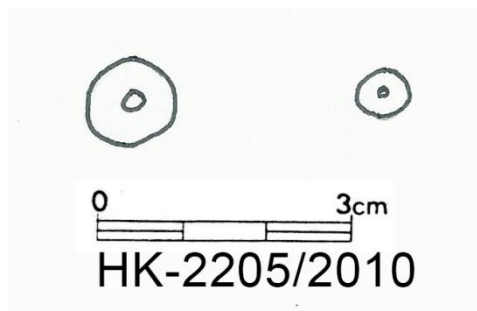
Inventární číslo	HK - 409
Popis	Mince – dvojfeník
Rozměry	Průměr 1,6 cm; tloušťka 0,005 cm
Materiál	Stříbro
Datace	16. – 18. století
Lokalita	Velké náměstí, hrob č. 4704
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 67

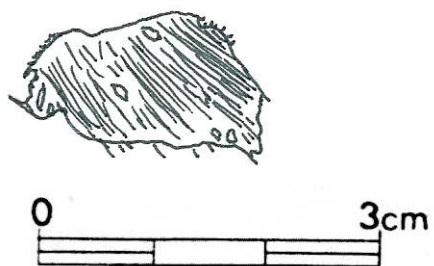
Inventární číslo	HK - 2205
Popis	Růženec, 7 medailonů, z nich 1 dominantní
Rozměry	Dominantní medailon: 3,5 cm; 2,9 cm; malé medailony: 2,5 cm; 1,6 cm; délka řetízku mezi medailony 6,5 cm
Materiál	Mosaz
Datace	16. – 18. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 68

Inventární číslo	HK - 2205
Popis	2 korálky – modrý (velký) a oranžový (malý)
Rozměry	Modrý: 1,1 cm; 0,9 cm; oranžový: 0,6 cm; 0,4 cm
Materiál	Sklo
Datace	16. – 18. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

Obr. č. 69

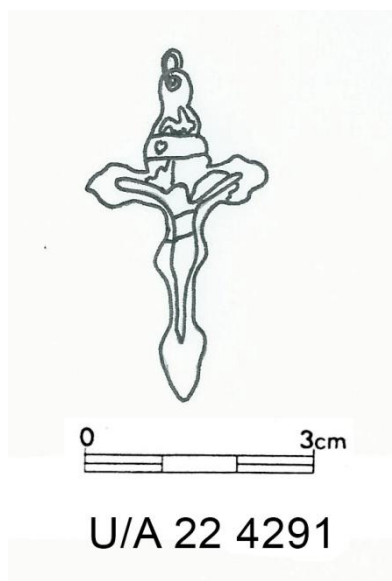
HK-2207

Zdroj: Autor

Inventární číslo	HK - 2207
Popis	Textil
Rozměry	3 cm; 1,6 cm
Materiál	Textilie
Datace	14. století
Lokalita	Velké náměstí
Rok výzkumu	2010

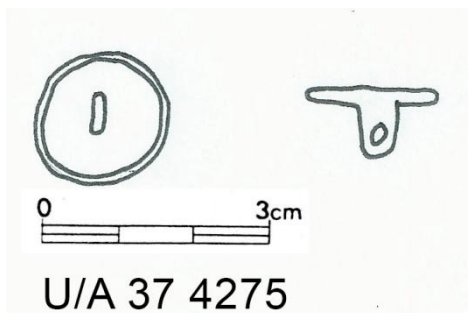
Obr. č. 70

Zdroj: Autor

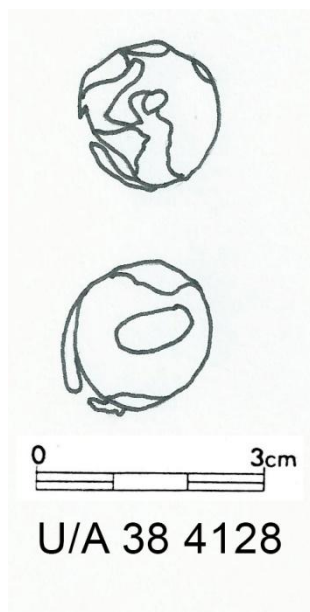
Inventární číslo	U/A 22 4291
Popis	Křížek (na něm modrá barva)
Rozměry	4,9 cm; rozpětí rukou 2,3 cm
Materiál	Mosaz
Datace	18. – 19. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 71

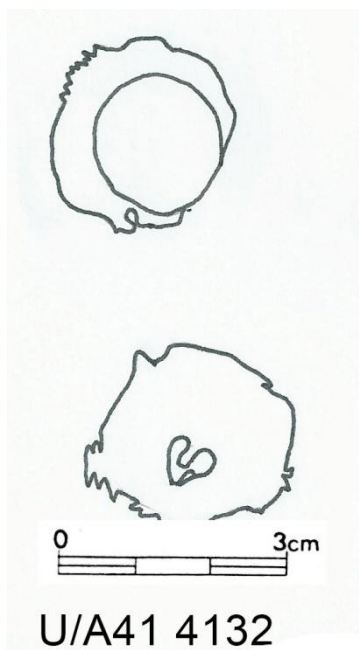
Inventární číslo	U/A 37 4275
Popis	Knoflík
Rozměry	1,8 cm; 1 cm; 0,2 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 72

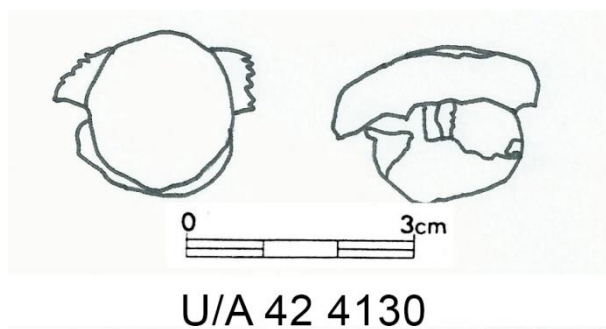
Inventární číslo	U/A 38 4128
Popis	Knoflík se zbytkem látky
Rozměry	1,9 cm; 1 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 73

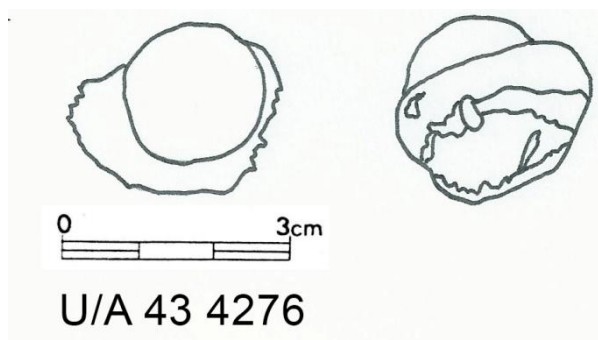
Inventární číslo	U/A 41 4132
Popis	Knoflík se zbytkem látky
Rozměry	2 cm; 0,8 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 74

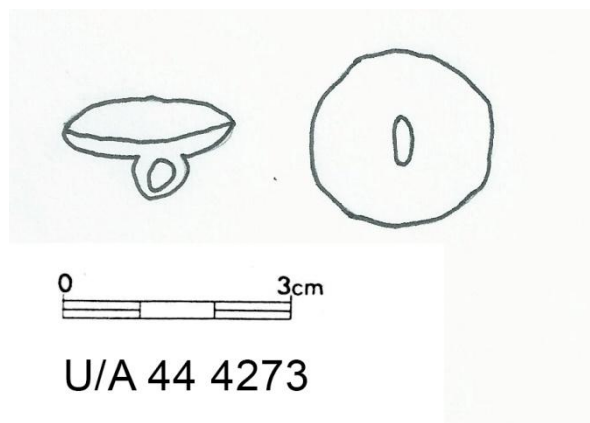
Inventární číslo	U/A 42 4130
Popis	Knoflík se zbytkem látky
Rozměry	1,1 cm; 1,9 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 75

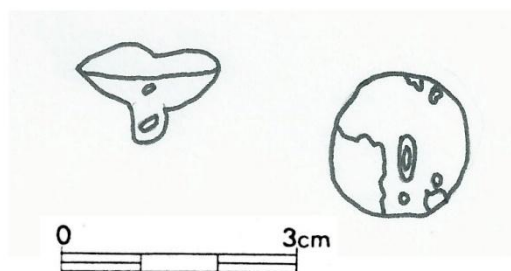
Inventární číslo	U/A 43 4276
Popis	Knoflík se zbytkem látky
Rozměry	0,7 cm; 0,21 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 76

Inventární číslo	U/A 44 4273
Popis	Knoflík
Rozměry	2,3 cm; 1,6 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

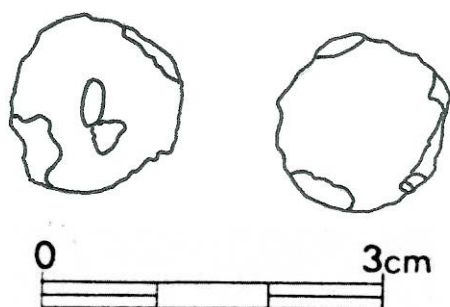
Obr. č. 77

U/A 45 4131

Inventární číslo	U/A 45 4131
Popis	Knoflík
Rozměry	1,3 cm; 1,9 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

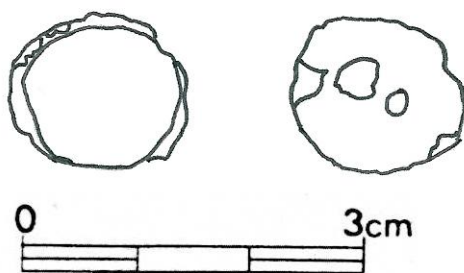
Obr. č. 78

U/A 47 427

Inventární číslo	U/A 47 427
Popis	Knoflík se zbytkem látky
Rozměry	1,1 cm; 2,3 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

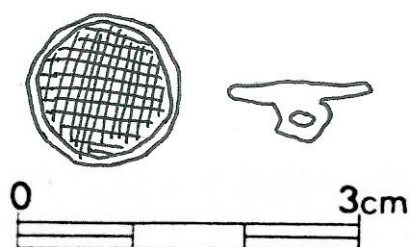
Obr. č. 79

U/A 48 4129

Inventární číslo	U/A 48 4129
Popis	Knoflík se zbytkem látky
Rozměry	1 cm; 2,2 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

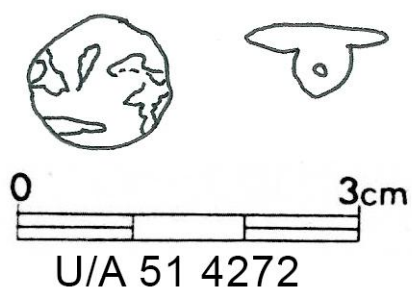
Obr. č. 80

U/A 50 4274

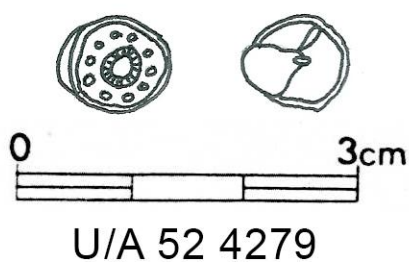
Inventární číslo	U/A 50 4274
Popis	Knoflík
Rozměry	0,8 cm; 1,9 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 81

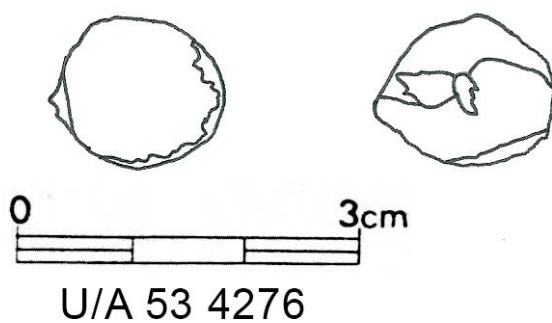
Inventární číslo	U/A 51 4272
Popis	Knoflík
Rozměry	1,7 cm; 1 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 82

Inventární číslo	U/A 52 4279
Popis	Knoflík se zbytkem látky
Rozměry	1,2 cm; 0,5 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 83

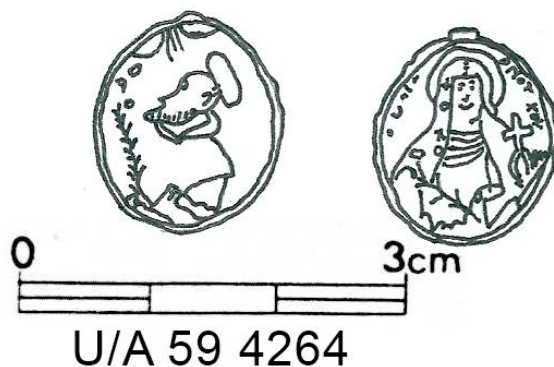
Inventární číslo	U/A 53 4276
Popis	Knoflík se zbytkem látky
Rozměry	1,3 cm; 1,9 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 84

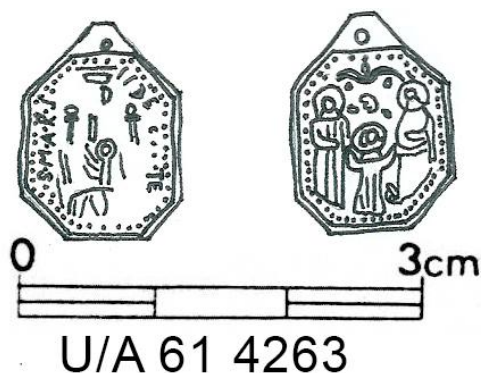
Inventární číslo	U/A 57 4261
Popis	Přívěsek oboustranný
Rozměry	3,1 cm; 2,1 cm; tloušťka 0,3 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	16. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 85

Inventární číslo	U/A 59 4264
Popis	Medailon oboustranný
Rozměry	1,9 cm; 2,1 cm; tloušťka 0,3 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	16. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 86

Inventární číslo	U/A 61 4263
Popis	Svátostka (nečitelný nápis)
Rozměry	2,3 cm; 1,7 cm; tloušťka 0,05 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

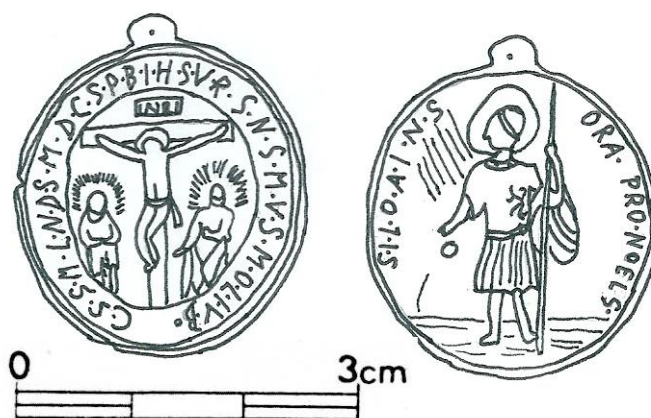
Obr. č. 87

U/A 62 4365

Inventární číslo	U/A 62 4365
Popis	Svátostka
Rozměry	2,4 cm; 3,1 cm; tloušťka 0,1 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

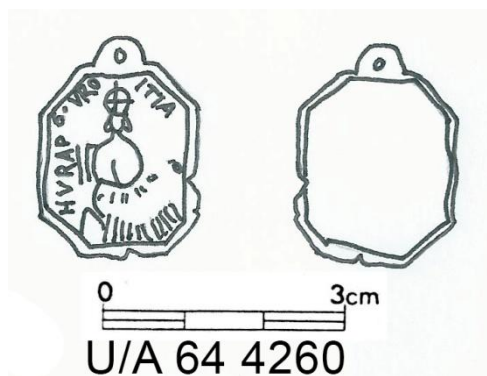
Obr. č. 88

U/A 63

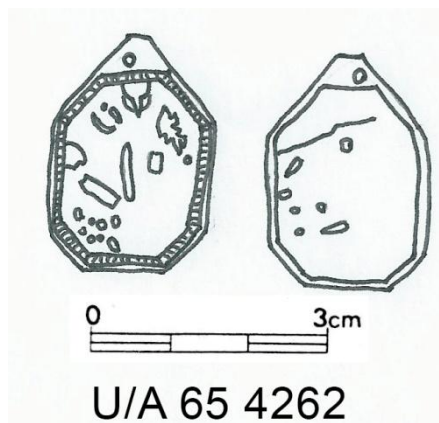
Inventární číslo	U/A 63
Popis	Medailon
Rozměry	4,5 cm; 3,7 cm; tloušťka 0,1 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. - 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 89

Inventární číslo	U/A 64 4260
Popis	Svátostka
Rozměry	2,7 cm; 1,9 cm; tloušťka 0,05 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

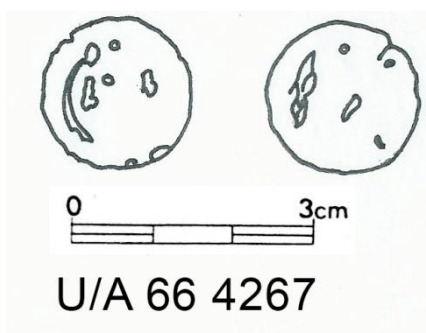
Obr. č. 90

Zdroj: Autor

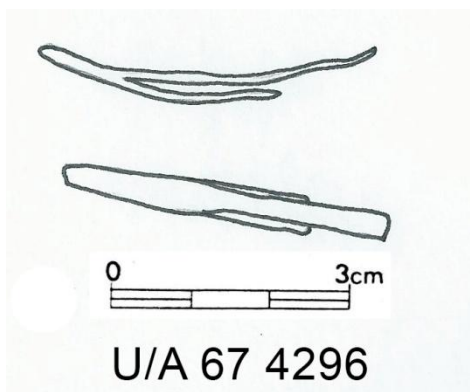
Inventární číslo	U/A 65 4262
Popis	Svátostka
Rozměry	2,9 cm; 2 cm; tloušťka 0,1 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 91

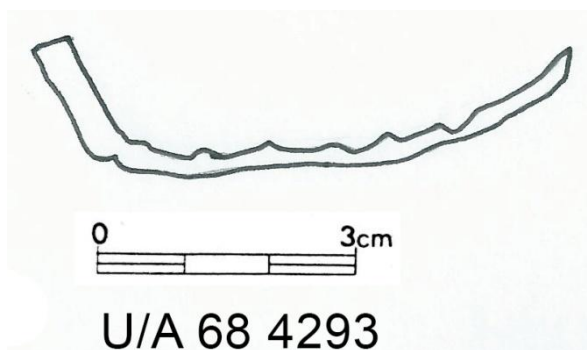
Inventární číslo	U/A 66 4267
Popis	Přívěsek
Rozměry	1,8 cm; tloušťka 0,05 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 92

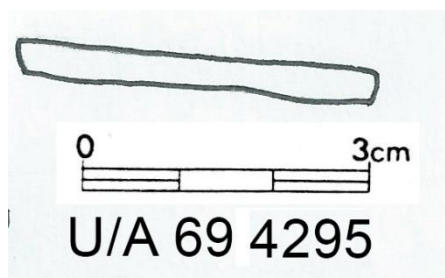
Inventární číslo	U/A 67 4296
Popis	Proužek kovu
Rozměry	4,1 cm; 0,3 cm; 0,1 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 93

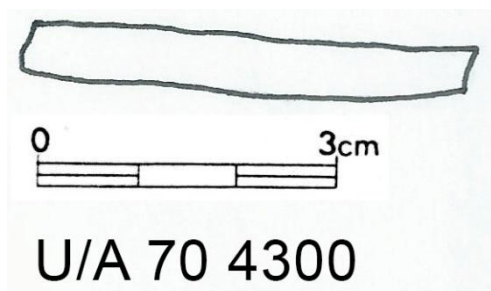
Inventární číslo	U/A 68 4293
Popis	Proužek kovu
Rozměry	6 cm; 0,1 cm; 0,4 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 94

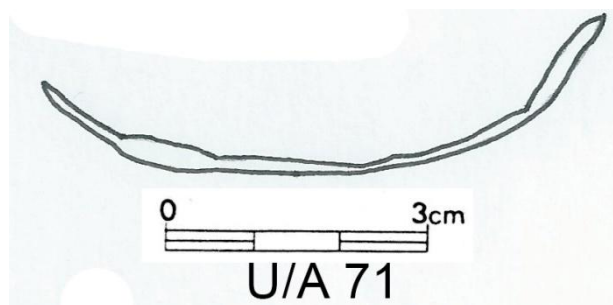
Inventární číslo	U/A 69 4295
Popis	Proužek kovu
Rozměry	3,6 cm; 0,4 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 95

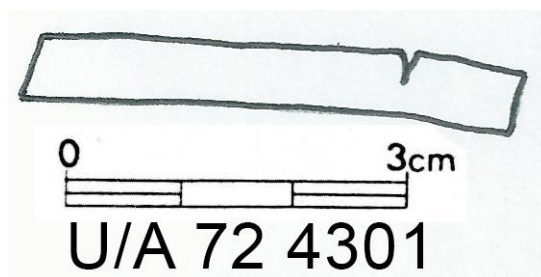
Inventární číslo	U/A 70 4300
Popis	Proužek kovu
Rozměry	4,3 cm; 0,5 cm; 0,1 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 96

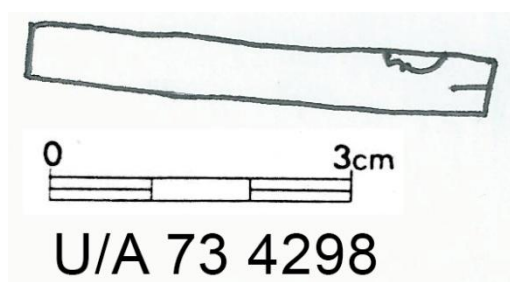
Inventární číslo	U/A 71
Popis	Proužek kovu
Rozměry	6,5 cm; 0,3 cm; 0,05 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 97

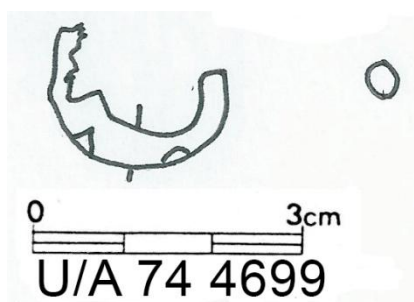
Inventární číslo	U/A 72 4301
Popis	Proužek kovu
Rozměry	4,2 cm; 0,6 cm; 0,1 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 98

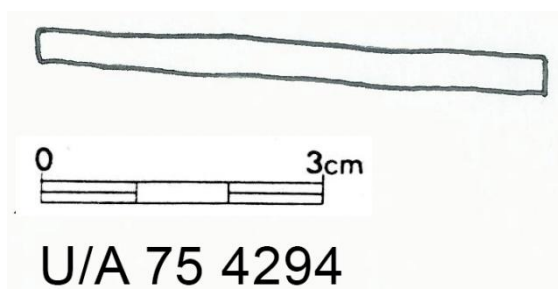
Inventární číslo	U/A 73 4298
Popis	Proužek kovu
Rozměry	4,5 cm; 0,5 cm; 0,1 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 99

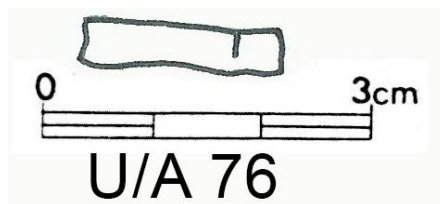
Inventární číslo	U/A 74 4699
Popis	Zlomek ozdoby
Rozměry	2 cm; tloušťka 0,4 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 100

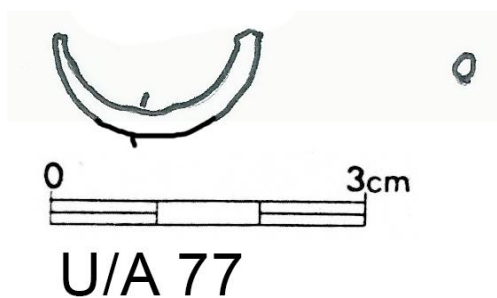
Inventární číslo	U/A 75 4294
Popis	Proužek kovu
Rozměry	5,4 cm; 0,4 cm; 0,05 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 101

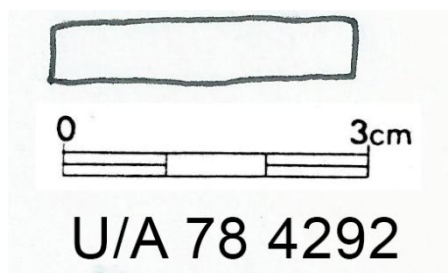
Inventární číslo	U/A 76
Popis	Proužek kovu
Rozměry	1,8 cm; 0,05 cm; 0,04 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 102

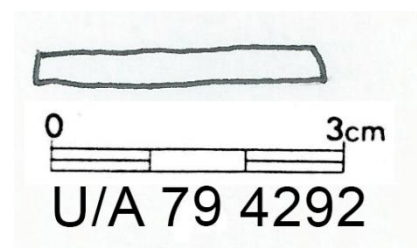
Inventární číslo	U/A 77
Popis	Zlomek prstenu
Rozměry	2 cm; 0,2 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 103

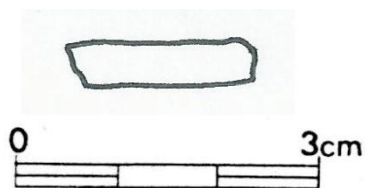
Inventární číslo	U/A 78 4292
Popis	Proužek kovu
Rozměry	2,9 cm; 0,5 cm; 0,01 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 104

Inventární číslo	U/A 79 4292
Popis	Proužek kovu
Rozměry	2,9 cm; 0,3 cm; 0,05 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

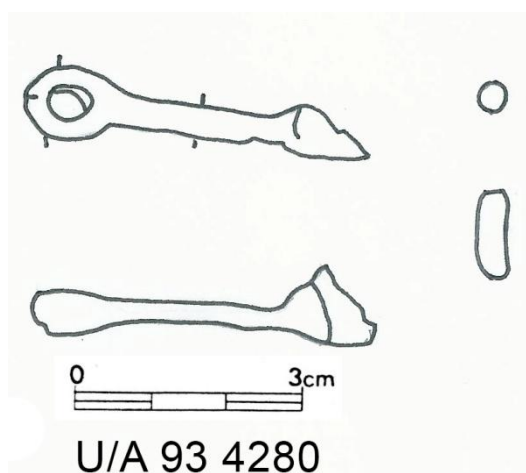
Obr. č. 105

U/A 80 4299

Inventární číslo	U/A 80 4299
Popis	Proužek kovu
Rozměry	1,8 cm; 0,3 cm; 0,05 cm
Materiál	Železo
Datace	17. – 18. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

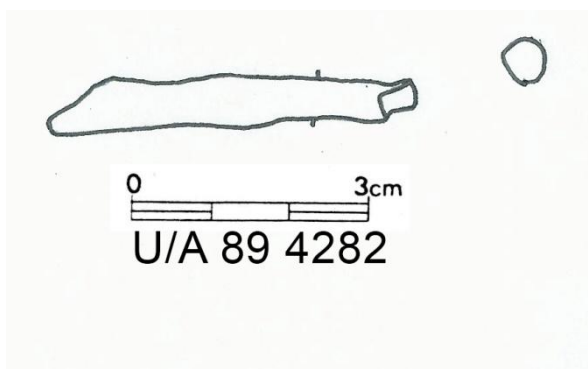
Obr. č. 106

U/A 93 4280

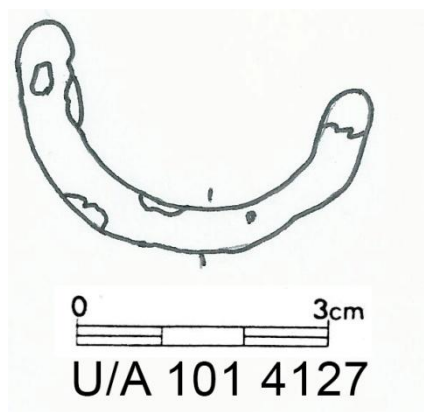
Inventární číslo	U/A 93 4280
Popis	Článek řetězu
Rozměry	4,3 cm; 0,4 cm; 1,2 cm
Materiál	Železo
Datace	15. – 17. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 107

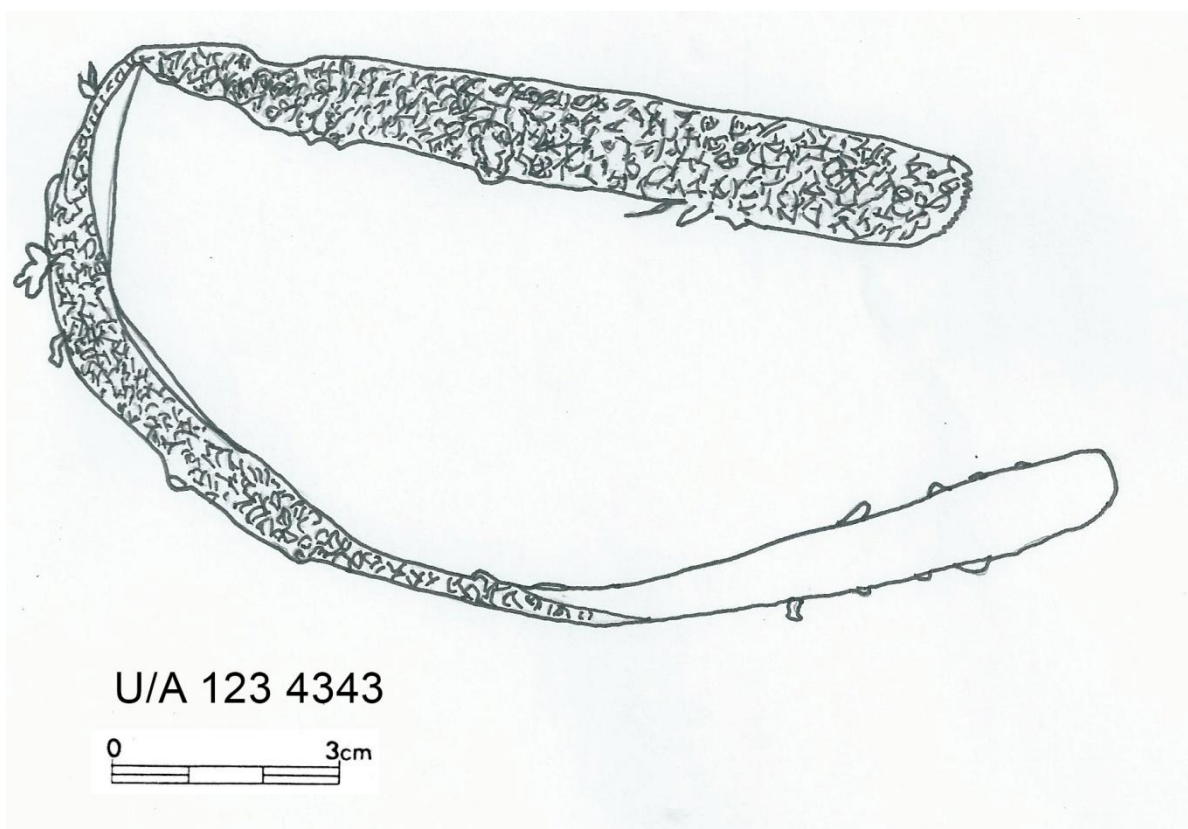
Inventární číslo	U/A 89 4282
Popis	Proužek kovu
Rozměry	4,6 cm; 0,6 cm
Materiál	Železo
Datace	15. – 17. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 108

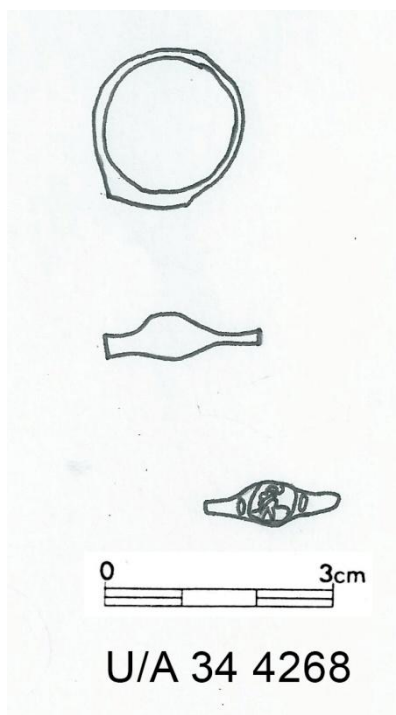
Inventární číslo	U/A 101 4127
Popis	Kroužek zlomený
Rozměry	4,2 cm; 0,6 cm
Materiál	Železo
Datace	15. – 17. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 109

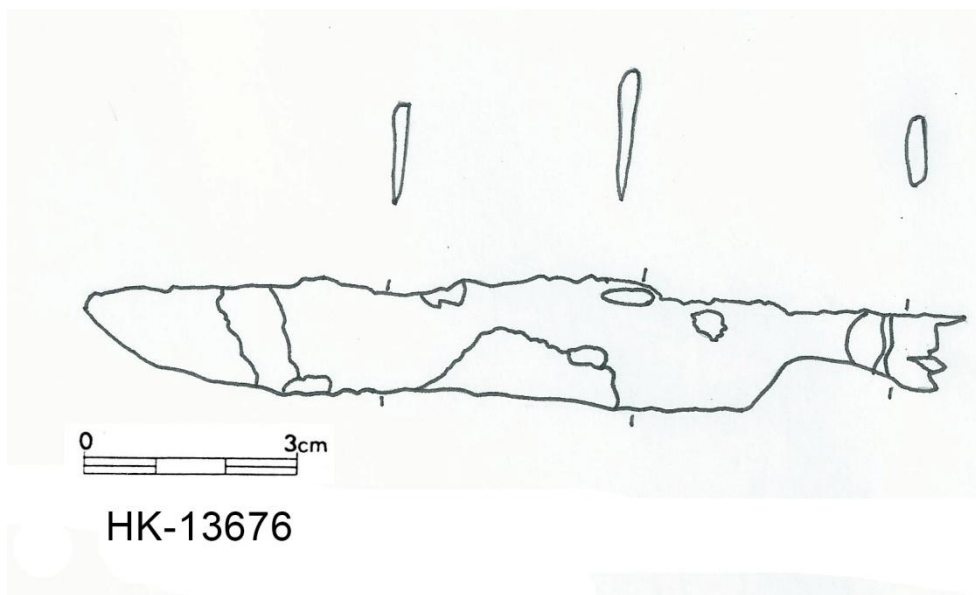
Inventární číslo	U/A 123 4343
Popis	Ozdobný pásek
Rozměry	30 cm; tloušťka 1,5 cm
Materiál	Textil
Datace	15. – 17. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 110

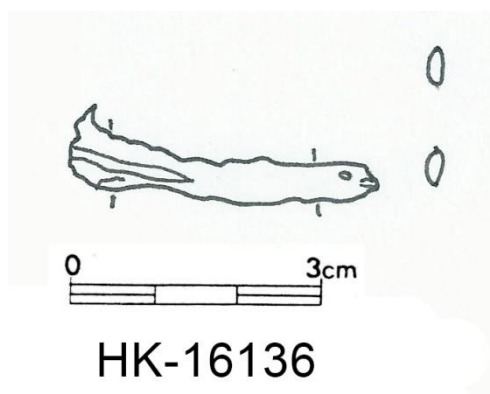
Inventární číslo	U/A 34 4268
Popis	Prsten
Rozměry	Průměr 2,1 cm; tloušťka 0,1 cm; tloušťka ozdoby 0,9 cm
Materiál	Barevný kov
Datace	15. – 17. století
Lokalita	Zrušený hřbitov u sv. Jakuba (při bourání stavebního dvora)
Rok výzkumu	1928

Obr. č. 111

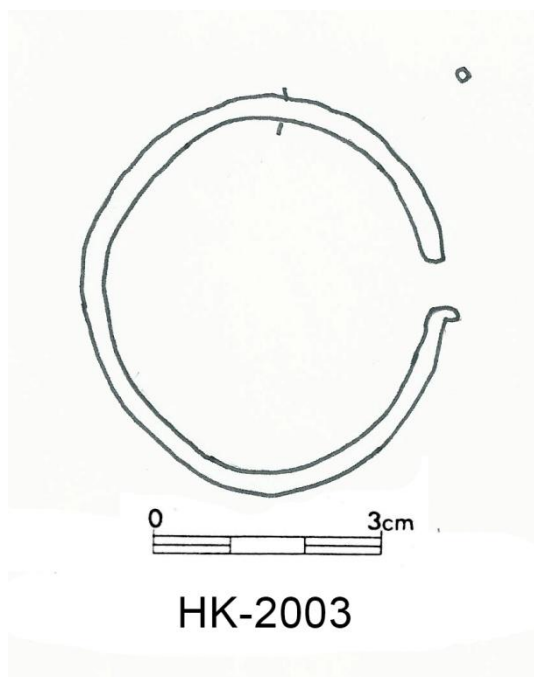
Inventární číslo	HK - 13676
Popis	Nůž
Rozměry	12,3 cm; 1,4 cm; 1,9 cm; 1 cm
Materiál	Železo
Datace	11. – 13. století
Lokalita	Svobodné Dvory, „Na kameni“ - kostrový hrob, při rozšiřování cesty k domu J. Komárka
Rok výzkumu	1909

Obr. č. 112

Inventární číslo	HK - 16136
Popis	Hřeb
Rozměry	Délka 3,6 cm, 0,5 cm; 0,4 cm
Materiál	Železo
Datace	13. století
Lokalita	Svobodné Dvory, „Na kameni“ – kostrový hrob, při rozšiřování cesty k domu J. Komárka
Rok výzkumu	1909

Obr. č. 113

Inventární číslo	HK - 2003
Popis	Záušnice
Rozměry	Délka 5,3 cm, šířka 5 cm; tloušťka 0,21 cm
Materiál	Bronz
Datace	11. – 12. století
Lokalita	Flošna u Pražského předměstí
Rok výzkumu	1911

